

SEMPOZYÛMA NAVNETEWYÎ LI SER
ZIMAN EDEBÎYAT Û ZANISTÊN CIVAKÎ -I-

ULUSLARARASI DİL EDEBİYAT
VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU -I-

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON LANGUAGE,
LITERATURE AND SOCIAL SCIENCES -I-

PIRTÛKA KURTEYAN | ÖZET KİTABI | BOOK OF ABSTRACTS

 DEM 4-5 GULAN 2024
TARİH 4-5 MAYIS 2024
DATE 4-5 MAY 2024

 online

Nûbihar

 NÛBIHAR
AKADEMİ

SEMPOZYÛMA NAVNETEWYÎ LI SER ZIMAN EDEBÎYAT Û ZANISTÊN CIVAKÎ -I-
ULUSLARARASI DİL EDEBÎYAT VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU -I-
INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON LANGUAGE, LITERATURE AND SOCIAL SCIENCES -I-

PIRTÛKA KURTEYAN | ÖZET KİTABI | BOOK OF ABSTRACTS

Edîtor: Zülküf Ergün
Berg & Mîzanpaj: Dawud Rêbiwar

E-Kitap: 01
Dîroka Weşanê: Adar 2024
ISBN: 978-625-6605-18-3

Nûbihar

Pak Ajans Yay. Tur. ve Dış Tic. Ltd. Şti.
Zeyrek Mah. Serdab Sk. No: 26/3 Fatih/İstanbul
Tel & Faks: 0212 519 00 09
www.nubihar.com | email: info@nubihar.com
Yayın Sertifika No: 51437

**SEMPOZYÛMA NAVNETEWYÎ LI SER
ZIMAN EDEBÎYAT Û ZANISTÊN CIVAKÎ -I-**

**ULUSLARARASI DİL EDEBİYAT
VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU -I-**

**INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON LANGUAGE,
LITERATURE AND SOCIAL SCIENCES -I-**

PIRTÛKA KURTEYAN | ÖZET KİTABI | BOOK OF ABSTRACTS

NAVEROK | CONTENTS

Linguistic mediation at home and abroad:
Language brokering within Kurdish families

Kate Ferguson | 09

Zimanek çawa zinde dibe? Sîyaseta ziman, Kurdî û konseptê *vitality theory*
How does a language survive? Language policy, Kurdish and concept of vitality language

Abdullah Încekan | 10-11

Pirsgirêkên Pêvajoya Standartîzasyona Kurmancî
The Problems of Standartizing Kurmanji Process

Resul Geyik | 12-13

Nirxandinek li ser Xebatên Rastnivîsîna Kurmancî di Çaçroveya Standardîzasyonê de
An Evaluation on Kurmanji Spelling Work in the Context of Standardization

Abdulsittar Özmen | 14- 15

Dersên Kurdî yên Hilbijêrkî: Tecrûbe û Nêrînên Mamosteyan (Mînaka Mamosteyên li Dîyarbakirê)
Kurdish Elective Courses: Experiences and Views of the Teachers (Examples From Teachers in Diyarbakir)

Şehmus Kurt, Kenan Subaşı | 16- 17

Anadili ve Eğitimi Çelişkisi
Contradiction of Mother Tongue and Language of Education

Bayram Al, Nurettin Beltekin | 18-19

Kurd di Ziman û Wêjeya Êrdûyî de (Sedsala 19 û 20)
Kurds in Urdu Language and Literature (19th and 20th Centuries)

Zafer Onur | 20-21

Risteyên Kompleks di Tesrîfa Teremaxî da
Compound Sentences in Tesrîfa Teremaxî

Ahmet Seyari | 22- 23

Rexneyek li Ser Wergerandina Cînavkên Kesê Sêyem di Mealên Kurdî da
A Critical Approach to the Translation of Third Person Pronouns in Kurdish Qur'an Meaning

Haşim Özdaş | 24-25

Pirsgirêkên Wergerandin û Zimanî di Wergerandinên Kurdî yên Berhemên Rîsaleyên Nûr de
Translation and Language Problems in Kurdish Translations of Risale-i Nur Works

Nevzat Eminoğlu | 26-27

Kawa û Alaya Wî di Şahnameyên Kurdî de
Kawa and His Flag in Kurdish Shahnames

Shahab Vali | 28-29

Şa'irê Hewramî Ziman û Xwediyê Xemseyê Xanay Qubadî û Berhemên Wî
The Poet With Khamsa of Hawrami Dialect: Khanay Ghobadi and His Works

Semih Gezer | 30-31

Şêx Hesîb Aqtepe û Dîwana Wî
Şêx Hesîb Aqtepe and His Diwan
M. Zahir Ertekin | 32-33

Peyrevê Melayê Cizîrî: Şêxê Meczûb û Dîwana Wî ya Kurdî |
Follower of the Mullah Jazari: Sheikh-e Majzoub and His Kurdish Divan
Mesut Arslan | 34-35

Unsûrên Tesewîfî di Dîwana Ehmedê Xanî da
Sufi Elements in Ahmad Khani's Divan
Önder Beyter | 36-37

Mekan û Leheng di Mesnewîya Mem û Zînê ya Ehmedê Xanî û Destana Memê Alan de
Space and Hero in Ehmedê Xanî's Mem û Zîn Masnavi and Memê Alan Epic
Volkan Korkmaz | 38-39

Pesindana Hz. Pêxember di Dîwana Şêx Muşerrefê Xînûkî da
The Praise of the Prophet Muhammad in the Divan of Şêx Muşerrefê Xînûkî
Nesim Sönmez | 40-41

Elîfname di Edebiyata Kur(dî)mancî ya Klasîk de
Elifname in Classical Kurdish (Kurmanji) Literature
Numan Yurt | 42-43

Medhîyeyê Mela Ebdilhemîdê Saxnisî (1870-1955)
A Praise of Molla Abdulhamîd Saxnisî (1870-1955)
M. Zana Karak | 44-45

Çand û Împeryalizma Edward Saîd û Îmkanê Bikaranîna Metodolojiya Wî
di Rexneya Edebiyata Kurdî de
Edward Said's *Culture and Imperialism* and the Possibility of Applying His Methodology
to Kurdish Literary Criticism
Serdar Şengül | 46-47

Bi Nêrîna Femînîst Nîrxandina Temaya Evîne (Di Berhemên Nivîskarên Jin yê Kurd da)
Evaluation of the Theme of Love According to Feminist View (In the Works of Kurdish Women Writers)
Îlyas Suvağci | 48-49

Sovyet Kürdolojisinde Yezidi Akademisyenler ve Aktivistler
Yezidi Scholars and Activist in Soviet Kurdish Studies
Angelika Pobedonostseva | 50-51

Rola Birayên Mukrîyanî di Geşedana Çanda Kurdî ya Modern da
The Role of the Mukriyani Brothers in the Development of Modern Kurdish Culture
Zülküf Ergün | 52-53

Vekolînek li ser Serenavên Romanên Kurdî
A Study on Kurdish Novel Titles
Ümran Altinkılıç | 54-55

Vegêraneke Mîtîk: Donzdeh Siwarîyên Merîwanê
A Mytic Narrative: Donzdeh Siwarîyên Merîwanê
Güneş Kan | 56-57

Lêkolînek Derbarê Sembolîzma Rengan di Helbestên Berken Bereh de
A study about the symbolism of colors in the poem 'Berken Bereh'
Baver Erişen | 58-59

Karakter di Romanên Wezîrê Eşo de
Characters in Wezîrê Eşo's Novels
Hikmettin Atlı | 60-61

Romanê Sosine û Gulîzare de Bawerîyê Şarî
Folk Beliefs in the Novel *Sosine û Gulîzare*
İlyas Akman | 62-63

Romanê Verênî Yê Kirmanckî (Dimilî/Zazakî)
The First Novel Discussions in Kirmancki Literature
Pınar Yıldız | 64-65

Veguhestina Nîrxên Çandî di Pirtûkên Zarokan de
Transfer of Cultural Values in Children's Books
Ferhat Çiftçi | 66-67

Teyfûr Bethayî: Derhênerê Derveyî Dîrokê Mayî û Giringiya Sînemaya Wî
Teyfur Bethayi: The Director Out of History and Importance His Cinema
Ekrem Yıldız | 68-69

Edebîyata Devkî ya ku li Dor Rûdanên Tedîb û Tenqîlê Çêbûye: Mînaka Rojavayê Xerzan
Oral Literature Developing Around the Events of Reprisals and Exiles: The Case of West Garzan
Ayhan Yıldız | 70-71

Analîza Lorîkên Kurdî ji Alîyê Tema, Taybetmendî û Naverokê ve
Analysis of Kurdish Lullabies in Terms of Features, Themes and Content
Türkan Tosun | 72-73

Mîrasa Dengbêjîyê li Elaşgirê: Nav, Sermiyan û Danûstandin
The Legacy of Dengbêjî in Eleşkirt: Notable Figures, Repertoire, Interactions
Ömer Delikaya | 74-75

Li Ber Pêşîra Du Dayikên Dengbêj (Zeynê û Êmê Xecê): Kilambêj "Eli Durre"
At the Breasts of Two Loud Mothers (Zeynê and Êmê Khêce): Lyricist "Eli Durre"
Sevim Hatun Sürücü | 76-77

Jin di Kilamên Dengbêj Şakiro de
Women in the Songs of Dengbêj Shakiro
Gülbeddin Gülmez | 78-79

Mamikên Kurdî ji Alîyê Teşeyê ve
Kurdish Riddles From a Formal Perspective
Mehmet Yüce | 80-81

Şîna Lehengî: Sohrab, Sîyaweş, Rustem
Heroic Mourning: Sohrab, Siyawesh, Rustem
Cumhur Ölmez | 82-83

Goreyê Stith Thompsonî Tehlîlê Vistonika "Hot Birayî û Yow Wayî"
Analysis of the Tale of Seven Brothers and a Sister According to Stith Thompson's Motif Index
Buşra Gökalp | 84-85

شرۆڤه کرنا چیفانوکا (دندکههنا) ل بهرپرپیازا مؤرفولۆژی یا فلادیمیر پروپ
Explaining (Dindikhnar's) Tale is Applied According to Russian Researcher Vladimir Propp's
Morphological Method
Jameel Mohammad Anwar, (Jameel Shelazi) | 86-87

Kurd di Çend Kovar û Rojnameyên Stenbolê yên Destpêka Sedsala Bîstan de de
Kurds at the Beginning of the Twentieth Century in Several Magazines and Newspapers of Istanbul
Mustafa Öncü | 88-89

Muadiller Arasından Kutsal Kökenle Ayırışmak: Şerefname'de Mistifike Edilmiş Hanedanlar
Distinguished From Others by Sacred Origin: Mystified Dynasty in Sharafnama
Ercan Gümüş | 90-91

Meşrutiyet Dönemi Şarkî Anadolu'da ve Garbî İranda Kıyam, Tedib ve Tenkil
Revolt, Punishment and Exile in the Eastern Anatolia and Western Iran During the Constitutional Monarchy Period
Mehmet Rezan Ekinci | 92-93

Oryantalizm, Kolonyalizm ve Sömürgecilik Bağlamında 19. Yüzyılda Kafkasya
The Caucasus in the 19th Century on the context of Orientalism, Expansionism and Colonialism
Caner Yelbaşı | 94-95

Çekên di Dema Osmanîyan da Kurdan bi Karanîne û Navendên ku Ev Çek Hatine Çêkirin
Weapons Used by Kurds During the Ottoman Period and the Centers Where These Weapons Were Produced
Kenan Bozkurt | 96-97

Multidimensional Voicelessness, Visible Invisibility - Articulation of Experiences of Racism by Kurds in Germany
Çinur Ghaderi | 98

Electoral politics in Batman: agas, sheik and Edip Solmaz
Joost Jongerden | 100

The Role of A University in the Context of Institutional Academic Consultancy for Regional
Development; The Case of Mardin Chambers/Bourses
Mehmet Behzat Ekinci, Metin Sert, Ömer Doru | 101

Kürt Milliyetçiliğinin Tarihini Milliyetçilik Kuramları Bağlamında Değerlendirmek (1690-1918)
Evaluating the History of Kurdish Nationalism in the Context of Nationalism Theories (1690-1918) |
Orhan Örs | 102-103

Kürt-Türk Çapraz Evliliklerinde Etnik Kimlik Temelli Gündemler
Ethnic Identity Based Issues in Kurdish-Turkish Cross Marriages
Ümit Eser | 104-105

Di Tezên Psikolojîyê de Analîzeke Tematîk li ser Kurdan û Pirsgirêka Kurd
A Thematic Analysis on Kurds and Kurdish Issue in Psychology These
Ûmit Eser, Aydın Bayad , Kenan Alparslan, Ercan Şen | 106-107

Hayka Cezayîrî, Zimanê Kurdî û Hebakirina Fersendekê
The Algerian Hayk, the Kurdish Language and Wasting an Opportunity
Ramazan Çeçen (Remezan Alan) | 108-109

Mihemed Salih Bedirxan û di Gotarên Wî da Hişmendîya Nasnameya Netewî û Pirsgirêkên Kurdan
Mehmed Salih Bedirhan and the Understanding of National Identity and Kurdish Issues in His Articles
Yasin Duran | 110-111

Rola Entelektuelên Fransî di Rewşenbîriya Kurdî de
The Role of French Intellectuals in the Kurdish Intellectuality
Sevda Orak Reşitoğlu, Necat Keskin | 112-113

Demokrasi û Axatiya li Şîrnexê
Democracy and Agha in Şîrnak
İrfan Yıldırım | 114-115

Qehwexane û Rewşenbîr: Tesîra Qehwexaneyên Kurdan ên Stenbolê li Ser Geşedana
Neteweperwerîya Kurdî
Coffeehouses and Intellectuals: The Impact of Istanbul Kurdish Coffeehouses On the
Development of Kurdish Nationalism
Ömer Fırat Bavli | 116-117

Medreseyan de Viraştişo Sembolîk Merasimê Îcazeta
Sembolik Constraction in the Madrasa Graduation Ceremony
Nurettin Beltekin | 118-119

Kurdolojî an "Akademiya Kurdî"?: Nirxandineke giştî li ser beş û xebatên kurdî li Tirkiyeyê
Kurdology or "Kurdish Academy"?: A general assessment of Kurdish departments and studies in Turkey
Necat Keskin | 120-121

Rola Îzafîtiyê di Cudahîya Dabeşkirina Babetên Hevpar ên Rêzimanî di Navbera Her du Zimanên Erebi û Kurdî da
The Role of Relativity in the Difference in the Classifying Common Grammatical Topics Between Arabic and Kurdish Languages
Muhammed Çiçek | 122-123

Kamran Elî Bedirxan'in "Hedîsên Cenâbê Pêxember" Adli Tefrikası Üzerine Bir Değerlendirme
An Evaluation of Kamran Elî Bedirxan's Serial Called "Hedîsên Cenâbê Pêxember"
Bayram Kanarya | 124-125

Analysis of the Geography of Khorasan Kurdistan (Northeastern Kurdistan-Kurdistan- Kudhaneh)
and Kurdish Provinces from the Savavid Era to the End of the Qajar
Ali Rahmati | 126-127

Jafar Qoli Zangali, a Kurdish Poet with Poems in Four Languages
Yosef Motavali Haghigi | 128-129

Investigation of cultural factors in the design and role of Kurdish carpets of two independent
clans of Shadlu and Qarachorlu in Bojnord province
Akram Bakhshi | 131

Linguistic mediation at home and abroad: Language brokering within Kurdish families

Kate Ferguson*

In countries around the world, where there are families whose language of communication is different from the majority language of the society in which they live, children often step in to mediate communication between their families (and sometimes also the broader minority community) and mainstream society. This practice, known as language brokering, is commonplace among, but not exclusive to, migrant families. This paper will be based on the initial stages of my PhD research, which examines the lived experiences of Kurdish families from Turkey in relation to language brokering practices within the family. The paper will present initial findings and observations from interviews with language brokers and their parents both in the home country (Turkey) and in the context of transnational migration (the UK). While some existing studies of language brokers have included Kurdish participants and generally recognise the potential bilingualism within the families as a result of the repression of the Kurdish language in the participants' home countries, there is little to no discussion of the actual language(s) spoken by the families. For those participants whose family originally migrated from Turkey, therefore, the existing literature does not tell us whether the children are brokering between Kurdish and English, Turkish and English, or a mix of the two. Given the importance of language for the Kurdish identity, the language practices within the family as well as the language used to broker encounters with the host culture, may well have a significant impact on family dynamics and on the family's linguistic and cultural identity. My aim with this project is to contribute to the expansion of the study of language brokering to a broader range of national contexts and communities, by looking the Kurdish experience and by introducing a comparative element with an examination of language brokering not only in a situation of transnational migration, but also in the home country.

Keywords: Language brokering, migration, linguistic identity, language access.

* PhD Candidate, Heriot-Watt University, kmf2000@hw.ac.uk

Zimanek çawa zinde dibe?

Sîyaseta ziman, Kurdî û konseptê *vitality theory*

Abdullah Încekan*

Ji bo parastina zimanê Kurdî divê em çi bikin? Ji ber gelek sedeman xebatên ji bo parastina zimanê Kurdî qels dimînin. Yek ji sebebên vê bi ihtimal nebûna perspektîfeke bi rêk û pêk e. Di gotara xwe de ez dixwazim xwe bispêrim konseptê bi navê *The genesis of vitality theory: historical patterns and discursal dimensions* ya Jake Harwood, Howard Giles û Richard Y. Bourhis (1994). Lewra ev her sê zimannas di konseptê xwe de li ser şert û mercên zîndebûn yan jî zindîbûna zimanekî disekinin û paradîgmayekê ji bo hebûna zimanekî datînin.

Sitûnên vê paradîgmayê herwisa di gelek çavkanî û xebatan de wek sitûnên ji bo parastina zimanekî tînin. Mesela gava meriv li xalên UNESCOyê yên ji bo zîndebûna ziman mêze dike, herwisa xalên konseptê van her sê zimannasan dertên pêş.

Li gorî konseptê Giles û yên din (1977) sê esas hene ku li gorî wê, rewşa zimanê miletekî dikare bê şirovekirin. Ew sê esas jî ev in: Demografî, hêza dezgehî û faktorên bi statuyê re eleqedar. Li gorî wan, xala demografîyê ya herî muhîm e. Ew nifûsa miletekî, çêbûna zarokên nû, rêjeya penaberbûn û koçberiyê di bin vê xalê de dibînin û dibêjin, ku ev faktor bingeha zîndebûna zimanekî nîşan didin.

Hêza dezgehî tê wê me'neyê ka mirovên ji qewmekî hetanî kîjan radeyê di dezgeh û saziyên dewletê de cî digirin û zimanê xwe di hêlên di bin kontrola dewletê de diparêzin.

Rewşa civakî ya miletekî herwisa tesîreke mezin li ser statuya zimanê wî dike. Prestîja ziman û çanda miletekî bi prestîja wî ya di nav miletên din de û bi rewşa wî ya sosyokulturel-dîrokî ve girêdayîye. Sewiyeya miletekî di nav miletên din de çiqas mezin be, xwedîlêderketina li ziman jî di nav wî miletî de ewqas zêde mezin dibe. Lê ev tişt statuyê ne resmî ye; yanê statuyê civakî ye. Ji bilî statuya civakî, helbet statuya zimanekî bi serê xwe jî xwediyê cihekî muhîm e, ji ber ku resmîbûna zimanekî çerçeveyeke qanunî dide wî zimanî. Di gelek binbeşan de her sê zimannas van xalan analîz dikin.

Di gotara xwe de ez li ser van xalan disekinim û dûre li gorî çavdêriyên xwe rewşa zîndebûna zimanê Kurdî li gorî vê konseptê şirove dikim. Bi gotineke din ez li bersiva van her du pirsan digerin:

Gelo li gorî vê paradîgmayê zimanê Kurdî di çi rewşê de ye? Xalên vê paradîgmayê çawa dikarin rê û rêçên nû li pêşîya xebatên parastina Kurdî vebikin?

Bêjeyên sereke: Language policy, siyaseta ziman, zîndebûna ziman.

* Dr, aincekan@gmail.com

How does a language survive?

Language policy, Kurdish and concept of vitality language

Abdullah İncekan*

What should we do to protect the Kurdish language? For many reasons, efforts to protect the Kurdish language remain weak. One of the reasons may be the lack of a proper perspective. In my article, I draw on *The genesis of vitality theory: historical patterns and discursive dimensions* by Jake Harwood, Howard Giles and Richard Y. Bourhis (1994).

In their concept, these three linguists focus on the conditions for the existence or survival of a language. They have established a paradigm for the existence of a language. The pillars of this paradigm can also be found in many sources and serve to protect a language. UNESCO has also included them in its concept for the protection of languages.

According to the concept of Giles et al. (1977), there are three criteria for describing the state of a nation's language. These are 1) demography, 2) institutional strength and 3) the determinants of status. Giles et al. consider demographic data to be particularly important. They look at a nation's population, birth rate, migration and emigration rates under this heading and say that these factors are the basis for the survival of a language.

The power of institutions determines the extent to which members of a particular ethnic group are integrated into state institutions and maintain their language in state-controlled areas. The social status of a nation also has a great influence on the status of its language. The prestige of a nation's language and culture is linked to its standing among other nations and its socio-cultural-historical status.

The greater the status of a nation among others, the greater the influence of the language in that nation. However, this is not an informal status, but a social status. In addition to social status, the status of a language is also an important status in itself, as the official status of a language gives it a legal framework. Linguists come back to these points in many subjects. In my article, I focus on these points and then, based on my observations, describe the situation of the survival of the Kurdish language in terms of this concept. My article provides answers to these questions:

- What is the status of the Kurdish language according to this paradigm?
- How can the points of this paradigm open up new ways to protect the Kurdish language?

Keywords: Language policy, Kurdish, language vitality.

* Dr, aincekan@gmail.com

Pirsgirêkên Pêvajoya Standartîzasyona Kurmancî

Resul Geyik*

Standardîzasyona zimanekî ne tenê mijara sosyolînguîstîkê ye di heman demê de mijareke îdeolojîk, têgehî û teorîk e jî. Standartîzyona zimanekî tu caran di carekê de pêk nayê, li gelek welatên cuda jî bi awayekî taybetî pêk hatiyê û pêvajoyên cûrbicûr wekî pêwîstî derdikeve pêşya hemû xwendekar, fêrxwaz û bikarhêneran. Helbet ev pêvajo ne kurt e û pirsgirêkên cihê derdikevin. Yekitiya bikaranîna zimanekî di qada ferhengî, rêzimanî û hêmanên din ne tiştêkî rehet e loma gelek zanîngeh, sazî, komele, weqf û weşanxane bi rêya hevîdîtinan hewl didin ku bigihîjin biryareke giştî. Hebûna saziyeke otorîteyê (dewletî) vê pêvajoyê bi awayekî kontrolkirî dixêrê. Herwiha îstîsnayên wekî kurdî û zaravayên wê gelek pirsgirêkên jinişkêve yan jî suprîz derdixin. Wekî mînak kesek ku xebatên zimên pêk tîne dikare taybetmendiyê herêmî an jî kêmtê dîtî (ne berbelavbûyî) wekî qeîdeyê tercîhkirî bi kar bîne û di nav demê de ev jî bibe sedema hinek aloziyan.

Pirsgirêkên giştî yên standardîzasyona kurmancî bi çend astengan re rûbirû dimînin. Pirsgirêkên giştî wiha ne; cudahiyên siyasî û çandî di nav kurdên welatên cuda de, nenaskirina fermî ya kurdî, cudahiyên zaravayî, kêşeyên perwerdehiyê, hebûna zimên bi awayekî sînorkirî ya medya û edebiyatê, kêmasî yan jî nebûna piştgiriya navneteweyî û faktorên dîrokî yên berê. Ev faktor bi hev re rê li ber pêşxistina formeke kurdîya kurmancî ya ku ji aliyê gerdûnî ve hatiye qebûlkirin û standartkirin ji bo mebestên perwerdeyî, îdarî û ragihandinê yên fermî asteng dikin. Hewldanên berdewam ên di vî warî de dibe ku bi awayekî cuda pêk bê û ji bo qebûlkirinê demeke dirêj pêwîst be. Ji bo standartîzekirina zimanekî hin gavên bi hev ve girêdayî pêwîst in. Ew gav bi gelemperî wiha ne; hilbijartin, berfirehkirin, kodkirin û qebûlkirin. Di vê pêvajoyê de, afirandina çavkaniyên rêziman, ferheng û pêwîstiyên cihe wekî medya û hiqûqê jî gelek girîng in.

Bêjeyên sereke: Standardîzasyon, Ziman, Zimannasî, Kod, Sosyolînguîstîk.

* Dr. Zanîngeha Mardin Artukluyê, resulgeyik@artuklu.edu.tr

The Problems of Standartizing Kurmanji Process

Resul Geyik*

The standardization of a language poses not only sociolinguistic challenges but also ideological, conceptual, and theoretical considerations. Language standardization is a gradual process, varying in approach across different countries and requiring various stages for students, learners, and users. This process is typically lengthy and may encounter diverse issues. Achieving uniformity in vocabulary, grammar, and other linguistic elements is challenging, prompting numerous universities, institutions, associations, foundations, and publishers to convene meetings in pursuit of consensus. Oversight by a governing body, such as the state, facilitates this process in a regulated manner. Nevertheless, exceptions like Kurdish and its dialects introduce sudden or unexpected complications. For instance, a language practitioner might adopt a local or less common feature as a preferred rule, potentially leading to subsequent issues over time.

The general problems of Kurdish standardization encounter several obstacles, the general problems are as follows; political and cultural disparities among the Kurds of different countries, the absence of official recognition of Kurdish, dialectal variations, educational challenges, the limited representation of the language in the media and literature, lack of international support and historical factors. These challenges collectively impede the development of a universally accepted and standardized form of Kurdish language for official educational, administrative and communication purposes. Achieving consensus in this regard may entail diverse approaches and considerable time for acceptance. Some interrelated steps are necessary to standardize a language. Typically, standardization involves several interrelated steps such as selection, elaboration, coding, and acceptance. Within this process, the creation of grammar, vocabulary and local requirements such as media and legal frameworks hold significant importance.

Keywords: Standardization, Language, Linguistics, Code, Sociolinguistics

* Dr. Zaningehe Mardin Artukluyê, resulgeyik@artuklu.edu.tr

Nirxandinek li ser Xebatên Rastnivîsîna Kurmancî di Çarçoveya Standardîzasyonê de

Abdulsittar Özmen*

Ziman bo ragihandinê amûreke sereke ye. Zimanê standard, zimanê nivîskî û zimanê axaftinê çend cure ji yên ziman in. Ji bo zimanê axaftinê di ragihandinê de pirsgirêk kêr in, lê dema mijar zimanê standard û zimanê nivîskî be, wê demê pêdivî bi hin qaîdeyan heye. Ev qaîde bingeha zimanê standard pêk tînin ku rê dide nivîskar, xwendevan û kesên têkildarî ziman, dûr-nêzîk, li ser heman bingehê bi hevdu re bi awayekî hêsan peywendiyê dainin. Li gel vê, li ser vê mijarê, di kurmancî de tevliheviyek heye ku serê nivîskar, xwendevan û hemû kesên riya wan bi zimanê nivîskî dikeve, diêşîne. Herweha di vê çarçoveyê de mijareke din a girîng jî perwerdehî ye ku berde wamiya ziman pêk tîne û ev yek jî rasterast bi pirsgirêka rastnivîsîn û standardîzasyonê re têkildar e. Herçiqasî li Tirkiyeyê perwerdeya bi zimanê dayîkê bi çend beşên Ziman û Çanda Kurdî/Ziman û Edebiyata Kurdî yên zanîngehan û bi dersên bijarte yên li polen 5, 6, 7 û 8an sîno darkirî be jî, dîsa pêdivî bi zimanekî standard, rastnivîsîneke hevpar heye. Standardîzasyon pirsgirêkeke sereke ya gelek zimanan e lê ji ber ku kurmancî heya demeke nêzîk- û îro jî- bi qedexekirin û astengkirinan re rûbirû maye, di warê standardîzasyonê de hinekî dereng ketiye. Ev kar bêhtir ketiye ser milê kesan an hin saziyan ku ew jî li gel gelek pirsgirêkan xebatên xwe didomînin. Xebatên rastnivîsîna kurmancî bi kovara Hawarê bi Celadet Bedirxan dest pê kirine. Herçiqasî navê xebata Celadet, Bingehên Gramera Kurdmancî be jî ne tene grammer lê qaîdeyên rastnivîsînê jî vedihewîne. Ji Hawarê û vir ve çî ji aliyê sazî çî ji aliyê kesan ve; çî bi awayê kitêbê çî bi awayê beşeke jî kitêbê derbarê rastnivîsînê çend xebat li ber destê me hene. Bingehên Rastnivîsandina Kurdiyê (Kurmancî) ya Arif Zêrevan, Rêbera Rastnivîsînê ya Mistefa Aydogan, Rêbera Rastnivîsînê ya Komxebata Kurmancîyê û herwiha beşên eleqedar ên kitêbên rêzimanê hin ji van xebatan in. Bi vê xebatê mebest ew e ku ev berhemên heyî bînan danasîn û derbarê wan nirxandineke giştî bo kesên pêwendîdar bê kirin û çend pêşniyaz bînan rêzkirin.

Bêjeyên sereke: Ziman, rastnivîsîn, standardîzasyonê zimên, xebatên rastnivîsîna kurmancî.

* Mamoste, Edivitorê Kovara Psychology Kurdî, asettarozmen@hotmail.com

An Evaluation on Kurmanji Spelling Work in the Context of Standardization

Abdulsittar Özmen*

Language is the main tool for communication. Standard language, written language and spoken language are some types of language. There are few problems in communication for spoken language, but when it comes to standard language and written language, then some rules are needed. These rules form the basis of a standard language that allows writers, readers, and people related to the language, far and near, to easily communicate with each other on the same basis. In addition to this, regarding this issue, there is a confusion in Kurmanji that causes trouble for writers, readers and all those who come across the written language. Also, in this context, another important issue is education, which provides the continuity of the language, and this is directly related to the problem of spelling and standardization. Although education in the mother tongue in Turkey is limited to a few departments of Kurdish Language and Culture/Kurdish Language and Literature in universities and optional courses in grades 5, 6, 7 and 8, there is still a need for a standard language, a common spelling. Standardization is a major problem for many languages, but since Kurmanji faced restrictions and restrictions until recently - and even today - it has been delayed a bit in terms of standardization. This work has given more responsibilities to the individuals or some institutions that continue their work despite many problems. Work on Kurmanji spelling has started with Hawar magazine with Celadet Bedirkhan. Despite the name of Celadet's work, *Bingehên Gramera Kurdmancî (Basics of Kurdish Grammar)* does not only include grammar but also spelling rules. Since Hawar, either by the institution or by individuals; We have several works on spelling, either in the form of a book or a part of a book. *Bingehên Rastnivîsandina Kurdiyê/Kirmancî (Basics of Kurdish/Kirmançî Spelling)* by Arif Zêrevan, Mustafa Aydoğan's *Rêbera Rastnivîsînê (Spelling Guide)*, *Rêbera Rastnivîsînê ya Komxebata Kurmancîyê (Kurmançî Group's Spelling Guide)* and also relevant parts of grammar books are some of these works. The purpose of this study is to introduce these existing works and make a general evaluation about them for the interested people and make some recommendations.

Keywords: Language, orthography, language standardization, Kurdish orthography works.

* Teacher, Editor of Psychology Kurdi magazine, asettarozmen@hotmail.com

Dersên Kurdî yên Hilbijêrkî: Tecrûbe û Nêrînên Mamosteyan (Mînaka Mamosteyên li Dîyarbekirê)

Şehmus Kurt*, Kenan Subaşı**

Li Tirkîyeyê daxwazên Kurdan ên ji bo mafên zimanê dayîkê û mafê perwerdeya bi zimanî dayîkê ji serdema dawî ya Dewleta Osmanî dest pê dikin û heman daxwaz di piştî avabûna Komara Tirkîyeyê jî berdewam dikin. Berevajîyê qebûleke bikaranîna zimanê Kurdî û zimanên din ên pêkhatayan ku di Dewleta Osmanî de wekî pratîkekê dihate dîtin, di serdema Komarê de polîtîkayê yekparêz tê şopandin û ji bi Tirkî, rê li ber nasîn û bikaranîna zimanên netewe û komên kêmîne tê girtin. Li hemberî vê polîtîkayê, Kurdan her dem plansazîya parastina, dewlemendkirin û mayîndekirina zimanê xwe kirine. Wekî parçeyekî wan plansazîyan Kurdan ewil bi derfetên şexsî, paşê jî bi rêya sazî û rêxistinan û herî dawî jî li komele û enstîtûyan xebatên zimanî û hînkirina kurdî meşandine. Digel van hewl-dan û xebatên ku wekî plansazîya navxweyî tê bi navkirin, piştî salên 1990î ji aliyê dewletê ve nasîneke *de facto* çêdibe û piştî salên 2000î di sazîyên taybet de derfeta hînkirina Kurdî tê dayîn. Lê pêngava herî girîng û ji aliyê fermiyetê ve biprestîj bicihkirina dersên Kurdî bû di nav pergela perwerdeya neteweyî ya Tirkîyeyê de. Ji sala 2012an pê ve zimanê Kurdî (Kurmancî/Zazakî) li Tirkîyeyê li xwendîgehên navîn hefteyê 2 saetan wekî derseke hilbijêrkî tê dayîn. Di wê çarçoveyê de heya niha ji 150yî zêdetir derçûyên beşên Ziman û Edebiyata Kurdî yên lîsansê û Ziman û Çanda Kurdî yên lîsansa bilind a bêtez wekî mamosteyên dersa Kurdî hatine tayînkirin. Dîyarbekir jî bi navçeyên xwe ve yek ji navendên wisa ye ku li hin xwendîgehên dersa Kurdî ya hilbijêrkî tê vekirin. Di vê xebatê de em hewl didin ku bi nêrînên mamosteyan li ser tecrûbeyên dersên Kurdî yên hilbijêrkî hûr bibin, bi rêya vegotînên mamosteyan pirsgirêkên îdarî, naverokî û rêbazî yên wan dersan tesbît bikin û dîsa li gor nêrînên mamosteyan ji bo çareserkirina wan pirsgirêkan li pêşniyazên çareseriyê bigerin. Di vê xebatê de li gel 10 mamosteyên Kurdî yên ku li Dîyarbekirê dixebitin hevdiştinên niv-sazkirî hatine kirin û encamên wan hevdiştinan hatine analîzkirin.

Bêjeyên sereke: Dersên kurdî, Dersên hilbijêrkî, Mamosteyên kurdî, Dîyarbekir.

* Dr. Şehmus Kurt, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü, sehmuskurt@artuklu.edu.tr (Yazışma yapılacak yazar)

** Doç. Dr., Kenan Subaşı, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü, kenansubasi@artuklu.edu.tr

Kurdish Elective Courses: Experiences and Views of the Teachers (Examples From Teachers in Diyarbakir)

Şehmus Kurt*, Kenan Subaşı**

In Turkey, the Kurds' demands for mother tongue rights and the right to mother tongue education began in the last period of the Ottoman Empire and continued after the founding of the Republic of Turkey. In contrast to the acceptance of the use of the Kurdish language and other constituent languages in the Ottoman State, a monistic policy was pursued during the Republican era, which prevented the recognition and use of the languages of minority nations and groups. Against this policy, the Kurds have always planned to protect, enrich and preserve their language. Within the framework of these plans, the Kurds have carried out Kurdish educational activities first through personal opportunities, then through organizations and more recently in associations and institutes. Besides these efforts and activities, referred to as internal planning, de facto recognition by the state was introduced after the 1990s and private institutions were given the opportunity to teach Kurdish after the 2000s. But the most important and prestigious step taken by the state was the introduction of Kurdish language education in Turkey's national education system. Since 2012, the Kurdish language (Kurmanji/Zazaki) has been taught as a two-hour elective course per week at secondary schools in Turkey. In this context, more than 150 graduates of the Kurdish Language and Literature undergraduate and Kurdish Language and Culture master's programs have been hired as teachers for the Kurdish courses. Diyarbakir with its districts is one of the centers where Kurdish language courses have been established in some schools. In this paper, we try to focus on the teachers' views on Kurdish elective classes in order to identify the administrative, content and methodological problems of these classes and in turn to look for solutions to the teachers' views in order to solve these problems. Semi-structured interviews were conducted with 10 Kurdish teachers working in Diyarbakir and the results of the interviews were analyzed.

Keywords: Kurdish courses, Elective courses, Teacher of Kurdish, Diyarbakir.

* Dr. Şehmus Kurt, Mardin Artuklu University, Institute of Living Languages inf Türkiye, sehmuskurt@artuklu.edu.tr (Corresponding author)

** Doç. Dr. Kenan Subaşı, Mardin Artuklu University, Institute of Living Languages inf Türkiye, kenansubasi@artuklu.edu.tr

Anadili ve Eğitimi Çelişkisi

Bayram Al*, Nurettin Beltekin**

Osmanlı Türk modernleşmesi, özellikle de Cumhuriyet döneminde birçok dil için yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. Anadili eğitim dilinden farklı olan çocuklar okullarda çok farklı sorunlarla karşılaşmış hem pedagojik süreçlerde ve hem kişilik gelişiminde birçok olumsuzluk ile karşılaşmışlardır. Bu araştırmada Mardin Nusaybin’de anadili Türkçe olmayan çocukların eğitim süreçlerinde karşılaştıkları anadil ve eğitim dili çelişkisinin neden olduğu olumsuzluklar çözümlenmiştir. Araştırmanın bulguları; (1) Türkiye’deki ilköğretim okullarında ve sınıflarında anadilleri Türkçe olmayan birçok öğrenci bulunmaktadır. (2) Anadili Türkçe olmayan çocuklar derslerde ve ders dışı etkinliklerde “okumada gecikme, yazmada gecikme, öğrenme zorluğu, adaptasyon problemleri, psikolojik olarak rahatsız olmak, kendi içine kapanmak, sosyal ilişkilerinde saldırganlaşmak, okuduğunu anlayamamak” birçok sorun yaşamaktadır. (3) Anadili Türkçe olmayan öğrencilerin eğitimi hakkında öğretmenler nitelikli bir eğitim almalıdırlar. Bu sorunların çözümü için hizmet içi eğitim ve oryantasyon çalışmaları kapsamında öğretmen adayları yetiştirilmelidir. (4) Çok dilli eğitim, eğitim-öğretimde niteliği olumlu yönde etkiler. Her bölgenin ihtiyacına göre çok dilli veya tek dilli eğitim ihtiyaçları saptanmalı ve uygulamaya konulmalıdır. (5) Bölgesel olarak çok dilli eğitim yapılabilir. Bölgede hâkim olan dil ya da diller eğitim yapılabilir. (6) Anadili Türkçe olmayan öğrencilerin öğretmenleri farklı bir yetiştirme sürecinden geçmelidir. Bu konuya dair farklı alan araştırmaları ile sorunun bütün boyutları ile ortaya konmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Anadil, Eğitim Dili, Çelişki, Nusaybin.

* Eğitim Yönetimi Uzmanı/Öğretmen, MEB, bayram.al47@gmail.com

** Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, nurettin.beltekin@gmail.com

Contradiction of Mother Tangué and Language of Education

Bayram Al*, Nurettin Beltekin**

Ottoman Turkish modernization was harmful for many languages, especially during the Republic period. Children whose mother tongue is different from the language of education have encountered many different problems in schools and many negativities in both pedagogical processes and personality development. In this research, the negativities caused by the contradiction between mother tongue and education language that children whose native language is not Turkish face in their education process in Nusaybin, Mardin, were analyzed. Findings In the research; (1) There are many students whose native language is not Turkish in primary schools and classrooms in Turkey. (2) Children whose native language is not Turkish experience many problems in classes and extracurricular activities, such as “delay in reading, delay in writing, learning difficulties, adaptation problems, being psychologically disturbed, withdrawing into themselves, becoming aggressive in social relationships, and not being able to understand what they read.” (3) Teachers must receive qualified training regarding the education of students whose native language is not Turkish. In order to solve these problems, teacher candidates should be trained within the scope of in-service training and orientation studies. (4) Multilingual education positively affects the quality of education and training. Multilingual or monolingual education needs should be determined and put into practice according to the needs of each region. (5) Multilingual education can be provided regionally. Education can be provided in the language or languages dominant in the region. (6) Teachers of students whose native language is not Turkish must go through a different training process. The problem should be revealed in all its dimensions through different field studies on this issue.

Keywords: Mother Tongue, Language of Education, Contradiction, Nusaybin.

* Educational Management Expert /Teacher, MEB, bayram.al47@gmail.com

** Assoc. Prof. Mardin Artuklu University, nurettin.beltekin@gmail.com

Kurd di Ziman û Wêjeya Êrdûyî de (Sedsala 19 û 20)

Zafer Onur*

Zimanê Êrdûyî di warê ziman û edebiyatê de xwedî bingeheke kevnare ye. Yek ji girîngtirîn zimanên parzemîna Hindistanê ye. Êrdûyî, zimanê neteweyî yê Pakistanê û yek ji zimanên fermî yên Hindistanê ye. Ziman û wêjeya Êrdûyî, li erdnîgariyek gelek berfireh a wekî Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Keşmîr û Afganîstanê berbelav e. Zimanê Êrdûyî di sedsala 10an de bi êrişên Mehmûdê Xeznawî yên li herêmê şekil digire û berbelav dibe.

Di dîrokê de tîkiliyên Kurdan bi parzemîna Hindistanê bi faktorên wekî tîkiliyên çandî, siyasî, bazirganî û koçberîyê ava bûye. Lê herî zêde tîkiliyên çandî di navbera Kurda û parzemîna Hindistanê de tê dîtin. Tîkiliya Kurdan û parzemîna Hindistanê ji aliyê çandî ve di sedsala 18an de bi Şah Welîyullahê Dehlewî (1703-1762) dest pê dike ku yek ji mezintirîn kesê nûjenkirina tevgera çanda Îslamî ye. Mewlana Xalidê Şehrezorî (1779-1827) ji Abdullah Dehlewî xelîfetiya terîqeta Neqşebendîyê werdigire û tîkiliyên çandî bi vî rengî didome.

Ev xebat, xasma di sedsala 19 û 20an de hebûn û bandora Kurdan di zimanê Êrdûyî de vedikole. Di heman demê de tîkilî bi çî rengî dewlemendiyek çandî derxistiye holê tehlîl dike. Ev xebat ji du beşên sereke pêk hatiye. Di beşa yekem de tê analîzkirin ku ji dawîya sedsala 19 hem û virde Kurd bi çî şeweyî di ziman û wêjeya Êrdûyî de cih digirin. Di vî beşê de li ser şopên Kurdan û çanda Kurdan di ziman û edebiyata Êrdûyî de tê nîşandan. Di vî serdemê de bi peywendîya nivîskarên navdar ên wekî Ebu'l-Kelam Azad (1888-1958) û Mewlewî 'Ebdulhelîm Şarar (1860-1926) tesîra Kurdan û çanda wan di ziman û wêjeya Êrdûyî de tê vekolan. Di beşa duyem de li ser zanayên Îslamê yên wekî Şibliyê Nu'manî (1857-1914) û Ebu'l-A'lâ Mewdûdî (1903-1979) tê sekinandin ku di destpêka sedsala 20em de di berhemên wan de derbarê Kurdan da agahî tene dîtin. Ev nivîskarên navborî di ziman û edebiyata Êrdûyî de di nava kesayetên giring tene jimartin.

Armanca sereke ya vî lêkolînê ew e ku di ziman û edebiyata Êrdûyî de bandora Kurdan bê nixandin û bibe destpêkek ji bo xebatên berfirehtir ên di vî qadê de.

Bêjeyên sereke: Kurd, Ziman û Wêjeya Êrdûyî, Parzemîna Hindistanê, Hindistan, Pakistan.

* Öğr. Gör. Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, zafer.onur@gibtu.edu.tr

Kurds in Urdu Language and Literature (19th and 20th Centuries)

Zafer Onur*

Urdu, a language with a rich culture and literary tradition, stands as one of the prominent languages in the Indian subcontinent. Spoken as the national language in Pakistan and an official language in India, Urdu has exerted its influence over a vast geography, including regions such as India, Pakistan, Bangladesh, Kashmir, and Afghanistan. The development of Urdu can be traced back to the 10th century, beginning with the invasions of Mahmud of Ghazni, gradually shaping and spreading across the region.

The interactions between Kurds and the Indian subcontinent have evolved throughout history, shaped by various factors such as cultural exchange, trade, migrations, and political influences. However, these interactions have primarily developed through cultural exchange. For instance, the cultural interaction initiated by the symbols of the *ihyâ* movement, particularly with Shah Waliullah al-Dihlawi in the 18th century, continued with the founder of the Halidiyya branch of the Naqshbandiyya Sufi order, Mevlana Khalid al-Shahrzuri, receiving guidance from Abdullah Dihlawi, a Naqshbandi sheikh in India.

This study specifically examines the presence and impact of Kurds in the Urdu language during the 19th and 20th centuries, analyzing how these interactions have shaped cultural richness. The first section of the study focuses on how Kurds manifested themselves in the Urdu language and literature from the late 19th century onwards. It identifies and presents the footprint of Kurds and Kurdish culture in Urdu language and literature. In this context, it scrutinizes the influence of prominent figures of the time, such as Ebu'l Kalam Azad and Mevlevi Abdulhalim Sharar. The second section of the study concentrates on key Islamic scholars who provided information about Kurds from the early 20th century onwards, such as Mevlana Shibli Numani and Mevdudi. These authors, being significant figures in Urdu language and literature, have made contributions to this field with their works.

This study aims to offer a comprehensive examination of the impact of Kurds on the Urdu language and literature, intending to shed light on future researchers.

Keywords: Kurds, Urdu Language and Literature, Indian Subcontinent, India, Pakistan.

* Lect. Gaziantep Islamic Science and Technology University; School of Foreign Languages, zafer.onur@gibtu.edu.tr

Risteyên Kompleks di Tesrîfa Teremaxî da

Ahmet Seyari*

Mijara vê xebatê risteyên kompleks (complex sentence) e. Mijar ji aliyê dîyalektê ve bi kurmançiya jorîn û ji aliyê korpusê ve bi Tesrîfa Teremaxî hatiye sînorkirin. Risteyên kompleks ew riste ne ku herî kêr ji du pêveberan pêk tên. Di van risteyan da hevokeke sereke heye û ev hevok daraza bingehîn a risteyê îfade dike. Ji xeynî vê hevoka sereke hevokek an jî çend hevokên din jî hene û ev hevok risteya sereke ji aliyê peywir û maneyê ve dikemilînin. Carinan jî hin hevokên ku ji aliyê semantîkê ve têkildarî hev in risteyên kompleks pêk tînin. Di vê xebatê da pêşî risteyên kompleks ên ku di Tesrîfa Teremaxî da derbas dibin hatine tesbîtkirin. Ev riste pêşî li gorî binyada xwe hatine dabêşkirin û ji aliyê sentaktîk û semantîk ve hatine analîzkirin. Di destpêka xebatê da taybetîyên giştî yê ristesazîyê hatine vegotin û derheqê cureyên risteyan û risteyên kompleks, jiyana Eliyê Teremaxî û berhema wî da agahî hatine dayîn û behsa xebatên berî niha hatiye kirin ku di vî warî da pêk hatine. Di beşa analîzê da ji bo her cureyeke risteyê binbeşek hatiye terxankirin û di van binbeşan da ji metnê xebatê mînak hatine wergirtin û ev mînak hatine ravekirin û analîzkirin. Pirtûka Teremaxî yek ji berhemen kevin ên bi kurdî ye ku bi awayê pexşanî di sedsala 17. da hatiye nivîsîn. Heta niha hin xebat li ser transkrîb û naveroka wê hatine kirin lê tu xebat nayên zanîn ku rasterast li ser ristesazîya wê hatine kirin. Tesrîfa Teremaxî taybetmendîya ziman a serdema ku tê da hatiye nivîsîn nişan dide û bi xêra xebatên ku li ser zimanê berhemê hatine kirin hin taybetîyên kurmançiya jorîn ên vê serdemê dê baştir bînin zanîn. Di vê çarçoveyê da armanca vê xebatê ew e ku bersivên hin pirsên derheqê hevok-sazîya kurmançiya jorîn a vê serdemê de bînin dayîn, hin pirsgerêkên di vî warî da çareser bibin û rê li ber xebatên nû vebe. Xebat li ser metneke klasîk hatiye kirin lêbelê di xebatê da guherîna ziman a dîrokî nehatiye ravekirin, bi serdemên din re danberhevî nehatiye kirin û bi awayekî rêzîkparêz (prescriptive) li ser taybetîyên berhemê nîrxandinên wekî şaş-rast nehatine kirin. Ji ber ku bi rêbaza senkronîk, teswîra ziman a sedsaleke dîyarkirî hatiye kirin xebateke şayesî (descriptive) ye. Herwiha xebat bi teknîka ziman a kargîn hatiye kirin ji ber vê yekê li rex binyad û teşeyê rewş û peywend jî li ber çavan hatiye girtin.

Bêjeyên sereke: Riste, ristesazî, risteyên kompleks, Tesrîfa Teremaxî, Elî Teremaxî.

* Dr. Wezaret Perwerdeyê ya Neteweyî, ehmedseyari@gmail.com

Compound Sentences in Tesrîfa Teremaxî

Ahmet Seyari*

The subject of this study is compound sentences. The study is limited to Upper Kurmanjian as a dialect and Tesrîfa Teremaxî as a corpus. Compound sentences are sentences with at least two predicates. In these sentences, in addition to the main clause that expresses the main judgement, there are one or more subordinate clauses that complement this sentence in terms of function and meaning. Sometimes some clauses that are related to each other in terms of meaning form compound sentences. In this study, firstly, the compound sentences in Tesrîfa Teremaxî were identified, classified according to their structures and then these sentences were analysed in terms of semantics and syntax. In the introduction part of the study, information about the general features of syntax, compound sentences and their types, Elî Teremaxî's life and work are given. In addition, previous studies in this field are mentioned in this section. In the analysis section, a title is allocated for each type of compound sentence and sample sentences taken from the text of the study are analysed here. This work by Elî Teremaxî is one of the first prose texts in Kurdish written in the 17th century. Although some studies on the transcription and content of the work have been carried out so far, no direct study on the syntax of the work is known. This work is important in terms of showing the language features of the period in which it was written, so studies on this work will provide a better understanding of the language features of that period. In this framework, the aim of this study is to answer some questions about the "Upper Kurmanjian" of the period in which the work was written, to find solutions to the problems related to this subject and to contribute to new studies to be carried out in this field. Although this study was conducted on a classical text, the historical changes of language features were not emphasised, comparisons were not made, and evaluations such as right and wrong were not made from a prescriptive point of view. This study is a descriptive study because it is a description of the language features of a limited period with a synchronic method. In addition, since the study was conducted with the functional technique, context was taken into consideration in addition to structure and form in the analyses.

Keywords: Sentence, syntax, compound sentences, Tesrîfa Teremaxî, Elî Teremaxî.

* Dr., Ministry of National Education, ehmedseyari@gmail.com

Rexneyek li Ser Wergerandina Cînavkên Kesê Sêyem di Mealên Kurdî da

Haşim Özdaş*

Bikaranîna cînavkên ku dikevin dewsa navdêr û têgehên di hemû zimanan da berbelav e. Ji ber ku dikevin şûna navdêran cînavk di berhemên li ser ziman di bin beşa navan da cih digirin. Herweha ji ber ku navdêran vedêşirin û bi vî şiklî bi bal maneyeke veşartî ve îşaret dikin wekî “mibhem” hatine qebûlkin. Cînavk di zimanê erebî da wekî cînavkên kesê yekem/mitekelim, kesê duyem/mixateb û kesê sêyem/xaib; ji aliyê zayendê ve wekî zayendnêr û zayendmê, ji aliyê hejmarê ve jî wekî yekhejmar, duhejmar û pirhejmar tên dabeşkirin. Li aliyê din gelek fonksiyonên cînavkan hene. Erka wan a herî giring ew e ku îfadeyan bi hev girê didin û bi saya vê yekê meriv ji dubarekirina heman an jî gelek peyvan xelas dibe. Herweha ji amancên bikaranîna cînavkan yek jê jî ew e ku tevlihevîyê jî holê radike û maneyê zelal dike. Ji xeynê vê jî bo xurtkirina maneyê, berzkirin, riswakirin, biçûkxistin û hwd. jî tên bikaranîn. Bi piranî jî peywendîyê bi awayekî hêsan tê famkrin bê ka cînavk kîjan navdêr an jî têgehê destnîşan dike. Lê belê meriv nikare vê yekê jî bo hemû cînavkan bibêje. Bi gotineke din cînavkên kesê yekem û kesê duyem bi piranî nabin sedema tevlihevîya maneyê. Lewma cînavkên bi vî rengî nebûne mijara dubendîyê. Lê belê meriv nikare heman tiştî jî bo cînavkên kesê sêyem bibêje. Ji ber vê yekê tesbîta kes an jî tiştê ku cînavk wî/wê destnîşan dike di wan cînavkan da giring e. Lewra jî bo ku meriv maneya risteyê baş fam bike û bi awayekî rêkûpêk têbigihîje divê bê tesbîtkirin bê ka ew cînavk bi bal çî ve vedigere. Heke na, dê di maneya ayetê tevlihevîyek derkeve holê. Lewma hema bibêje hemû mufesir li ser vê meseleyê bi hûrgilî sekinîne. Gava em bala xwe didin ayetên ku ev cînavk di wan da cih digirin, em dibînin ku car caran pirsgirêk di wergera wan a kurdî da heye. Ev pirsgirêk jî pirê caran ji ber îfadekirina wan a di kurdî da derdikeve holê. Di vê xebatê da em dê li ser vê pirsgirêkê rawestî û paşê jî wergerandineke alternatîf pêşniyaz bikin. Mînakên ku em dê wan wekî nimûna nîşan bidin jî -ji ber ku di nav gel da berbelav in- dê jî van her du mealan bînin girtin: Ya ewil meala bi navê “Qur’ana Pîroz û Wateya wê Ser Zimanê Kurdî” ya ku ji aliyê M. Huseyn Êsî, M. Seid Girdarî û M. Muhemmed Bêrkevanî ve hatîye amadekirin. Ya duduyan jî meala bi navê “Sîwana Qur’anê Meala Qur’ana Pîroz” a ku ji aliyê Abdullah Baykal ve hatîye amadekirin.

Bêjeyên sereke: Tefsîr, Meal, Werger, Cînavk, Rexne.

* Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, hasimozdas@gmail.com Orcid: 0000-0002-4621-435X.

A Critical Approach to the Translation of Third Person Pronouns in Kurdish Qur'an Meaning

Haşim Özdaş*

The use of pronouns to replace nouns and concepts is common in every language. Since pronouns replace nouns, they are treated under the title of noun in works on language. At the same time, they are considered “mubham” because they conceal names and thus point to a hidden meaning. In Arabic, pronouns are divided into the first person/mutekelim, second person/muḥāṭab and third person/gāib; masculine and feminine in terms of gender; and singular, dual and plural in terms of number. On the other hand, pronouns have many functions. Linking expressions is one of the most important of these functions. In this way, there is no need to repeat the same or many expressions. Another purpose of using pronouns is to eliminate ambiguity and provide clarity in meaning. Apart from this, pronouns are also used for purposes such as reinforcing the meaning, glorification, insult, sarcasm, etc. It is usually clear from the context which name or concept the pronoun refers to. However, this is not the case for all pronouns. In other words, first and second person pronouns generally do not cause ambiguity. Therefore, there is no dispute about this type of pronouns. However, this cannot be said for third person pronouns. Therefore, it is important to identify the person or thing that these pronouns refer to. Therefore, in order for the meaning of a sentence to be clear and properly understood, it is necessary to determine what the pronoun in it indicates. Otherwise, confusion will arise in the meaning of the verse. For this reason, almost all commentators have emphasized this issue. Kurdish translations of some of the verses in which these pronouns appear are problematic. This is often due to the fact that the verses are not translated appropriately into the target language. In this study, we will address this translation problem and present an alternative translation. As an example, the translations of the verses mentioned will be presented in the following two meāl studies, as they are common among the people: The first one is “Qur'ana Pîroz û Wateya wê Ser Zimanê Kurdî” prepared by M. Huseyn Êsî, M. Seid Girdarî and M. Muhemmed Bêrkevanî. The second one is “Sîwana Qur'anê Meala Qur'ana Pîroz” prepared by Abdullah Baykal.

Keywords: Tafsir, Qur'an Meaning, Translation, Pronouns, Criticism.

* Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, hasimozdas@gmail.com Orcid: 0000-0002-4621-435X.

Pirsgirêkên Wergerandin û Zimanî di Wergerandinên Kurdî yên Berhemên Rîsaleyên Nûr de

Nevzat Eminoğlu*

Bedûzeman Seîdê Nursî /Kurdî yek ji alim û zanyarên serdema nûjen a welatê me ye. Di berhemên xwe de ku di demên dawîn ên Împaratoriya Osmanî de ku bi piranî bi Erebi û Kurdî û di salên Komarê de jî bi Tirkî nivîsandine, li hemberî meydan xwendinên ramanî yên Ewropaya nûjen esasên ramana îslamî dihûne û derpêş dike. Di van xebat û berheman de dersa prensîbên têkildarî têkiliyên civak û civatên misilman ên digel hev dide. Herwiha prensîbên nêzîkbûna li hember xeyrîmislimên li derveyî cîhana îslamê û endamên dîn û baweriyên din ên li Ewropa û li cîhanê eşkere dike. Berhemên Bedûzeman Seîdê Nursî/Kurdî ku kulliyateke mezin a bi navê Rîsaleyên Nur pêk tîne, di serî de bi Erebi, Farisî, Kurdî, Îngilîzî û herwiha jî bo zêdetirî 50 zimanên cîhanê hatine wergerandin. Xebata wergerandina berhemên Rîsaleyên Nûr bo Kurdî ku li Tirkiyeyê jî ber zext û qedexeyên li ser kurdî gelek dereng dest pê kirye, di salên 1950î de di nav Kurdên Iraqê de dest pê kir. Xebata wergerandina pirtûkên Rîsaleyên Nûr ên piçûk ên jî bo Kurdî di salên 1990î de ji aliyê weşanên Nûbiharê ve li Tirkiyeyê dest pê kir. Piştî vê dîrokê di destpêka salên 2000î de bi taybetî bi xebatên wergerandin û weşandina berhemên bingehîn ên kulliyata Rîsaleyên Nûr a ji aliyê Weşanxaneya Zehrayê ve lez û bezî bi dest xist. Wihareng wergerandina bi Kurdî ya piraniya kitêbên Rîsale yên Nûr pêk hat. Niha xebatên wergerandina berhemên Rîsaleyên Nûr bo Kurdî jî aliyê hin weşanxaneyên din ve jî tînin kirin. Lê ne bi qasî kar û xebatên Weşanxaneya Zehrayê ne. Eşkere ye ku ev xebata wergerandina Risale yên Nûr a bi Kurdî nixandineke ciddî dixwaze. Di vê lêkolînê de em dê hewl bidin ku di çarçoveya zanista wergerandin û hevoksazî û morfolojiya kurdî de di wergerandinên Kurdî yên berhemên Bedûzeman Saidê Nursî/Kurdî yên bi navê Risale-i Nur de pirsgirêkên wergerandin û zimanî destnîşan bikin û binirxînin.

Bêjeyên sereke: Ziman, Kurdî, Werger, Rîsaleyên Nûr, Seîdê Nursî

* Dr. Öğr. Üyesi, Zanîngeha Muş Alparslanê, Fakulteya Fen Edebiyatê, Beşa Ziman û Edebiyata Kurdî, neminoglu@alparslan.edu.tr

Translation and Language Problems in Kurdish Translations of Risale-i Nur Works

Nevzat Eminođlu*

Bediüzaman Said-i Nursi /Kürdî is one of the modern period scholars and thinkers of our country. In his works, which he wrote mostly in Arabic and Kurdish in the last periods of the Ottoman Empire and in Turkish during the Republic years, he deals with the fundamentals of Islamic thought against the intellectual challenges of modern Europe. In these works, while he identifies and teaches the principles regarding the relations of Muslim societies and communities with each other, he also reveals the principles of approach towards non-Muslims outside the Islamic world, and therefore members of other religions and beliefs in Europe and the world. The works of Bediüzaman Said-i Nursî/Kürdî, who constitutes a voluminous corpus called Rîsale-i Nur, have been translated into more than 50 languages of the world, especially Arabic, Persian, Kurdish and English. Translation work of Risale-i Nur works into Kurdish, which started quite late in Turkey due to the pressure and prohibitions on Kurdish, began among Irađi Kurds in the 1950s. The translation work of the small-sized books of Risale-i Nur works into Kurdish, which was initiated by Nûbihar publications in Turkey in the 1990s, gained great momentum, especially with the translation work of the basic works of the Risale-i Nur collection into Kurdish, which was started by Zehra Publishing in the early 2000s. Nowadays, translation works of Risale-i Nur into Kurdish are carried out by some other publishing houses, although not as much as Zehra Publishing. In this study, we will try to evaluate the translation and language problems in the works translated into Kurdish in Bediüzaman Said-i Nursî /Kürdî's work corpus called Risale-i Nur within the framework of translation science and the syntax and morphology of Kurdish.

Keywords: Language, Kurdish, Translation, Risale-i Nur, Said-i Nursi.

* Assistant Professor, Muş Alparslan University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Kurdish Language and Literatur, n.eminoglu@alparslan.edu.tr

Kawa û Alaya Wî di Şahnameyên Kurdî de

Shahab Vali*

Lêkolîn û analizên li ser riwayetên mîtolojîk/destanî bi zelalî nîşan didin ku riwayetên navborî li derdora kesayetekî ava dibin ku wekî “leheng” tê binavkirin. Yanî bûyerên vegêranên bi vî rengî li ser kesayetî, jiyana, taybetmendî û serpêhatiyên “leheng” diqewimin. Leheng, kesayetekî sereke, rastîn yan xeyalî ye ku bi cesaret, hêza xwe ya ser-mirovî, li hemberî astengî û xetereyan disekine, ji bo fedakariyê amade ye, têdikoşe, şerî dike û carcaran jî giyanê xwe feda dike. Di vê çaroveyê de çanda Kurdan jî xwedî gelek lehengên cuda ye ku her yek di binhişê kolektîf ê Kurdan de xwedî cîhekî taybetî ye û rengvedana wan bi taybetî di berhemên edebî de dikare bê dîtîn.

Wekî tê zanîn, her neteweyek xwedî riwayetekê ye derbarê “bavê damezrêner” de. Ev riwayet dîroka domdariya neteweyî di nav serdeman de saz dike, nirxên neteweyî vedibêje û şênber dike. Riwayeta damezrêner a Kurdan jî li derdora lehengekî bi navê Kaweyê Hesinkar ava bûye. Ji aliyê teorîk ve Kaweyê Hesinkar ne xwedî wan taybetmendiyên e ku ji bo lehengê tradîsyonel hatine destnîşankirin. Di riwayetên mîtolojîk/destanî yên Kurdan de digel ku Kawa, wekî leheng, tenê di riwayeta serhildana li hemberî Zehak de, di sehneya destana kurdan de cih digire û destpêka jiyana Kawa, malbat, jidayikbûna wî û encama jiyana wî ne diyar e, lê dikare bê gotin ku di binhişê kolektîf ê Kurdan de Kaweyê Hesinkar, wekî lehengekî, xwedî cîhekî cuda û nûwaze ye. Zîra, Kawa, lehengê damezrêner (founding) û bavê hevpar ê Kurdan e. Ji ber yekê jî cihê wî yê navendî di hemû cureyên edebiyata Kurdî de tê dîtîn.

Di edebiyata destanî goranî/hewramî de jî, ku yek ji şaxên herî zengîn ên edebiyata Kurdî ye, Kawa xwedî rolekî girîng e û çîroka wî di nava cureyên cuda yên edebiyata goranî/hewramî, cih digire. Di vê çaroveyê de, armanca sereke ya vê nivîsê hewldanek e li ser nîşandan û alanîza kesayetî, çîrok û serpêhatiyên Kaweyê Hesinkar, wekî leheng û sembola “serhildan/azadî” yê di edebiyata destanî ya goranî/hewramî de.

Bêjeyên sereke: Mîtos, Kawa, Ala, Destan, Edebiyata Goranî.

* Dr. Zanîngeha Mardîn Artukluyê, Beşa Ziman û Çanda Kurdî.

Kawa and His Flag in Kurdish Shahnames

Shahab Vali*

Research and analysis on mythological/epic narratives clearly show that these narratives are constructed around a character defined as a “hero”. In other words, such narratives are based around the personality, life, characteristics and adventures of the “heroes”. A hero is a real or fictional main character who bravely confronts obstacles and dangers with superhuman strength and is ready to make sacrifices, struggles, fights and sometimes sacrifices his life.

In this context, Kurdish culture has many different heroes, each of whom has a special place in the collective consciousness of Kurds, and their reflection is especially seen in literary works. As it is known, every nation has a “founding father” myth/legend. This narrative establishes the history of national continuity through the ages, defines and embodies national values. The founding narrative of the Kurds is also built around a hero named Kawa the Blacksmith. Theoretically, Kawa the Blacksmith does not have the characteristics defined for a traditional hero. In other words, in the mythological/epic narratives of the Kurds, Kawa appears, as a hero, only in the narrative of rebellion against cruel king Zehak and the beginning of Kawa’s life, his family, his birth and death are not described in the narratives of Kurdish literature. But despite that, Kawa the Blacksmith has a different and special place in the collective memory of the Kurds as a hero. Because, Kawa is accepted as the founding hero and common father of the Kurds. For this reason, it has a central place in every genre of Kurdish literature.

Kawa’s story is also included in different genres of Gorani/Hawrami literature, one of the richest branches of Kurdish literature. In this context, the main purpose of this article is to attempt to show and analyze the personality, story and adventure of Kawa the Blacksmith as a hero and symbol of “rebellion/freedom” in Gorani/Hawrami literature.

Key words: Mythos, Kawa, Flag, Epic, Gorani/Hawrami literatur.

* Dr. Zanîngeha Mardîn Artukluyê, Beşa Ziman û Çanda Kurdî

Şa'irê Hewramî Ziman û Xwediyê Xemseyê Xanay Qubadî û Berhemên Wî

Semih Gezer*

Xanay Qubadî yek ji şa'irê klasîk ê hewramî ziman e. Ev helbestvan di edebiyata kurdî de bi mesnewiyên xwe tê nasîn. Xana di sed sala 18mîn de li Rojhilatê Kurdistanê hatiye dinê. Ew ji eşîra Cafê ye. Di derbarê jiyannameya wî de gelek hindik agahî gihîştine heta roja me. Wî berhemên xwe bi tevahî bi diyalekta hewramî nivîsîne. Lê wî di nav berhemên xwe de cih dane helbestên 'erebî û farisî jî. Di serdema ku Xanay Qubadî tê de jiyaye desthilatdariya mîrekiya Erdelanê hakim bûye. Di vê serdemê de zaraveya hewramî li rojhilat, di nava eşîr û mîrekiyên kurdan de hevpar bûye. Ji ber vê yekê gelek şa'irên ku ne hewramî ziman bûne jî bi vî zaraveyî helbest nivîsîne. Xanay Qubadî jî bi heman awayî ji bo nivîsê bi cihê diyalekta xwe ya hewramî tercîh kiriye. Xanay Qubadî şa'irekî xwediyê xemse ye di edebiyata kurdî de. Xemseya wî ji van pênc berheman pêk tê; Xusrew û Şêrîn, Leyl û Mecnûn, Yûsif û Zuleyxa, Sultan Îbrahîm û Nûşaferîn û Îskendername. Ji bilî xemseya xwe ev şa'ir xwediyê dîwaneke bi hecm e jî. Xanay Qubadî ji hêla edebî ve bi aweyeke zelal diyar kiriye ku di bin bandora Nîzamiyê Gencewî de maye. Em dê di vê xebata xwe de li ser jiyannameya Xanay Qubadî bisekinin û berhemên wî bidin nasîn.

Bêjeyên Sereke: Xanay Qubadî, Nîzamiyê Gencewî, edebiyata hewramî, xemse, mesnewî.

* Dr. Öğretim Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, FEF, Kürt Dili ve Edebiyatı, s.gezer@aplarstan.edu.tr

The Poet With Khamsa of Hawrami Dialect: Khanay Ghobadi and His Works

Semih Gezer*

Khanay Ghobadi is one of the classical Kurdish poets and wrote works in the Hawrami dialect of Kurdish. This poet is known for his masnavis in Kurdish literature. Khana was born in eastern Kurdistan in the 18th century. He is from the Jaff (also known as Caf) tribe. However, there is very little information about his life. He wrote all his works in the Hawrami dialect of the Kurdish language. He also included Arabic and Persian poems in his works. During the time of Khanay Ghobadi, the Emirate of Erdelan was dominant. During this period, the Hawrami dialect was the dominant dialect used among Kurdish tribes and emirates. For this reason, many poets wrote in Hawrami dialect even though their native language was not Hawrami. Likewise, Khanay Ghobadi preferred the Hawrami dialect to write poetry instead of his own dialect, the Jaff. Khanay Ghobadi is a poet with khamsa in Kurdish literature. His khamsa consists of the following five masnavis: Khosrow and Shirin, Layla and Majnun, Yusuf and Zulaykha, Eskandarname, Sultan Ebrahim and Noshafarin. Apart from his khamsa, he also has a voluminous divan. Khanay Ghobadi clearly stated that he was influenced by Nizami Ganjavi in literary terms. In this study, the life of Khanay Ghobadi will be discussed along with his works.

Key words: Khanay Ghobadi, Nizami Ganjavi, Hawrami Literature, Khamsa, Masnavi.

* Dr., Mus Alparslan University, Faculty of Science and Literature, Department of Kurdish Language and Literature, s.gezer@aplarstan.edu.tr

Şêx Hesîb Aqtepî û Dîwana Wî

M. Zahir Ertekin*

Aqtepe piştî hilweşîna mîrektiyên kurdan hem ji aliyê ilmî û tesewifî, hem jî ji aliyê edebiyata kurdî bûye navendeke giring. Şair û alimên malbata Aqtepî bandor li gelek edîbên piştî xwe kirine. Ev navend, digel berhemdariya xwe ya ilmî û edebî, wekî şaxeke Xalidîtiyê jî di nav gel de bi têra xwe bi bandor bûye. Li gorî xebatên ku hatine kirin heta niha ji heman malbatê heft kesan berhem nivîsandine û pênc ji wan; digel farisî, tirkî û erebî, bi kurdî jî berhem dane. Şêx Ebdurrehman Aqtepî, wekî danerê vê navenda ilmî û edebî tê qebûlkirin ku ev navend di edebiyata kurdî de wekî ekoleke xasî xwe tê hesibandin. Peyrevên wî, hem yên ji malbatê hem jî yên ji derveyê malbatê, bêguman di bin bandora wî de mane. Şêx Ebdurrehman bi xwe jî zêde di bin bandora Ehmedê Xanî de maye. Îcar, babeta vê lêkolîna berdest Şêx Hesîb e ku yek ji şairên vê ekola giring e. *Dîwana Şêx Hesîb* yek ji wan dîwanan e ku piştî serdema mîrektiyên kurdan hatiye nivîsîn. Şêx Hesîb jî yek ji şairên giring ên vê serdemê ye ku rê û rêça mamê xwe Şêx Ebdurrehman û bavê xwe Şêx Mihemed Can şopandiye. Di vê xebatê de pêşî jiyana Şêx Hesîb hatiye nivîsîn, piştî dîwana wî hatiye nasandin. Herçend kategorîk nebe jî em dê li ser naveroka dîwanê hûr bibin û hewl bidin ku ji aliyê ziman û naverokê ve dîwanê binirxînin.

Bêjeyên sereke: Aqtepe, Şêx Hesîb, Dîwan, Helbest, Klasîk, Keşkol.

* Prof. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, zahirertekin@hotmail.com

Şêx Hesîb Aqtepî and His Diwan

M. Zahir Ertekin*

After the collapse of the Kurdish emirates, Aktepe, a village in Çınar of Diyarbakir, became an important center not only for science and Sufism but also for Kurdish literature. The esteemed poets and scholars of the Aktepe lineage influenced the works of subsequent authors. Beyond its notable scientific and literary output, this center was very influential among the people, serving as a bastion for disseminating Khalidiyya, a distinguished branch of the Naqshbandiyya order. According to the studies conducted so far, seven members of the same family wrote works in Arabic, Persian and Turkish, with five among them contributing to Kurdish literature. Sheikh Abdurrahman Aktepe is considered the founder of this literary center, which is considered a special school in Kurdish literature. His legacy resonated deeply, not only within his familial lineage but also reverberated beyond it. Sheikh Abdurrahman's own literary journey was profoundly shaped by the influence of Ehmedê Xanî. Our study focuses on Sheikh Hasib, one of the poets of this important literary tradition. Sheikh Hasib's diwan is one of the diwans written in the post-Kurdish emirates era. Sheikh Hasib is one of the important poets of this period, following in the footsteps of his uncle Sheikh Abdurrahman and his father Sheikh Muhammad Can. In this study, firstly the biographical information about Sheikh Hasib is presented and then his Kurdish Diwan is introduced. Subsequently, we will also attempt to evaluate Sheikh Hasib's Diwan in terms of language and content.

Keywords: Aktepe, Şêx Hesîb, Dîwan, Poetry, Kurdish Literature.

* Prof. Dr., Mardin Artuklu University, zahirertekin@hotmail.com

Peyrevê Melayê Cizîrî: Şêxê Meczûb û Dîwana Wî ya Kurdî*

Mesut Arslan**

Şêxê Meczûb, bi navê xwe yê rastî Mihemed Seîd (m. 1915) an jî bi navê mizgefta ku lê veşartiyê Seîdê Merhûm ji Cizîrê helbestvanekî sofî ye ku di serdema dawîn a Dewleta Osmanî de jiyaye û bi zimanê Kurdî helbestên klasîk nivîsandiye. Şêxê Meczûb, bi Kurdî dîwaneke pir bihecm û murettêb li pey xwe hiştiye. Li gorî lêkolîna me dîwana wî di nav dîwanên Kurdî yên serdema Osmanî de ya herî bihecm e û ji 3060 beyt, 73 bend û yek misraê azade pêk tê. Dîwana wî di dîroka edebiyata Kurdî de dikeve nav ekola Xalidîtiyê, ji ber ku ew murîdê Şah Husameddînê Tewlî (m. 1939) ye û bandora murşîdê wî di dîwana wî de eşkere xuya dike. Helbestvanê Kurdî ku herî zêde bandor li Şêxê Meczûb kiriye Melayê Cizîrî (m. 1640) ye. Melayê Cizîrî yek ji helbestvanên pêşeng ên edebiyata Kurdî ya klasîk e. Dîwana wî di nav Kurdan de pir belav e. Piştî Melayê Cizîrî helbestvanên ku bi Kurdî (Kurmancî) helbestên klasîk nivîsandine û di bin bandora wî de nemane pir kêr in. Şêx Meczûb jî hem ji aliyê şêwaz û hem jî ji aliyê rûxsarê ve gelek di bin bandora Melayê Cizîrî de maye. Herwiha ew ji aliyê têgihîştina tesewufî ve jî peyrevê Melayê Cizîrî ye. Di vê pêşkêşê de em dê pêşî behsa jiyana Şêxê Meczûb û dîwana wî ya Kurdî bikin. Piştî em dê li ser Melayê Cizîrî, ku di wêjeya Kurdî de damezrînerê ekola Cizîrê ye, lêkolîn bikin. Em dê bi rêbaza edebiyata berawirdî hewl bidin ku hevşibiyên van her du helbestvanan derxin holê.

Bêjeyên Sereke: Şêxê Meczûb, Melayê Cizîrî, Helbesta Kurdî ya klasîk, Cizîr.

* Ev pêşkêş ji teza me ya doktorayê hatiye hilberîn. Bnr. Arslan, M. (2021). Şeyh-i Meczûb Divanı (Metin-İnceleme). Zanîngeha Dicle, Diyarbakir.

** Dr, Zanîngeha Mardin Artukluyê, mesutarслан@artuklu.edu.tr.

Follower of the Mullah Jazari: Sheikh-e Majzoub and His Kurdish Divan*

Mesut Arslan**

Sheikh-e Majzoub, real name Muhammed Said (d. 1915), or Said-i Merhum, as the mosque where his tomb is located is called, was a sufi poet from Cizre who lived during the last period of the Ottoman Empire and wrote Kurdish poetry in the classical style. Sheikh-e Majzoub, left behind a voluminous and complete Kurdish divan. According to our analysis, the Divan of Sheikh-e Majzoub is the most voluminous among the Kurdish divans of the Ottoman period. The divan consists of 3060 couplets, 73 bends and one detached line. Sheikh-e Majzoub's Divan belongs to the Khalidism sufi movements in the history of Kurdish literature. This is because Sheikh-e Majzoub was a disciple of Shah Husameddin al-Tawilî (d. 1939) and this had a significant influence on his understanding of poetry. The Kurdish poet that Sheikh-e Majzoub was most influenced by was Mullah Ahmad al-Jazari. Mullah al-Jazari (d. 1640) is one of the leading poets of classical Kurdish literature. His divan is very popular among Kurds. After Mullah al-Jazari, there are very few poets who wrote classical poetry in Kurdish and were not influenced by him. Sheikh-e Majzoub was also very influenced by Mullah Jazari, both in terms of style and form. He is also a follower of Mullah Jazari in terms of sufism. In this presentation, we will first examine the life of Sheikh-e Majzoub and his Kurdish divan. Then we will talk about Mullah Jazari, the founder of the Jazira ecole in Kurdish literature. We will try to reveal the similarities between these two poets through comparative literature.

Keywords: Mullah Jazari, Sheikh-e Majzoub, Classical Kurdish poem, Jazira.

* This paper is based on our doctoral thesis: Arslan, M. (2021). Şeyh-i Meczûb Divanı (Metin-İnceleme). Dicle University, Diyarbakir.
** Ph.D., Mardin Artuklu University, mesutarslan@artuklu.edu.tr

Unsûrên Tesewifî di Dîwana Ehmedê Xanî da

Önder Beyter*

Tesewif şaxek ji şaxên ilmên dînî ye ku xwedan gelek reng, deng û pênaseyan e û di xwe da disîplîneke resen û gelek rêbazan dihevine. Tesewifa ku di sedsala 8an da di nav civakên Îslamê da bişkiviye, gav bi gav geş bûye û şax vedaye. Herwisa di nav heyamên dîrokê da tesîr li edebiyatê jî kiriye ku wasîteya xweifadekirina însanan e. Tesewif digel Quran, hedîs, qise û mucizeyên pêxemberan û herwiha tarîx û esatîrê bûye yek ji jêderên edebiyata klasîk. Şairên ku helbest nivîsîne û dîwan tertîb kirine, carinan rasterast carinan bi rêya ciwankariyan sûd ji termînolojiya tesewifî wergirtine. Îca xebat û lêkolînên ku îro roj tîn kirin, hewl didin ku vê sûd û tesîrê tesbît bikin û raxin ber çavan.

Di warê Edebiyata Kurdî ya klasîk da yek ji şairên herî rêçdar Ehmedê Xanî ye. Xanî di sedsala 18an da li Bazîda ku wê hingê derdoreke xurt a Edebiyata Kurdî bû jiyaye û berhem li dû xwe hiştine. Dema meriv li berhemên Ehmedê Xanî dinihêre, tesîra tesewifê xwe dide dest. Lewma jî di vê xebatê da unsûrên tesewifî yên di Dîwana Ehmedê Xanî da ya piştî mirina wî hatiye tertîbkirin, ji hêla sernavên wekî têgehên tesewifî, tîpên tesewifî, mecazên tesewifî, mitesewif û êkolên tesewifî hatine lêkolînkirin. Bi vî awayî hewl hatiye dayîn ku ew yek bê tesbîtîkirin ka Xanî çî qas di bin tesîra tesewifê da maye û vê yekê di çî astê da xwe di helbesta wî da daye der û çî derfet û kûrahiya wateyê daye helbestên wî.

Bêjeyên sereke: Edebiyata Kurdî ya klasîk, Ehmedê Xanî, dîwan, tesewif, unsûrên tesewifî.

* Xwendekarê Doktorayê, Zanîngeha Bîngolê, Beşa Ziman û Edebiyata Kurdî, beyter1990@hotmail.com

Sufi Elements in Ahmad Khani's Divan

Önder Beyter*

Sufism is a branch of religious sciences that has many colors, sounds and definitions, and it also contains a unique discipline and many methods. Sufism which emerged in Islamic societies in the 8th century, gradually grew and branched out. In the same way, in the course of history, it has influenced the literature that is the means of self-expression of people. Sufism has become one of the sources of classical literature along with the Qur'an, hadiths, stories and miracles of the prophets, as well as history and mythology. The poets who wrote poetry and selected their best poems for their divan, benefited from the terminology of sufism, sometimes directly and sometimes through literary arts. The work and studies that are being done today are trying to identify and highlight this benefit and effect.

One of the most influential poets in the field of classical Kurdish literature is Ahmad Khani. Khani lived in Bazid in the 18th century, which was a strong area of Kurdish literature at that time, and left works behind. When we look at the works of Ahmad Khani, we also see the influence of sufism. Therefore, in this study, the Sufi elements in Ahmad Khani's divan which was collect and published after his death, has been examined in terms of titles such as sufi terms, sufi types, sufi metaphors, sufi masters and sufi schools. Thus, it was tried to determine to what extent Khani was influenced by Sufism, what extent this situation was expressed in his divan and what depth of meaning it provided to his poems.

Keywords: Kurdish classical literature, Ahmad Khani, divan, sufism, sufi elements.

* Xwendekarê Doktorayê, Zanîngeha Bîngolê, Beşa Ziman û Edebiyata Kurdî,
beyter1990@hotmail.com

Mekan û Leheng di Mesnewîya Mem û Zînê ya Ehmedê Xanî û Destana Memê Alan de

Volkan Korkmaz*

Mekan, yek ji hêmanên sereke yên berhemana e. Ji bo gelek armancan di berhemana de cih digire. Çi di berhemên devkî çi yên nivîskî de bi rêya mekanaan tiştên ku tên vegotin tên şenberkirin û bêhtir nêzikî jiyana rastî dibin. Di berhemana de mekane derveyî û yên hundirîn hene ku amaje bi statû û payeya lehengan dikin û di heman demê de dibin alîkar ku tîpên di berhemana de çêtir bîn nîrxandin. Leheng jî yek ji hêmanên sereke yên berhemana e û di jîngeha xwe de anku di mekanaan de ava dibin. Di avakirina lehengan de li gor tradîsyona nivîsandinê ya wê demê, hem di berhemên klasîk de hem jî di yên devkî de leheng, di nav prosesa rûdanên berhemê de li ser dualîteya başî û xirabîyê radibin. Di van cureyên berhemana de lehengên baş jî bo çêtir bîn îdealîzekirin aliyên wan ên baş tên pirolekirin û lehengên xirab jî zêdetir jî bo xurtkirin û meşrûkirina lehengên baş derdikevin pêş. Di vê gotarê de yek ji berhemên klasîk a kurdî Mem û Zîna Ehmedê Xanî û yek ji berhemên edebîyata kurdî ya gelêrî destana Memê Alan jî aliyê mekan û lehengên xwe ve hatine analîzkirin. Herçiqa iskeletên van her du berhemana kêm zêde wekî hev bin jî digel leheng û mekane hevpar ên cuda jî di van berhemana de hene. Leheng û mekane wekî hev jî ji ber ku her du berhem ne ji heman ekolê ne, carinan bi awayên cuda hatine şayesandin. Di gotarê de leheng û mekane van berhemana hatine nasandin û analîzkirin, di heman demê de manendî û cudatîya wan hatine tesbîtkirin. Ji aliyekî ve bi giştî tîpolojîya lehengan hatiye derxistin û berawirdîya wan hatiye kirin ku ev, lehengên berîya modernîzmê ne; ji aliyê din li gor nerîta kurdan fonksiyona lehengên jin ên di van berhemana de hatine şirovekirin. Di heman demê de bi berawirdî mekane her du berhemana hatine nîrxandin bê ka mekane rastî ne yan xeyalî ne û li ku derê ne.

Bêjeyên sereke: Destan, mekan, Memê Alan, Mem û Zîn, mesnewî.

* Mezûnê Masterê, Zanîngeha Mardîn Artûklûyê, e mail: membedirxan@gmail.com

Space and Hero in Ehmedê Xani's Mem û Zîn Masnavi and Memê Alan Epic

Volkan Korkmaz*

Space is one of the important elements of the works. It can be included in works for many purposes. What is told through space becomes concrete and becomes closer to reality. There are interiors and exteriors in the works, and these indicate the status and position of the characters and also help us evaluate the characters. Characters are also one of the important elements of the works and they exist in their own living spaces, that is, the places where they are located. In the creation of characters, according to the writing tradition of the period, the characters are based on the dualism of good and evil, according to the flow of events in both classical works and oral works. In such works, the good aspects of the characters are exaggerated so that they can be better idealized, and the bad characters are highlighted to strengthen the good characters and make them more legitimate. In this article, Mem û Zîn, one of Ehmedê Xani's classical Kurdish works, and the Memê Alan epic, one of the Kurdish folk literature works, were analyzed in terms of setting and character. Although these two works are similar in structure, they also contain different locations and characters. Even though the setting and characters are the same, the two works are sometimes depicted in different ways because they come from different schools. In this article, the settings and heroes of these two works are introduced and analyzed, and their similarities and differences are also identified. On the one hand, the general typology of the characters was determined and these characters dating back to pre-modernism were compared, and on the other hand, the function of the female characters found in the works according to the Kurdish tradition was interpreted. At the same time, the locations of both works were examined comparatively and where these places were and whether they were real or not were evaluated.

Keywords: Epic, hero, Mem Alan, Mem and Zin, space.

* Master's Degree, Mardin Artuklu University, e-mail: membedirxan@gmail.com

Pesindana Hz. Pêxember di Dîwana Şêx Muşerrefê Xinûkî da

Nesim Sönmez*

Di demajoya edebîyat Kurdî ya klasîk da ji Melayê Cizîrî bigire hetanî Şêx Muşerrefê Xinûkî hinek mijarên esasî hene. Ji wan mijaran yek jî hezkirina ji Hz. Pêxember e. Di edebîyata Kurdî ya klasîk da herî zêde li ser Cenabê Pêxember helbest hatine nivîsîn û hezkirina wî bi sedsalan e bûye mijara helbesta Kurdî. Şêx Muşerrefê Xinûkî yek ji pêşengên Edebîyata Kurdî ya Klasîk a sedsala 20an e. Wî, bi çar zimanî dîwaneka helbestên ku li ser mijarên curbicur hatine nivîsîn li pişt xwe hiştîye. Ji wan mijaran yek jî pesindayîna Hezretî Pêxember e. Mijara teblîxê, di dîwana Şêx Muşerrefê Xinûkî da nirxandina wan helbestan e ku li ser pesindayîna Hz. Pêxember hatine nivîsîn. Di teblîxê da helbestên Şêx Muşerrefî yên ku bi Kurdî hatine nivîsîn û mijara wan hezkirina Hz. Pêxember e, hatine nirxandin. Armanca teblîxê, di sedsala bîstan da li gor helbestên Şêx Muşerrefî tesbîtîkirina asta pêşdaçûyîna edebîyata Kurdî ya tekyayê ye. Bi armanca ku mirov di vê mijarê da bibe xwedan qenaetekî nirxandina wan helbestan muhîm e. Di teblîxê da rêbaza teswîrkirina çawanîyê hatiye bikaranîn û çavkanîyên mijarê bi modela şopandina lîteratûrê hatine berhevkirin. Yek ji encamên vekolînê ew e ku şairî, di helbestên xwe da bi hostatîyek asta wî bilind, pesnê Hz. Pêxember daye û edebîyata Kurdî ya tekyayê gîhandîye qonaxeka biqîmet.

Bêjeyên sereke: Edebîyata Tekyayê, Şêx Muşerrefê Xinûkî, Dîwan, Pesindayîna Hz. Pêxember, Qeside.

* Doç. Dr., Zanîngeha Van Yüzüncü Yılê, Enstîtûya Zimanên Jîndar, Beşa Ziman û Çanda Kurdî, Van, Türkiye, E mail: nesimsonmez@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6315-6075

The Praise of the Prophet Muhammad in the Divan of Şêx Muşerrefê Xinûkî

Nesim Sönmez*

In classical Kurdish literature, from Melayê Cizîrî to Şêx Muşerrefê Xinûkî, there are some fundamental themes. Among these themes, one is the admiration for Prophet Muhammad. In classical Kurdish literature, poems about Prophet Muhammad are among the most prevalent and have been the subject of Kurdish poetry for centuries. Şêx Muşerrefê Xinûkî is one of the pioneers of classical Kurdish literature in the 20th century. He compiled a collection of poems in four languages covering various subjects. One of these subjects is the praise of Prophet Muhammad. The aim of this study is to evaluate the poems in the divan of Şêx Muşerrefê Xinûkî that are written about the praise of Prophet Muhammad. The study focuses on Kurdish poems specifically and evaluates their praise of Prophet Muhammad. The objective is to assess, based on Şêx Muşerref's poems, the level of advancement of Kurdish mystical literature in the twentieth century. The significance lies in appreciating the value of these poems. The methodology involves analyzing authenticity and comparing the thematic aspects with the model of literary presentation. One of the conclusions of the study is that the poet, with a high level of creativity in his poems, has praised Prophet Muhammad, contributing significantly to Kurdish mystical literature.

Keywords: Kurdish Mystical Literature, Şêx Muşerrefê Xinûkî, Divan, Praise of the Prophet Muhammad, Qasida.

* Assoc. Dr., Van Yüzüncü Yıl University, Institute of Living Languages, Department of Kurdish Language and Culture, Van, Turkey, E mail: nesimsonmez@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6315-6075

Elîfname di Edebiyata Kur(dî)mancî ya Klasîk de

Numan Yurt*

Elîfname, şêwazeke edebî ye ku li ser bingeha elîfbêya erebî tê sazkirin û helbestvan ji tîpa “elîf”ê heta bi “yê”yê bi şiklên curbicur helbest an menzûmeyên xwe dinivîsin. Şertê nivîsîna elîfnameyê ew e ku helbest an menzûme bi tîpên erebî hatibe nivîsîn. Teşe û cureya edebî çî dibe bila bibe di her form û mijarê de bi şêwaza elîfnameyê helbest an menzûme dikare bê nivîsîn. Hin helbestvan di nav pergala klasîk de bi vegotîneke resen û bikaranîna hin hêmanên hunerî dixwazin ku nêrîneke xweser bi dest bixin. Ev helbestvan bi elîfnameyê hewl didin ku behremendiya xwe ya edebî nîşan bidin, bal bikêşin ser vegotinê û hestên xwe îfade bikin. Taybetmendiyêke din a elîfnameyê jî ji hêla paşxaneyê fikrî ve jî rengvedana sembolîzma herfan e. Mînakên vê şêwazê di qada edebiyata klasîk, tesewifî û gelêrî de tên dîtin.

Di vê xebatê de wek şêwazeke edebî du mînakên elîfnameyê yên edebiyata kurdî ya kurmançî tê vekolan. Mînaka yekem a Siyahpoş e ku di nav mesnewiya xwe ya evîni *Seyfu'l-Milûk û Bedî'ul-Cemalê* de bi teşeya xezelê bi cih kiriye. Mînaka duyem jî ya Şêx Ehmedê Feqîr e ku bi teşeya qit'eyê di *Dîwana wî* de cih digire. Siyahpoş û Feqîr hevçerxên hev in û elîfnameyên wan hem ji hêla rêzkirin û cîbicîkirina tîpan a di nav helbestê de hem jî ji hêla şêwe û mijarê ve dişibihin hev. Her du helbestvanên kurdî di elîfnameyên xwe de ji bo her tîpeke erebî ayeteke Qur'anê bi kar anîne û bi bikaranîna sembolîzma tîpan felsefeya xwe ya tesewifî ango gihîştina wehdetê rave kirine. Di destpêka xebatê de behsa çarçoveya têgehî, tesnîf, taybetmendiyên elîfnameyan û hin mînakên sereke yên edebiyatên din hatîye kirin. Piştî ev her du mînakên elîfnameyê yên edebiyata kurmançî ji hêla şikl û naverokê ve hatine nirxandin. Metnên her du elîfnameyan di dawîya xebatê de cih digire.

Bêjeyên Sereke: Edebiyata Kur(dî)mancî ya Klasîk, Siyahpoş, Şêx Ehmedê Feqîr, şêwaza edebî, elîfname.

* Xwendekarê Doktorayê, MEB, numanyurt1@gmail.com

Elifname in Classical Kurdish (Kurmanji) Literature

Numan Yurt*

Elifname is a literary genre created with the Arabic alphabet and based on the poet writing a poem or verse in various forms from the letter “elif” to the letter “ye”. The condition of elifname is that the poem or verse must be written in the Arabic alphabet. Regardless of the form and literary genre, a poem or verse can be written in the style of elifname in any form and on any subject. Some poets want to achieve an original point of view within the classical system with an unique expression and by using some artistic elements. These poets endeavor to show their literary abilities, draw attention to their narratives and express their feelings with the elifname. Another characteristic of the elifname is the letter symbolism in its intellectual background. Examples of this style can be seen in classical, folk and sufism literature.

This study examines two examples of elifname as a literary genre belonging to the Kurmanji dialect of Classical Kurdish Literature. The first example is Siyahpoş’s poem in the form of ghazal in his love masnavi *Seyfu’l-Milûk û Bedî’ul-Jamal*. The second example is in the form of a stanza in Sheikh Ehmedê Feqîr’s *Dîwan*. Siyahpoş and Feqîr are poets of the same period and their elifnames are similar in terms of the way the letters are arranged and placed in the poem, as well as in terms of style and subject matter. The two Kurdish poets used a verse or a fragment of the Qur’an for each letter in their elifnames, and by using letter symbolism, they expressed their mystical philosophy, that is, the aim of reaching wahdat. In the introduction of the study, the conceptual framework, classification, characteristics and main examples in other literatures are mentioned. Then two examples in Kurmanji literature are evaluated in terms of form and content. The texts of these two elifnames are given at the end of the study.

Keywords: Classical Kurdish (Kurmanji) Literature, Siyahpoş, Sheikh Ehmedê Feqîr, literary style, elifname

* PhD student, MEB, numanyurt1@gmail.com

Medhîyeyeke Mela Ebdilhemîdê Saxnisî (1870–1955)

M. Zana Karak*

Mela Ebdilhemîdê Saxnisî yek ji alimên sedsala 19em û 20em e. Di cihê jidayikbûna wî de îxtîlafek heye û cihê wî ne zelal e. Li gorî hin kesan ew li Xînisa Erziromê û li gorî hin kesan jî ew li Hîzana Bedlîsê ji dayik bûye. Herçiqas cihê jidayikbûna wî ne zelal be jî ji ber ku gelek salan li Saxnisa Çewligê muderîsî kiriye wekî Seyda Ebdulhemîdê Saxnisî yê Bîngolî hatiye naskirin. Çêbûna wî weke 1870ê tê zanîn, wefata wî jî 1955 e û gora wî li Çewligê ye.

Ebdulhemîd pêşî ji bo Quran û dersên destpêkê li ba bavê xwe Mela Huseyîn dest bi xwendinê kiriye. Paşê li medreseya Keleha Xînîsê dersên ilmên cuda ji apê xwe Îsheq Efendî wergirtine. Dîsa ji bo demeke kurt li herêma Kurdistanê Iraqê li ba xizmên xwe ilmên cûrbicûr wergirtine. Demekê li medreseya Şêx Fethullahê Werqanîsî jî maye. Seyda ilmê xwe li Paloyê li ba Şêx Hesênê Neqî yê kurê Şêx Elî Sebîtî tamam kiriye.

Seyda Mela Ebdilhemîd bi salan li gelek deveran ji gelek seydayan ders stendiye û herweha dîsa bi salan di xizmeta ilm û îrfanê de li gelek medrese û bajaran jî ders dane. Gelek feqeyan li ba wî îcazeta ilmê standine. Seyda gava ku Cenga Cihanî ya Yekem qewimîye, li gel malbata xwe û hin şênîyên Xînîsê koçî Semsûrê kiriye û li gundên Arîkent û Hesanan ên bi ser Kolîka Semsûrê ve ne, melatî kiriye.

Di vê xebatê de em dê bi kurtasî li ser jîyana wî û helbesteke wî ya medhê bisekinin. Ev helbest wekî medhîye li ser Şêx Ziyaeddînê Norşînî (Hezret) hatiye nivîsîn. Tê de pesn û medhê Hezret hatiye kirin. Helbest bi teşeya murebbe'ê angû bi çarîneyê hatiye nivîsîn û ji 15 çarîneyan pêk tê. Lêbelê di hin nusxeyan de bendên wê kêm in û ferq di navbera van nusxeyan de hene.

Aîdîyeta vê medhîyeya mijara vê xebatê, heta niha bi awayekî zelal nehatiye zanîn. Lê li gorî lêkolînên me ev medhîye ya Mela Ebdilhemîdê Saxnisî ye. Heta niha me 5 nusxeyên destxet ên vê medhîyeyê tesbît kirin û ew bi dest xistin. Li gorî tesbîten me heta niha li cihekî xebatek rexneyî li ser vê helbestê nehatiye kirin. Em dê li vê derê nusxeyên berdest muqayese bikin û metneke rexneyî ya vê medhîyeyê derxînin holê.

Bêjeyên Sereke: Mela Ebdilhemîdê Saxnisî, Metna Rexneyî, Medhîye, Hezret, Nusxeyên Destxet.

* Derçûyê Lîsansa Bilind. m.zana47@gmail.com (ORCID: 0000-0003-1681-4917).

A Praise of Molla Abdulhamîd Saxnisî (1870–1955)

M. Zana Karak*

Mela Ebdilhemîdê Saxnisî is one of the scholars of the 19th and 20th centuries. There is a dispute about his place of birth and his place is not clear. According to some people, he was born in Khinis, Erzirom and according to others, he was born in Hîzan Bedlîs. Even though his place of birth is not clear, he has been known as Seyyîd Ebdilhemîdê Saxnisî of Bîngolî since he worked as e muderris (madrasa teacher) in Saxnis of province of the Çewlig for many years. His birth year is known as 1870 and his death year is known as 1955 and his grave is in Çewlig.

Mela Ebdilhemîdê Saxnisî firstly started studying the Koran and early lessons with his father Mela Huseyn. Later, he received lessons in different sciences from his uncle Ishaq Efendi at the Khinis Castle madrasa. Again, for a short time in the Kurdistan region of Iraq, he received various sciences from his relatives. He also stayed at Şêx Fethullahê Werqanîsî madrasa for a while. Seyda completed his studies in Palo with Şêx Hesenê Neqî, son of the Sheikh Elî Sebtî.

Seyda Mela Ebdilhemîd has taken lessons from many teachers in many places over the years and has also taught in many madrasahs and cities for many years for the sake of science and knowledge. Many students received permission from him. When the First World War occur, Seyda moved to Semsur along with his family and some residents of Khinis and settled in the villages of Arikent and Hasanan in the Kolik town of Semsur.

In this study, we will briefly talk about his life and his poem which is a praise. This poem was written as an kaside to Şêx Ziyaeddînê Norşînî (Hezret). In this poem, the poet praises Hazrat. The poem is written in quatrains, that is, murabba, and consists of 15 quatrains. However, some clauses are missing in some copies and there are differences between these copies.

Until now, it was not clearly known to whom this praise poem, which is the subject of my study, belonged. But at according to our research, this is the praise of Mela Ebdilhemîdê Saxnisî. Because the environment in which Mela Ebdilhemîd lived was an environment under the influence of the Naqshbandi Khalidi sect, and the person on whom the poem was written is also a sheikh of this sect. So far, we have identified and acquired 5 manuscript copies of this praise poem. According to our findings, no critical work has been done on this poem anywhere. Here we will compare existing copies and uncover a critical text of this eulogy.

Keywords: Mela Abdulhemîd Saxnisî, Critical Text, Eulogy, Hazrat, Manuscripts.

* Derçûyê Lisansa Bilind. m.zana47@gmail.com (ORCID: 0000-0003-1681-4917).

Çand û Împeryalîzma Edward Saîd û Îmkanê Bikaranîna Metodolojiya Wî di Rexneya Edebiyata Kurdî de

Serdar Şengül*

Edward Saîd di kitêba xwe ya *Çand û Împeryalîzmê* de pêkhatina edebiyata modern bi destpêka kolonyalîzm û hikumraniya împeryalîzm re têkildar dike. Îdîaya Saîd ew e ku di peywenda Ewropayî de edebiyatên neteweyî di heman demê de edebiyatên emperatorîyê ne ku hem polîtîkayên kolonyalîzmê meşrû dikin hem jî di afirandina îmajên kolonyal de roleke sereke dilîzin. Ji ber vê yekê, ne tenê nivîsandina berheman lê xwendina wan jî di çarçoweya emperatorîyê de pêk tên.

Ev berhema Saîd di warê edebiyatê de îlham da rexneyên postkolonyal. Lêbelê piraniya xebatan kolonyalîzma Ewropayê û temsîla koloniyên di edebiyatê de wekî mijar hilbijart. Saîd bi xwe nepirsîbe jî pîrsek wiha jî derket: Gelo li dervayê Ewropayê jî edebiyatên neteweyî ketibûn xizmeta dewletan û di afirandina îmajên kolonyal de rolek leyistibûn?

Bi avakirina Komara Tirkiye edebiyat di afirandina nasnameye neteweyî de xwedî cihekî navendî bû. Şerê Tirkiyê li hemberî hezên Ewropayî di romanên serdema destpêkê de mijarên sereke bûn lê di heman demê de temsîlên gelên ne tirk jî di wê edebiyatê de wekî mijar berbelav bûn ku heta niha bi rêkûpeka nehatiye xebitîn.

Xalên bingehîn ên berhema Saîd hem îmkan dide ku em edebiyata tirkî û temsîla kurdan ji perspektîfa rexneya postkolonyal de analîz bikin hem jî ji ber ku Saîd materyalên xwe ji kolonyalîzma Ewropayê girtiye sînoren wî hene û hewcedariyê heye ku bê adaptekin.

Edebiyata tirkî di serî de kurd di warê temsîlên gelên din de pal dide îmajên kolonyal toerî û rexneya edebiyata tirkî di vî warî de bêdeng maye. Ew jî nîşan dide ku rexne û teorî bi temsîlên edebî yên kolonyal re hevrê yên hev bûne û hevûdu temam kirine.

Bêjeyên sereke: emperyalîzm, rexneya edebiyatê, edebiyata kurdî, postkolonyalîzm, temsîl.

* Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, serdarsenguls@gmail.com

Edward Said's *Culture and Imperialism* and the Possibility of Applying His Methodology to Kurdish Literary Criticism

Serdar Şengül*

In his book *Culture and Imperialism*, Edward Said links the emergence of modern literature with the beginnings of colonialism and imperialism. Said argues that in the European context, national literatures are also imperial literatures that both legitimize colonial policies and play an important role in the creation of colonial images. Therefore, not only the writing of works but also their reading takes place in the context of empire.

Said's work has inspired postcolonial literary criticism. However, most of these works have focused on European colonialism and the representation of colonies in literature. Although Said did not pose the question himself, the question arose here as well: Did non-European national literatures serve the states and did they play a role in creating colonial images?

With the founding of the Turkish Republic, literature became a central element in the creation of a national identity. Turkey's war against the Europeans was the main theme in the novels of the early period, but at the same time the representation of non-Turkish peoples was widespread in this literature, a subject that had not been properly addressed before.

The main points of Said's work allow us to analyze Turkish literature and the representation of Kurds from the perspective of postcolonial criticism, and since Saeed took his material from European colonialism, it is limited and needs to be adapted.

Turkish literature, especially that of the Kurds, casts a shadow on colonial images in terms of the representation of other peoples, and criticism of Turkish literature has been silent in this regard. It also shows that criticism and theory have accompanied and complemented colonial literary representations.

Keywords: imperialism, literary cirtic, kurdish literature, postcolonialism, representation.

* Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran University, serdarsenguls@gmail.com

Bi Nêrîna Femînîst Nirxandina Temaya Evînê (Di Berhemên Nivîskarên Jin yên Kurd da)

Ilyas Suvağci*

Di edebîyatê da yek ji temayên herî zêde hatîye vegotin evîn e. Ji deqên edebî yên herî kevin heta yên modern ew yek ji temayên sereke ye. Ligel edebîyatê, muzîk, sînema, huner û gelek di qadên din da jî ev bi heman awayî ye. Em di dê di vê lêkolîna xwe da pêşîyê li ser têkilîya nêrîna femînîst û temaya evînê bisekinin ka gelo femînîst temaya evînê çawa dinirxînin, bi demê ra fikirên wan yên li ser evînê çawa hatine guhertin, birastî jî dema jinek dibe evîndar ev rewş li pêşîya azadiya wê her tim astengîyan derdixîne holê yan na. Piştî me rave kir ka gelo çima di edebîyatê da bi taybetî romans û romanên populer yên evînîyê yan jî romantîk behsa têkilîyên jin û mêran dikin û piranî çima jin van romansan û romanên populer dixwînin. Piştî me 14 roman û çîrokên nivîskarên jin yên Kurd (Mizgîn Ronak, Suzan Samanci, Bêwar Brahîm, Jana Seyda, Dilan Şewqî, Rojbîn Özkan, Sevda Kaplan, Gula Almastê, Rojbîn Özkan, Sewda, Kurdiye Irgat, Sultan Yaray, Gülistan Çoban, Kîbar Kristîn Ozbey) di çarçoveya nêrîna femînîzmê da nirxandin. Di van berhemên da temaya evînê têkildarî zayendîtî, veqetîn û jidûrketina evîndaran, xapandin, îxanet û tolhildan, dilsozî, têkilîya di navbera evîn, malbat, civak û bawerîyê da, çavnebarî, dijberî û lihevkerina di navbera evîndaran da, trawma û encamên nebaş yên evînên dilsoj, bandora zarokatîyê li ser têkilîyên evînîyê, xerabîyên mêr li jinan dikin, xerabîyên jin li jinan dikin, jinên li hemberî van serî radikînan, hestên şervanên jin yên evînîyê, têkilîyên evînîyê yên heteroseksuvel û homoseksuvel tînan behskirin. Di van berhemên da piranî behsa têkilîyên evînîyê yên bextreş û nexweser, pir kêman caran evînên efsanewî û utopîk, evîndarên îdealîzekirî, hêza evînê tê vegotin. Carinan di çarçoveya temaya evînê da rexneyên civakî tînan kirin, astengîyên civakî û aborî yên di navbera evîndaran da tînan vegotin carinan li ser hebûniya evînê pirs tînan kirin. Wek encam me dît ku temaya evînê bala nivîskarên jin kişandîye lewma hinekan bi serveyî, hinekan bi hûrgilîyan bi awayên cuda li ser evînê nivîsandine. Ev, fikra “temaya evînê bi taybetî ji aliyê nivîskarên mêr ve tê nivîsandin” pûç derdixîne. Lê helwesta nivîskarên jinên Kurd rasterast ne wek ya nivîskarên xwedîyê berhemên evînîyê yên popûler û romantîk e. Wate, jinek dema berhemên jinên Kurd bixwîne ji xem û kulên xwe yên rojane dûr nakeve. Dijberî vê yekê dibe ku ew li ser têkilîyên xwe yên evînîyê, sedemên astengîyên li pêşîya evîna xwe kûr bifikire.

Bêjeyên Sereke: Femînîzm, Evîn, Jina Kurd, Roman, Çîrok.

* Doç. Dr., Zanîngeha Hekarîyê, ilyassuvagci@hakkari.edu.tr

Evaluation of the Theme of Love According to Feminist View

(In the Works of Kurdish Women Writers)

İlyas Suvağci*

One of the most emphasized topics in literature is love. From the oldest literary texts to modern texts, love is one of the basic themes. Apart from literature; The same situation is seen in music, cinema, art and many other fields. In this research, we tried to explain the following questions; What is the relationship between feminist views and the theme of love, how feminists interpret the theme of love, how their views on this subject change over time; Whether when a woman falls in love, this always hinders her freedom. Then we explained why popular or romantic love novels and romances specifically talk about male and female relationships and why mostly female readers read these books. Next, we evaluated the novels and stories of 14 Kurdish women writers (Mizgîn Ronak, Suzan Samancı, Bêwar Brahîm, Jana Seyda, Dîlan Şewqî, Rojbîn Özkan, Sevda Kaplan, Gula Almastê, Rojbîn Özkan, Sewda, Kurdiye Irgat, Sultan Yaray, Gülistan Çoban, Kîbar Krîstîn Ozbey) according to the relationship between feminist views and love. In these works, the theme of love is discussed in the context of the following topics; sexuality, separation, lovers staying away from each other, deception, betrayal, revenge, volunteerism; the relationship between love, family, society and faith, jealousy, compromise and opposition between lovers, the negative outcome of heartbreaking loves and trauma, the impact of childhood on love relationships, the evils men do to women, the evils women do to themselves, women who resist them, warrior women's love, heterosexual and homosexual love relationships. In these works, mostly; Unhappy and sickly love relationships, very few utopian and legendary loves, idealized loves, and the power of love are described. Sometimes social criticism is made in relation to the theme of love, economic and social obstacles between lovers are explained, and sometimes love is questioned existentially. As a result, the theme of love attracted the attention of Kurdish women writers, so some of them explicitly and some indirectly dealt with love in different aspects. This does not confirm the view that the theme of love was written especially by male writers. However, the attitude of Kurdish women writers is different from that of writers who write romantic and popular love works. So much so that someone who reads the Kurdish women writers whose works are examined here does not get away from their daily concerns, on the contrary, they can think about their own love relationships and the obstacles to love.

Keywords: Feminism, Love, Kurdish Woman, Novel, Story.

* Dr. Hakkari University, ilyassuvagci@hakkari.edu.tr

Sovyet Kürdolojisinde Yezidi Akademisyenler ve Aktivistler

Anjelika Pobedonostseva*

1917 Ekim Devrimi, Kars ve bölgesinde yaşayan halkların tarihinde yeni bir dönem başlattı. Kars bölgesinin elden ele (Rusya İmparatorluğu, Ermenistan Cumhuriyeti, Güneybatı Kafkas Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti) geçişi ile paralel olarak 1917-1921 yılları arasında Yezidi-Kürtler ve diğer milletler ve halkların kendi kaderini belirleme ilkesini benimseyen Sovyet Ermenistan'a göç etmekteydi (örneğin Büyük Mirak ve Küçük Mirak köyleri). Sovyet politikası, SSCB'deki Rus olmayan halkların ulusal kimliğini ve ulusal bilincini sistematik olarak geliştirmeyi amaçlamıştı. Transkafkasya veya Güney Kafkasya Kürtleri geleneksel olarak iki gruba bölünmekteydi: Müslüman Kürtler (hemen hepsi Sünni idi) ve orijinal dinde bulunan Yezidiler. Uzun yıllar süren dini izolasyon ve zulümler nedeniyle Yezidiler, kapalı bir toplum haline gelmiş ve proleter statülerinden dolayı Bolşevikler tarafından yeni bir devrimci ideolojiyi içselleştirebilecek dinamik olarak kabul edilmişti. Karşılıklı Yezidilerin kaderi, 20. yüzyılın başındaki sosyal felaket koşullarında gelişmişti. "Merkez ve çevre» arasındaki köklü ilişkilerin kopması onlara yeni fırsatlar yaratmıştı. Önce Birinci Dünya Savaşı, Kars'ı büyük bir imparatorluğun ücra köşesinden savaş cephesinin önemli bir bölümüne dönüştürdü. Savaştan sonra ise imparatorluğun mirasını kullanan ve evrensel özgürlük söylemine sahip olan yeni iktidar için mevcut geleneksel coğrafyayı tanzim etmek ve sosyal hiyerarşiyi kırmak, aynı zamanda çeşitli marjinalleşmiş azınlıklara dayanmak mantıklıydı. Yezidiler birçok anlamda marjinalleşmiş bir azınlık olarak yeni rejimin siyasi programına uygundu. İşte bu yüzden Kars bölgesinden gelen Yezidi Kürtlerin Sovyet Kürdolojisinde oynadığı rolün dikkate alınması gerekir. Bu rol o kadar büyüktü ki Sovyet Kürdolojisine katkıda bulunan Yezidi faktörü hakkında konuşmak önem arz etmektedir. Farklı özelemler, sosyal kökenler ve yaşam serüvenlerini temsil eden Arab Şamoeviç Şamilov (1897-1978) ve Kanat Kalışeviç Kurdoev (1909-1985), tarafımızca dikkate alınması gereken iki mühim portre olarak seçilmiştir. Arşiv belgelerinden yaptığımız derleme ışığında hem Kürt hem de Transkafkasyalı olan A. Şamilov ve K. Kurdoev'in biyografilerini kullanarak 1916-1941 yılları arasında Rusya'da ulusal azınlıklara karşı uygulanan politikadaki değişimi ve Sovyet-Kürt araştırmalarının evrimini tasvir etmektedir.

Anahtar kelimeler: Yezidi Kürtler, Sovyet Kürdolojisi, Arab Şamoeviç Şamilov (Erebê Şemo), Kanat Kalışeviç Kurdoev (Qanâtê Kurdo).

* Dr. (PhD in History), Öğretim Üyesi, Sankt-Petersburg Devlet Üniversitesi Şarkiyat fakültesi Orta Doğu ülkeleri tarihi bölümü a.pobedonostseva@spbu.ru, apobedonostseva@gmail.com

Yezidi Scholars and Activist in Soviet Kurdish Studies

Angelika Pobedonostseva*

The 1917 Revolution marked the beginning of a new period in the history of Kars and its inhabitants. In parallel with the transfer of the Kars region from hand to hand (the Russian Empire, Armenia, the Southwestern Caucasian Democratic Republic, and the Turkish Republic) in 1917-1921, the Yezidi Kurds, as well as other ethnic groups, were resettled to the territory of Soviet Armenia (e.g., the settlements of Big Mirak and Little Mirak, etc.), where the Soviet policy of people's self-determination applied to them. This policy was aimed at the systematic development of modern national identity and culture of the non-Russian peoples of the USSR. The Kurds of Transcaucasia traditionally consisted of two groups: Muslim Kurds (almost all of them were Sunnis) and Yezidis, who profess their ethnic religion. Because of their prolonged religious isolation and persecution, the Yezidis formed a closed society, which, however, due to the low social "proletarian" status of the Yezidis, was considered by the Bolsheviks as a society more capable of absorbing a new revolutionary ideology. The fate of the Kars Yezidis was shaped by the social cataclysms of the early 20th century. The breaking of the established center-periphery relationship, which came at a terrible price, created new opportunities for them. At first, the war turned Kars from a remote location in a huge empire into an important battlefield of WWI. Then, overcoming the legacy of the empire and promoting the ideas of universal emancipation, the new Soviet government continued to break the established imperial geography and social hierarchy, while relying on a variety of marginalized minorities. The Yezidis, being such a minority, fit into the conceptual constructions of the new government in many ways. It is in this context that the role of the Yezidi Kurds from the Kars region, in the development of Soviet Kurdish studies should be considered. This role was so great that it makes sense to talk about the Yezidis' prominent role in Soviet Kurdish studies and policies. Arab Shamilov (1897-1978) and Kanat Kurdoev (1909-1985), who represent different aspirations, social origins and life paths, were selected as key figures to be studied in this paper. Available archival records make it possible to use the biographies of Shamilov and Kurdoev - as Kurds and as natives of Transcaucasia - to study the evolution of Soviet Kurdish studies, as well as Soviet policy towards national minorities in 1916 - 1941.

Keywords: Yezidi Kurds, Soviet Kurdish Studies, Arab Shamoevich Shamilov (Erebê Şemo), Kanat Kalashevich Kurdoev (Qanatê Kurdo).

* Dr. (PhD in History), Department of History of the Middle East Countries, Faculty of Asian and African Studies, Saint Petersburg State University, a.pobedonostseva@sphu.ru, apobedonostseva@gmail.com

Rola Birayên Mukrîyanî di Geşedana Çanda Kurdî ya Modern da

Zülküf Ergün*

Kesayetîyên pêşeng û ronakbîr di nav hemû miletan da mirovên karîger û girîng in, lê di nav miletên bêpaye û bêdezgeh da rola ronakbîran bêhtir e. Kurd ji wan miletan in ku bê paye û bê dezgeh dikevin sedsala netewetîyê û bê palpiştîya wan rûbirûyê dîyardeya çanda modern dibin. Ji ber vê, barê modernkirina çanda kurdî bi tevahî dikeve ser milên ronakbîran û bi saya ked û têkoşîna wan, xebatên çanda kurdî ya modern geş dibin. Di destpêka Şoreşa Meşrûtiyetê (1905) ya Îranê da Husên Huznî Mukrîyanîyê (1890-1947) ku wê demê 15 salî ye, ji Mehabadê derdikeve û bi mebesta têgihîştin û nasîna serdema xwe dest bi geşteke dinyayê dike. Di maweya deh salan da li çendîn welatên dinyayê digere û di encama zanyarîyên bidestxistî û çavdêriyên xwe da ji Almanyayê çapxaneyekê dikire û vedigere nav qewmê xwe. Li Helebê ji alîyekî ve dest bi çapkirina pirtûkên kurdî dike ji aliyê din ve jî dest bi tomarkirin û nivîsîna dîroka kurdî dike.

Eger dîrok lingekî çanda modern be ziman û edebîyat jî lingekî wê yê din e. Ji bo avakirina vê stûna duyem birayê xwe yê biçûk Gîw Mukrîyanî (1903-1977) tîne cem xwe û ji alîyekî ve wî dide ber xwendinê ji aliyê din ve jî jê ra derfetan çê dike ku li ser zimanê kurdî xebatan bike. Her du bira heta dawîya jîyana xwe, li ser dîrok û zimanê kurdî kar dikin, van xebatên xwe di gel hin xebatên din di çapxaneyên xwe da çap dikin da ku bigihîje ber destê hemû kurdan. Ji bilî derxistina kovarên *Zarî Kurmancî*, *Rûnakî*, *Dengî Gêtiy Taze* û *Hetawê* Husên Huznî li dû xwe 15 pirtûk û namîkeyên li ser dîroka kurdan û Gîw Mukrîyanî jî sê ferhengên kurdî-erebî, ferhengeke kurdî-farisî-erebî-fransî-îngilîzî, ferhengeke kurdî-kurdî, dîrokeke edebîyata kurdî ya duwazdeh bergî û gelek pirtûkên din dihêlin. Em di vê xebatê da di nav mercên wê serdemê da li ser nasandin, nirxandin û girîngîya xebatên van her du birayan radiwestin û cihê wan di nav dîroka çand û edebîyata hevçerx a kurdî da destnîşan dikin.

Bêjeyên sereke: Husên Huznî Mukrîyanî, Gîw Mukrîyanî, çand, ziman, edebîyat, dîrok.

* Doç Dr., Zanîngeha Mardin Artukluyê, Beşa Makezanista Ziman û Çanda Kurdî, zxweshevi@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8784-56-36.

The Role of the Mukriyani Brothers in the Development of Modern Kurdish Culture

Zülküf Ergün*

Pioneering and enlightened figures are influential and important people among all nations; But in nations without status and institutional structures, the roles of intellectuals are greater. Kurds, one of these nations, enter the century of nationality without status and institutional structure, and they are faced with the phenomenon of modern culture without the support of these structures. Therefore, intellectuals undertake the task of modernizing Kurdish culture, and thanks to their efforts and efforts, modern Kurdish culture studies develop. Husên Huznî Mukrîyanî (1890-1947), who was 15 years old at the beginning of the Constitutional Revolution (1905) in Iran, went on a world tour to understand and get to know his own period. He traveled to many countries in ten years and as a result of the knowledge and observations he gained, he bought a printing house from Germany and returned to his people. While he started publishing Kurdish books in Aleppo, he also started compiling and writing Kurdish history.

If history is one pillar of modern culture, language and literature are another pillar. For the construction of this second pillar, he took his younger brother Gîw Mukrîyanî (1903-1977) with him, and while educating him, he also provided suitable environments for him to study Kurdish. Both brothers worked on Kurdish history and language until the end of their lives, and they printed these works, along with some other works, in their own printing houses, making them available to the Kurds. In addition to publishing the magazines Zarî Kurmancî, Rûnakî, Dengî Gêtîy Taze and Hetaw, Husên Huznî published 15 books and treatises on Kurdish history, Gîw Mukrîyanî published three Kurdish-Arabic dictionaries, one Kurdish-Persian-French-English dictionary, one Kurdish-Kurdish dictionary, They left behind a twelve-volume History of Kurdish Literature and many other books. In this study, while trying to introduce, evaluate and reveal the importance of the works of these two brothers within the conditions of the period, we also aim to determine the place of these works in the history of contemporary Kurdish culture and literature.

Keywords: Hussein Huzni Mukriyani, Giw Mukriyani, culture, language, literature, history.

* Assoc. Prof. Dr., Mardin Artuklu University, Institute of Living Languages, Department of Kurdish Language and Culture, zxweshevi@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8784-56-36.

Vekolînek li ser Serenavên Romanên Kurdî

Ümran Altinkılıç*

Serenav ji paratekstên herî giring ên kitêban in; ji ber ku dema xwîner li kitêbekê dinêrin li gel navê nivîskêr pêşiyê serenavê wê dibînin. Wate danûstendina di navbera kitêbê û xwîneran de bi serenavê wê dest pê dike. Mimkun e xwînerêk bi tenê ji ber serenavê berhemekê dest bi xwendina wê bike yan berevajî vê yekê wê nexwîne. Ne tenê ji bo xwîneran ji bo nivîskaran jî serenav giring in, ji ber vê yekê ye ku gelek caran nivîskar ji bo berhema xwe gelek serenavan disêwirînin û bi zehmetî yekê ji wan hildibijêrin. Lê dema ku mirov li ser korpûseke berheman serenavan binirxîne, ji perspektîfêke din jî giringiya wan êşkere dibe. Serenavên berhemên nivîskarekî, berhemên serdemekê yan berhemên neteweyekê dikarin ji gelek hêlan ve derbarê wan de hin pêşhisîn û pêşzanyariyan bidin. Em dê ji vê riwangehê ve di vê xebatê de serenavên romanên kurdî vekolin. Em dê di vê çarçoveyê de serenavên romanên kurdî polîn bikin, analîz bikin û binirxînin. Di vê çarçoveyê de hin nirxandinên wisa mimkun in: Mirov dibîne ku li gor derbirînen demê, derbirînen cihî di serenavên romanên kurdî de kêman in. Nemaze navên taybetî yên bajar û bajarokên kurdan pir kêman in ku ev yek tîkiliya bipirsgirêk ya kurdan bi axê re destnîşan dike. Kêmbûna navên taybetî yên kesan di serenavên romanên de, amajeyê bi lawazbûna feraseta takekesiyê li nav kurdan dike. Zêdebûna derbirînen li ser siruştê û bûyerên siruştî di serenavên romanên de paşxaneya gundewar a civaka kurd û kêmbûna aîdiyeta bajarvaniyê bi bîr dixê. Zêdebûna derbirînen metaforîk di serenavên romanên de bi seriyekî ji ber wê yekê ye ku gelek nivîskaran berî romanên helbest nivîsîne, bi seriyekî jî karîgeriya çanda devkî li ser nivîskaran nîşan dide. Zêdebûna navên ji folklorê kurdî di serenavên de yekser karîgeriya wê ya li ser romana kurdî nîşan dide. Zêdebûna derbirînen li ser êş û xemê di serenavên de ji aliyekî de amajeyê bi êşên kolektîf ên civakî dike, li aliyekî jî bi ruhê melankolîk ê nivîskaran re tîkildar e. Û her wekî din...

Bêjeyên sereke: Paratekst, Romana Kurdî, Serenavên Romanên Kurdî.

* Arş. Gör. Dr., Zanîngeha Mardin Artukluyê, Enstîtuya Zimanên Zindî yên li Tirkîyeyê, Şaxa Makezanista Ziman û Çanda Kurdî, umranaltinkilic@artuklu.edu.tr

A Study on Kurdish Novel Titles

Ümran Altinkılıç*

Titles are one of the most important paratext of books because the title of a book is the first element that catches the eye along with the author's name. In other words, the communication between a book and its readers starts with the title. A reader may choose to read a book just because of its title or, on the contrary, may not read a book because of its title. The titles of books are important not only for the readers but also for the authors, so an author often designs many titles for his/her book and finds it difficult to choose among them. But when book titles are considered in the context of a corpus of works, they are important in another way. The titles of the works of an author, a period or a nation can give some hunches and foreknowledge about them. This study examines the titles of Kurdish novels in this context. In this framework, it classifies and analyzes the titles of Kurdish novels and makes evaluations in this regard. In this framework, the following evaluations can be made: Spatial expressions in Kurdish novel titles are less than temporal expressions. Especially the proper names of Kurdish settlements are very few, which implies the problematic relationship of Kurds with the land. The scarcity of personal names in the titles of Kurdish novels suggests the weak perception of individuality among Kurds. The frequency of expressions related to nature and natural events in the titles of the novels suggests the rural background of Kurdish society and the weakness of urbanization. The frequency of metaphorical expressions in the titles of Kurdish novels is due, on the one hand, to the fact that novelists wrote poetry before writing novels, and on the other hand, it shows the influence of oral culture on the writers. The abundance of expressions taken from Kurdish folklore shows its direct influence on the novels. The expressions of pain and suffering in the titles of the novels evoke collective suffering on the one hand, and refer to the melancholic moods of the authors on the other. And so on...

Keywords: Paratext, Kurdish Novel, Kurdish Novel Titles.

* Ph.D., Mardin Artuklu University, Institute of Living Languages, Department of Kurdish Language and Culture, umranaltinkilic@artuklu.edu.tr

Vegêraneke Mîtik: Donzdeh Siwariyên Merîwanê

Güneş Kan*

Girêdaneke xurt heye di navbera mîtoloji û folklorê da. Bi vekolîna her du qadan hin zanyarî dikarin bèn bidestxistin derbarê dîroka devkî da. Ji ber hevtêkiliyên wan ên nêzîk gelek caran bêyî destnîşankirina sînoren di navbera wan da mîtoloji yekser wek binbeşeke folklorê hatiye qebûlkin û ji bo nivîsîna vegêraneke dîroka neteweyî çîrokên mîtik û folklorîk bûne serkanî. Ev bêhtir di xebatên neteweperwerên romantîk da berçav e ku hay ji hevtêkiliya xurt a folklor û netewetiyê hebûn û folklor ji bo netewetiyê wek amrazêke îdeolojîk diditin. Ronakbîrên kurd ên destpêka sedesala 20an jî ku hay ji xebatên folklornas û neteweperwerên romantîk hebûn, giringiyeke navendî dane folklorê, pêra jî mîtoloji û dîrokê. Hinek ronakbîrên behskirî, bi berhevkirina materyalên folklorîk, neteweyîkirina mîtos û sembolan xwestine çanda kurdan a dewlemend û dîroka wan a qedîm berçav bikin û nasnameyeke neteweyî ava bikin. Pîremêrdê ku yek ji ronakbîrên wê demê bû, bi hestên neteweyî berhevkariya berhemên folklorê kurdî kiriye û ew ji bo nivîsîna dîrokeke neteweyî kiriye bingeh. Nivîskarî li ser bingeha folklorê kurdî û dîroka devkî çend berhem nivîsandine ku *Donzdeh Siwariyên Merîwanê* (1935) yek ji wan e. Vegêran, destaneke dîrokî ya qehremaniyê ye û li ser şerekî kurd û îraniyan e. Di vegêranê da duwazdeh siwariyên kurd li hember duwazdeh hezar siwariyên Îranê şer dikin û wan têk dibin. Têkbirina hêzeke dêwasa ji aliyê hêzeke piçûk ve, simbolîzma jimara duwazdehan, qehremanên tîkneçûyî û hin hemanên din ên mîtik vegêranê ji rûdaneke dîrokî bêhtir nêzîkî çîrokeke mîtik dike. Tevî vê nivîskarî, vegêran wek rûdaneke heqîqî ya dîrokî veguheztiye. Bi vegêranê Pîremêrd amaje bi dîroka kurdan a qedîm, serdema zêrîn, qehremaniyên ezamet ên kurdan kiriye û ew ji bo çêkirina nasnameya neteweyî, hişmendiya neteweyî û nivîsîna dîrokeke neteweyî kirine amraz. Di vê xebatê da dê bê vekolîn ka tîkiliyeke çawa di navbera folklor, mîtoloji, dîroka neteweyî û netewetiyê da heye û bê nirxandin ku di *Donzdeh Siwariyên Merîwanê* da rûdaneke dîrokî çawa wek mîtosekê hatiye vegêran -yan berevajî mîtosek çawa wek rûdaneke heqîqî ya dîrokî hatiye vegêran-.

Bêjeyên sereke: Folklor, mîtoloji, dîrok, vegêran, *Donzdeh Siwariyên Merîwanê*.

* Dr. Vekoler, Zanîngeha Mardin Artukluyê, Enstîtuya Zimanên Zindî yên li Tirkiyeyê, Beşa Ziman û Çanda Kurdî, rojxun@hotmail.com.

A Mytic Narrative: Donzdeh Siwariyên Merîwanê

Güneş Kan*

There is a strong connection between mythology and folklore. Some information about oral history can be obtained by analysing both fields. Due to the close relationship between them, mythology is often directly recognised as a subbranch of folklore without pointing out the boundaries between them, and mythic and folkloric stories are seen as a source for national historiography. Such an approach is mostly observed in the works of romantic nationalists who are aware of the strong relationship between folklore and nationalism and see folklore as an ideological tool for nationalism. Aware of the work of romantic nationalists and folklorists, Kurdish intellectuals at the beginning of the 20th century also attached central importance to mythology and history, as well as folklore. By collecting folklore products and nationalising mythos and symbols, some of these intellectuals are aimed to reveal the rich culture and ancient history of the Kurds and to create a national identity. Pîremêrd, one of the intellectuals of the period, with national feelings collected Kurdish folklore products and used them for national historiography. The author has written several works based on Kurdish folklore and oral history, including *Donzdeh Siwariyên Merîwanê (The twelve cavalry of Merîwan)* (1935). The narrative is a historical epic about a war between Kurds and Iranians. In the narrative, twelve Kurdish cavalymen fight against twelve thousand Iranian cavalymen and defeat them. The defeat of a gigantic power by a small one, the symbolism of the number twelve, invincible heroes and other mythical elements bring the narrative closer to a mythical story than a historical event. However, the author describes the narrative as if it were a real historical event. In the narrative, Pîremêrd pointed to the ancient history of the Kurds, the golden age, the glorious heroism of the Kurds, and used them to create a national identity and national consciousness, and to a national historiography. In this study, the relationship between folklore, mythology, national history and nationalism will be examined and how a historical event is told as a mythos -or conversely, how a mythos is told as a real historical event- in *Donzdeh Siwariyên Merîwanê* will be evaluated.

Keywords: Folklore, mythology, history, narrative, Donzdeh Siwariyên Merîwanê.

* Dr. Research Assistant, Mardin Artuklu University, Institute of Languages Living in Turkey, Department of Kurdish Language and Culture, rojxun@hotmail.com.

Lêkolînek Derbarê Sembolîzma Rengan di Helbestên Berken Bereh de

Baver Erişen*

Ji serdemên qedîm bigire heta roja me ji bo civakan reng bûne bingeha peyamdayînê û sembolên çandî. Bi pêşveçûna çand û şaristaniyê re civakan li gorî rastiya jiyana xwe wate û sembolên cihêreng li rengan bar kirine. Van wate û sembolan xwe di warê dîn, bawerî, çand, mîmarî, sêwirandin, huner, wêje û hwd. de nîşan daye. Civakan sembolên rengan di ser tiştên dîtbar û şênber de afirandine. Helbet li gel tiştên dîtbar û şênber di ser tiştên nepen û razber de jî vê rewşê xwe daye der. Sembol û wateyên ku li rengan hatine barkirin li gorî serdem û şert û mercên van serdeman guherîne. Di serdema klasîk de wateya ku li rengê sor hatiye barkirin û di serdema nûjen de wateya ku li rengê sor hatiye barkirin li gora rastiya civakan û çandê kiras guhertiye. Li gel vê yekê di heman demê de sembol û wateyên ku li rengan hatine barkirin li gorî diyardeyên civakan diguhere. Di civakan de ji ber yekbûna çand, dîn, hest û ramanan reng wate û peyamên ku ji bo her kesî derbasdar û heman didin. Lêbelê di huner û wêjeyê de hunermend û helbestvan li gorî hizr û bawerîya xwe sembol û hêmayên resen û serbixwe ji rengan diafirînin. Ango di wêje, huner û şewekariyê de sembola reng li gorî nêrîn û dîtina şexs e. Ji ber ku huner û wêje karekî şexsî ye, pêwîst e hunermend ji bo ji aliyê civakê ve qebûl bibe ji hêza xeyalî îstifade bike û xwe biafirîne. Di vê xebatê de sembola rengan a di helbestê de mijara sereke ye. Mijara nivîsara me lêkolînek derbarê sembolîzma rengan de ye di helbestên Berken Bereh de. Rengên ku bi awayê sembolî ji aliyê helbestvan Berken Bereh ve hatine bikaranîn em dê di çarçoveya rastiya siyasî, civakî, erdnîgarî û çandî de wateyên ku ji aliyê helbestvan ve li van rengan hatine barkirin û peyamên ku xwestiye raçav bike binirxînin.

Bêjeyên sereke: Sembol, Reng, Helbest, Berken Bereh.

* Mezûnê Mastirê, Zanîngeha Mardîn Artuklûyê, ranya_jinda@hotmail.com

A study about the symbolism of colors in the poem 'Berken Bereh'

Baver Erişen*

The ancient roots of colors have become the foundation of communication and cultural symbols for societies until our day. With the advancement of culture and civilization, societies have imbued colors with diverse meanings and symbols relevant to the realities of life they experience. These meanings and symbols are reflected in various fields such as religion, beliefs, culture, architecture, exploration, art, literature, etc. Societies have created symbols of colors on tangible and visible objects. Certainly, this situation also applies to intangible and abstract concepts. The meanings and symbols attributed to colors have changed over time and conditions of those eras. For instance, the meaning attributed to the color red in the classical era and the meaning attributed to red in the modern era have changed according to the realities of societies and culture. Along with this, the meanings and symbols attributed to colors change according to societal phenomena. Due to the unity of culture, religion, emotions, and thoughts in societies, color gives universally understandable and identical messages and meanings to everyone. However, in art and literature, artists and poets create original and personal symbols and meanings from colors according to their own sensations and beliefs. That is, in literature, art, and fashion, the symbolism of color is according to the perception and viewpoint of the individual. Since art and literature are personal endeavors, for an artist to be accepted by society, they need to use their imagination and express themselves. In this work, the symbolism of colors in poetry is the main topic. Our article is a study about the symbolism of colors in the poems of Berken Bereh. The colors that have been symbolically used by the poet Berken Bereh will be examined within the framework of political, social, geographical, and cultural realities, and we will analyze the meanings attributed by the poet to these colors and the messages they intended to convey.

Keywords: Symbol, color, poetry, Berken Bereh.

* Masters Degree, Mardin Artuklu Universty, ranya_jinda@hotmail.com

Karakter di Romanên Wezîrê Eşo de

Hikmettin Atlî*

Roman, ku yek ji navgîna sereke ya vegotina nûjen e, ji çar sed salî û vir ve (piştî weşandina Don Kişot), mohra xwe li jiyana nûjen ya mirovahîyê xistiye. Ev cureya vegotinê ew çendî bandorê li jiyana civakan kiriye ku nivîskarên romanên û karakterên di romanên wan de ji bo civak û ferdên wê civakê wekî cureyeke nasnameyê kar kirine. Di jiyana nûjen ya civaka kurd de jî ji sed salî û vir ve ev cureya edebî populer bûye û kêr zêde bandorê li civakê kiriye. Serkêşîya vê cureya nivîsê di demên destpêkê de bêtir ji aliyê kurdên kafkasyayê ve hatiye kirin. Romanûsên wekî Erebe Şemo, Elîyê Evdilrehman, Heciyê Cindî û Wezîrê Eşo, mohra xwe li jiyana edebî û civakî ya hemî kurdan xistine. Di nava van romanûsan de cihekî taybet yê Wezîrê Eşo (1934-2015) heye ku em ê di vê vekolînê de bala xwe bidinê. Ew di sala 1934an de li Tiflîsa Gurcistanê hatiye dinyayê û di sala 2015an de li Brukselê çûye ser dilovaniya Xwedê. Hem di jiyana xwe ya civakî de hem jî di serborîya xwe ya nivîsê de kesekî pir alî ye. Nivîskarekî gelekî berhemdar e û di gelekî waran de berhem dane. Wêje, dîrok û wergêrî hin ji vana qadan e. Di nava berhemên wî yên edebî de *Sîber*, *Qirme*, *Tosinê Uşan*, *Hosta Hovannes* û *Îtîbarî* yên herî giring in. Di nava van her pênc berhemên de her dûyên paşîn yanê Hosta Hovannes û *Îtîbarî* wekî roman na lê wekî novel hatine nirxandin. Lewma di vê vekolînê de em ê di nava berhemên wî yên edebî de sê romanên wî ji xwe re bikin armanc û di van romanên wî de bi taybetî li ser karakterên wî bisekinin. Ev roman ev in: *Sîber*, *Qirme* û *Tosinê Uşan*. Karakterên Wezîrê Eşo, divê em bibêjin ku ji karakterên fiktîf bêtir karakterên jiyana rastîn in û wekî ku wê demê di piraniya wêjeya Sovyet û cîhanê de jî serdest bû, bi nêrîna ekola realîzma civakî hatine honandin. Loma roman û karakterên wî di heman demê de wekî sûreteke rastîn in ji dem û devereke diyar ya parçeyê welat.

Bêjeyên sereke: Roman, Karakter, Wezîrê Eşo, Kurd, Kafkasya.

* Dr. Hikmettin Atlî, Zanîngeha Mardin Artuklu, Beşa Ziman û Çanda Kurdî, mail: bedranh@gmail.com

Characters in Wezîrê Eşo's Novels

Hikmettin Atlî*

The novel, which is one of the main means of modern narrative, has left its mark on the modern life of humanity since four hundred years (after the publication of Don Quixote). This type of narrative has affected the lives of the communities so much that the authors of the novels and the characters in their novels have served as a kind of identity for the society and the individuals of that society. In the modern life of the Kurdish society, this literary genre has been popular for a hundred years and has more or less influenced the society. In the early days, this type of writing was mainly written by Caucasian Kurds. Novelists such as Erebe Şemo, Elîyê Evdilrehman, Hecîyê Cindî and Wezîrê Eşo have left their mark on the literary and social life of all Kurds. Among these novels, Wezîrê Eşo (1934-2015) has a special place that we will pay attention to in this review. He was born in Tbilisi, Georgia in 1934 and passed away in Brussels in 2015. He is a versatile person both in his social life and in his writing. He is a very productive writer and has published in many fields. Literature, history and translation are some of these fields. Among his literary works, *Sîber*, *Qirme*, *Tosinê Uşan*, *Hosta Hovannes* and *Îtbarî* are the most important. Among these five works, each of the last two, *Hosta Hovannes* and *Itibari*, have been evaluated not as novels. Therefore, in this review, we will focus on his three novels among his literary works and focus on his characters in these novels. These novels are: *Sîber*, *Qirme* and *Tosinê Uşan*. We must say that the characters of Wezîrê Eşo are more real-life characters than fictional characters, and as it was prevalent in most of the Soviet and world literature at that time, they were honed from the point of view of the school of social realism. Therefore, his novels and characters are also a real image of a certain time and place of a part of the country.

Key Words: Novel, Character, Wezîrê Eşo, Kurd, Caucasia.

* Dr. Hikmettin Atlî, Mardin Artuklu University, Department of Kurdish Language and Culture, mail: bedranh@gmail.com

Romanê Sosine û Gulîzare de Bawerîyê Şarî

İlyas Akman*

Edebîyatê Zazakî de nuştoxanê muhîman ra yew Îlhamî Sertkaya yo. O, dewa Pircane ke girêdayeya Çewlîgî ya ra yo. Çewlîg de bi nameyê Karêr yew mintîqa esta û na mintîqa new dewanê Elewîyan ra yena pê. Pircane zî zereyê Karêr de ya. Semedo ke pîyê Îlhamî Sertkayayî karmend o, şînekey û xorteyê ey benetî Karêr, Kanîreş, Gêxî, Mazgêrd de vêrenî. Hama ke lîse de wendekaro sîyaset rey de eleqedar beno. Serra 1979 de destpêkê malimey keno û yew serra dima wezîfe ra fek verdano û şono koyan. 1982 de şono Ewropa û weyra destpêkê nuştîşî zî keno. Ey Zazakî şîrî, romanî, kayê tîyatroyî nuştî. Edebîyatê Zazakî de xora romanî toy nusîyayî û înan ra hîrê hebî hetê ey ra ameyî nuştîş: *Kılama Şilane* (2007), *Sosine û Gulîzare* (2013), *Şewa Payîzî* (2020). Herçiqaş romanê ey hîna zaf eserê polîtîk bibî zî eseranê ey de bawerîyê şarî zî xo rê ca veynenî. Çunkî nuştox zereyê şarê xo ra xeberî dano û wazeno ke cuyê înan bi hewayo raşt û zelal eks biko. Coka fekê karekteranê ey ra cumleyî ke bawerîya û kulturê înan eks kenî vecînî. Ma şînî romanê *Sosine û Gulîzare* de inohewa nimuneyan biveynî. Mîsale Gulîzare, semedo ke maya aye şîfa biveyna şona zîyara Hesar Babayî. Hesar Baba, benetî şarî de yew şexsîyeto manewî yo û şarê a mintîqayî semedê şîfa veynayîş şonî zîyare ser. Heto bîn de karekterê romanî Mehemed, wextê xo yê leşkerîye de teda veyneno û o wextan de xo erzeno pelanê Xizirî. Vano ke o Gimjim ra yo û murîdê Xizirî yo. Karekterê romanî ra yew zî Hesen o û gama ke xanima ey mirena vano ke wa pepug semedê ey biwano. Çunkî benetî şarî de yew bawerî esta ke pepug timutim semedê derdan waneno. Karekteranê romanî ra Zerîfe û Cemal zî wextanê tengan de pepug rê veng danî. Roman de karekterî, Duzgin Babayî ra zî ardim wazenî. Na xebate de ma heme bawerîyê şarî ke roman de ca genî tesbît û analiz kenî.

Kilit çekuyî: Edebîyatê Zazakî, Îlhamî Sertkaya, Sosine û Gulîzare, bawerîyê şarî.

* Doç. Dr., Ünîversîteya Mardin Artuklu, Fakulteya Edebîyatî, Beşa Ziwan û Edebîyata Kurdî, Mêrdîn, Tirkîya, ilyasakman@artuklu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-2146-2100/Visiting Scholar, University of Massachusetts Amherst, Comparative Literature, USA, iakman@umass.edu.

Folk Beliefs in the Novel *Sosine û Gulîzare*

İlyas Akman*

One of the important authors in Zaza literature is Îlhamî Sertkaya. He is from Pircane village in Bingöl. There is a district called Karêr in Bingöl and this district consists of 9 Alewi villages. Pircane is also within Karêr. Since Îlhamî Sertkaya's father was a civil servant, he spent his childhood and youth in Karêr, Karlhova, Kiğı and Mazgirt. He became interested in political issues while he was still a high school student. He started teaching in 1979, but only taught for 1 year and then went to the mountains. Then he went to Europe in 1982 and started writing literary works there. He wrote poems, novels, theater plays in Zazaki. A small number of novels have already been written in Zaza literature, and three of them were written by him: *Kılama Şilane* (2007), *Sosine û Gulîzare* (2013), *Şewa Payîzê* (2020). Although his works are political works, the subject of folk beliefs is included in his works because the author wants to reflect the lives of his people realistically and clearly. To exemplify, the character of the work, Gulîzare, goes to the tomb of Hesar Baba for his mother to be healed. Hesar Baba is a respected person among the people and the people of that region visit his tomb to seek healing. The character Mehemed is treated unfairly during his military service and throws himself into the arms of Hızır, who is believed to exist among the people and from whom help is sought, in those troubled times. He says that he is from Varto and is Hızır's disciple. One of the characters of the novel is Hesen, and when his wife dies, he wants the cuckoo to sing for him. Because according to folk belief, the cuckoo sings constantly for its troubles. Zerîfe and Cemal, two characters in the novel, also call out to the cuckoo when they are in trouble. In the novel, the characters also ask for help from Düzgün Baba. In this study, we will identify and analyze all the folk beliefs in the novel.

Keywords: Zaza Literature, Îlhamî Sertkaya, *Sosine û Gulîzare*, folk beliefs.

* Doç. Dr., Ünîversîteya Mardin Artukluî, Fakulteya Edebîyatî, Beşa Ziwan û Edebîyata Kurdî, Mêrdîn, Tirkîya, ilyasakman@artuklu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-2146-2100/Visiting Scholar, University of Massachusetts Amherst, Comparative Literature, USA, iakman@umass.edu.

Romanê Verênî Yê Kirmanckî (Dimilî/Zazakî)

Pınar Yıldız*

Bi çapbîyayîşê *Don Kîşotî* (1605-1615) yê Cervantesî (1547-1616) edebîyatê rojawanî de sey tewirêkê neweyî roman vejîya meydan û no tewiro newe hêdî-hêdî mîyanê edebîyatê rojhelatî de zî vila bî. Labelê mîyanê edebîyatê heme şaran de roman wayîrê heman tarîxê destpêkerdiş û prosesê vilabîyayîşî nîyo. Bîlhesa rojhelat de zîwanê ke wayîrê yew statuyê resmî û wayîrê yew tradîsyonî yê nuşteki yê xurtî û bêmabênî nêbî, înan de destpêkerdişê romanî hîna erey bî û na rewşe hetêk ra zî girêdayeyê şert û mercanê sîyasiyan bî. Na xebate de ma do edebîyatê kurdkî de destpêkerdişê romanê kurdkî (kurmanckî, kirmanckî, sorankî) ser o vinderê. Na babete hetê rexnegir û cigêrayoxan ra çend hetan ra ameya analîz kerdene. Verê cû ma do mefhûmê 'romanê kurdkî' ser o vinderê. Çike edebîyatê kurdkî cografyayêka hîra û parçekerde de, bi alfabeyanê cîyayan (erebî, kirilî, latînî) berhemanê dîyalektanê cîyayan ra werê yeno. Coka wexto ke 'romanê verênî' yê kurdkî vajîyo tîya de meqsed çî yo, ganî na perse biney zelale biba û kontekstêko hîra de bêra fikirîyayene. Mabênê dîyalektanê kurdkî de zî tarîxê destpêkerdiş û prosesê vilabîyayîşê romanî sey tarîx sey pê nîyo. Roman bîlhesa edebîyatê kirmanckî mîyan de destpêkê seserra vîst û yewine de ameyo cerîbnayîş û destpêk de tayê problemê pênaskerdişî vejîyayê meydan. Çike wina aseno ke destpêk de bîlhesa edebîyatê kirmanckî mîyan de tewirê edebî yê sey xatira, bîyografî, roman yewbinî ra abirnayîş zehmet bîyo û coka tayê problemî vejîyayê meydan. Hetêk ra zî seba ke berhemê edebîyatê kirmanckî zî cografyayêka vilakerde de vila biyê seba cigêrayoxan peydakerdiş yan zî tayê berheman ra agahdarbîyayîş zehmet o. Bi agahdarbîyayîşê berhemêk, tespîtkerdişê berhemêk yan zî rexneyêk nê pênaskerdişî eşkenê bêrê bedilnayene. Coka ewro hema ra zî na babete hetê tayê cigêrayoxan ra yena analîzkerdene û rexnekerdene. Berhemê sey *Hotay Serra Usifê Qurzkızı* (1992), *Teresiye Çemçe* (1995), *Dêrsim'ra ve Dare Estene Seyit Riza* (1996) û *Kilama Pepûgî* (2000) hetê cigêrayoxanê cîyayan ra çarçewaya babeta romano verên yê kirmanckî de ameyê rexnekerdene. Ma do nê berheman derûdormeyê elementanê romanî de (mekan, wext, karekter, mûnite) û tewiranê romanî de (romano biyografîk) binirxnê. Reyna ganî bêro îzeh kerdene ke heman rexneyî romanê kurmanckî û sorankî ser o zî virazîyayê. Kurmanckî û sorankî de tarîxê nuştîş û çapkerdişê romanî û tewirê berheman na babete de pênaskerdişêkê zelalî ver de astengîyan ra çend teneyî yê. Çike ewro hema ra zî hîkaye, novela yan zî roman bîyayîşê tayê nê berhemanê destpêkî tespîtkerdiş zehmet o.

Kilîçekuyî: Romanê kirmanckî, romanê verênî yê kirmanckî, romanê dimilî, romanê zazakî, romanê kurdkî.

* Dr. Cigêrayoxe, Unîversîteya Artûklûyî ya Mêrdînî, Enstîtûyê Ziwananê Ganîyan yê Tirkîya, Şaxê Mayzanistê Zîwan û Kulturê Kurdan, estareyildiz@gmail.com

The First Novel Discussions in Kirmancki Literature

Pınar Yıldız*

After the publication of Cervantes' (1547-1616) novel *Don Quixote* (1605-1615), the novel emerged as a new genre in western literature, and this new genre gradually spread within eastern literature. However, in the literature of all nations, the novel does not have the same beginning and spread history and adventure. Within Eastern literature, especially in the literature of languages that do not have an official status and do not have a strong and uninterrupted writing tradition, the beginning of the novel was much later, and this situation is, in a way, closely related to political conditions. In this study, the birth and spread of the novel in Kurdish Literature is examined. This issue has been analyzed and discussed from some perspectives by many critics and researchers. In this study, we will especially try to focus on the concept of 'Kurdish novel'. Because Kurdish Literature consists of works written in different alphabets (Arabic, Cyrillic, Latin) and different dialects (Kurmanji, Sorani, Kirmancki) across a wide and fragmented geography. Therefore, the works that come to mind when 'the first Kurdish novel' is mentioned should be considered in a wider range. The dates of the birth and spread of the novel vary among Kurdish dialects. The novel was tried especially in Kirmancki literature at the beginning of the 21st century, and some definition problems arose at the beginning. Because in the beginning, there were some conceptual problems in distinguishing literary genres such as memoir, biography and novel from each other in Kirmancki's literature. On the other hand, since Kirmanck's works were written and published throughout a dispersed geography, it can often be difficult for today's critics to access or be aware of these works. Therefore, a new criticism written as a result of identifying and accessing a new work causes us to turn our face to these first novel concepts once again. That's why this issue is still examined and criticized within Kurdish Literature today. Works such as *Hotay Serra Usifê Qurzkızı* (1992), *Teresiye Çemçe* (1995), *Dêrsim'ra ve Dare Estene Seyit Riza* (1996), *Kilama Pepûgî* (2000) have been examined and criticized by different critics within the framework of the concept of the first novel in Kirmancki Literature. In this study, these works will be analyzed and criticized on the axis of novel elements (character, plot, space, time) and novel types (biographical novel). Similar criticisms have been made for novels written in Kurmanji and Sorani dialects. The issue, which consists of problems such as differences in the writing and publication history of the novel in both dialects and the inability to clearly define the genres of the works, has been addressed by different critics. Because today, it is still difficult to determine whether some of these first works are stories, novellas or novels as literary genres.

Keywords: Kirmancki Novelism, First Kirmancki novels, Dimili Novelism, Zaza Novelism, Kurdish novel.

* Dr. Research Assistant, Mardin Artuklu University, Institute of Living Languages in Turkey, Department of Kurdish Language and Culture, estareyildiz@gmail.com

Veguhestina Nirxên Çandî di Pirtûkên Zarokan de

Ferhat Çiftçi*

Edebîyata zarokan, di nava huner û edebîyatê de berhem û çalakîyên ji bo zarokan pêk tîne. Bi piranî li ser pirtûkên zarokan berbiçav e. Di pirtûkên zarokan de mijarên cihêreng hene. Her çar karînen ziman wekî xwendin, guhdarîkirin, axaftin û nivîsandin li ser geşedana zarokan, bi vî avayî jî li ser pirtûkên zarokan cîyekî giring digire. Ji xeynî evana nirxandina pirtûkên zarokan bi gelemperî aliyê ziman, mijar û şikl ve jî dabeş dibe. Di pirtûkên zarokan de armanc û veguhestina nirxan di nava mijarên sereke de tên hesabandin. Di edebîyata zarokan de armancên cihêreng hene û veguhestina nirxan jî ji hin hêlan ve mijareke rexneyî ye.

Nirxên çandî di edebîyata zarokan de hertim ji xwe re warekî dîtîye. Hem di demên kevin hem jî yên modern de ji bo nirxên çandî bi mînakên xwe ve diyar e. Nirxên çandî, ne tenê di nav huner û edebîyatê de, di nava jiyane de jî hertim xuya ye. Ji xuyabûnê zêdetir dikare bê gotin ku sazîkirina jiyane bi destên nirxên çandî tê pêkanîn. Ji xwe çand, bi terza jiyane tê nasandin. Lewma jî nirxên çandî di rehendên takekesî û civakî de roleke giring digire. Edebîyata zarokan jî hêlekî ve berdewamîya vê rolê ye ku ev jî li ser berhemên zarokan xwe nîşan dide. Di cureyên hemû edebîyata zarokan de nirxên çandî tên diyarkirin. Cureyên devkî û klasîk wekî lorî, çirok û hwd jî xwe nirxên çandî tên hesabandin. Hem jî aliyê mijar û ziman hem jî şikl ve tê gotin ku evana bi tevayî nirxên çandî ne. Ji xeynî vê yekê di berhemên modern de jî wekî serlêdanek nirxên çandî cih digire. Hin çaran ev xwe di bikarînan neberametnan yan jî metnên sêwirandî de nîşan dide. Ji ber vê yekê di edebîyata zarokan de nirxên çandî xwedî cîyekî berfireh e.

Ev xebat di pirtûkên zarokan de li ser bikarînan nirxên çandî disekine û ji bo vê yekê çend mînak hatine nirxandin. Berhemên gelêrî wekî Mam Rovi, Pîrê û Çûçê, Şengê û Pengê, Pîrê û Dîko, Pîrê û Rovi, Mîrze Miheme û berhemên nû wekî Şêrê Bitenê, Kulîlk (Dîwana Zarok û Ciwanan), Doktor Jîjo mînakên ev xebatî ye. Di heman demê de li ser diyarkirina mînanan hin mijarên rexneyî jî tîne ser ziman. Metnên ku hatine nirxandin nîşan dide ku nirxên çandî jî bo pirtûkên zarokan xwedî roleke giring e.

Bêjeyên sereke: Pirtûkên zarokan, armancên edebîyata zarokan, nirxên çandî, veguhestina nirxên çandî.

* Dr. Öğ. Üyesi, Zanîngeha Alparslanê ya Muşê,
ferhatciftci1@gmail.com/fe.ciftci@alparslan.edu.tr

Transfer of Cultural Values in Children's Books

Ferhat Çiftçi*

Children's literature includes works and activities for children in the field of art and literature. It gains visibility mainly through children's books. There are different topics in children's books. All four language skills such as reading, listening, speaking and writing play an important role in children's development and therefore in children's books. Apart from this, children's book reviews are generally divided into language, subject and form. Transfer of goals and values are the main topics in children's books. There are different purposes in children's literature, and the transfer of value is a critical issue in some respects.

Cultural values have always found a place in children's literature. There are examples of cultural values in both traditional and modern times. Cultural values are always visible, not only in art and literature, but also in life. It can be said that life beyond appearance comes into being through cultural values. Culture itself is defined by lifestyle. Therefore, cultural values play an important role in individual and social dimensions. Children's literature, in a way, continues this role, which is reflected in children's works. Cultural values are evident in every genre of children's literature. Lullaby, fairy tale etc. traditional genres are already considered cultural values. It is considered a cultural value as a whole with its subject, language and form. Apart from this, the use of cultural values is also included in modern works. Sometimes this manifests itself in intertextual uses or fictional texts. For this reason, cultural values have a wide place in children's literature.

This study focused on the use of cultural values in children's books and various examples were evaluated for this purpose. The anonymous works Mam Rovî, Pîrê û Çûçê, Şengê û Pengê, Pîrê û Dîko, Pîrê û Rovî, Mîrze Miheme and the new works Şêrê Bîtenê (Lonely Lion), Kulîlk/Dîwana Zarok û Ciwanan (Flower/Poems for Children and Young People), Doktor Jîjo are examples of this work. At the same time, some critical issues have been brought to the agenda through examples. The texts examined show that cultural values have an important place in children's books.

Keywords: Children's books, purposes of children's literature, cultural values, transfer of cultural values.

* Dr., Mus Alparslan University,
ferhatciftci1@gmail.com/fe.ciftci@alparslan.edu.tr

Teyfûr Bethayî: Derhênerê Derveyî Dîrokê Mayî û Giringiya Sînemaya Wî

Ekrem Yıldız*

Teyfûr Bethayî yek ji derhênerê kurd ê pêşîn e ku li Sineya Rojhilatê Kurdistanê hatiye dinyayê. Bethayî, li gel derhêneriya xwe, çalakvanê siyasî, peykertiraş, nivîskar û wergêr bûye. Wî ji serê salên 1970yî ve dest bi çêkirina hejmareke kurtfilm, belgefilm û filmên dirêj kiriye. Ji ber rewşa serdema wî ya siyasî, zindanîbûn û sirgûnbûna wî ya Ewropayê hindêk filmên wî yên ewil negihîştine roja me û wenda bûne. Herçiqas hindêk filmên wî berdest nebin jî, çendîn filmên wî yên serdema jiyana wî ya dawî gehîştine roja me. Peydabûna van filmên wî yên wekî *Nan û Azadî* (1983) û *Gelegurg* (1990) hem ji bo têgehîştina serdema wî hem jî ji bo dîroka sînemaya kurdî giringiyeke xwe heye. Ji ber nasnameya wî ya çalakvanê siyasî sansûra lêkolînê ya li ser karûbarên wî yên hunerî li Îranê û peydabûn û bidestketina filmên wî yên berbehs destnîşan dikin ku hem sînemaya wî nebûye babeta lêkolîneke tekûl hem jî filmên wî di nav berdewamiya dîroka sînemaya kurdî de nehatine destnîşankirin. Armanca vê lêkolînê ew e ku biyografiyeke hunerî, siyasî û takekesî ya Teyfûr Bethayî pêşkêş bike û naveroka filmên wî yên berdest analîz bike û wan bide nasîn. Belgefilma Bethayî ya bi navê *Nan û Azadî* behsa xîzaniya xelkê Rojhilatê û têkoşan û raperîna salên 1980yî li Rojhilatê Kurdistanê dike. Ji vî aliyê xwe ve ev belgefilm dikare wekî berhemeke bangeşeyî ya kurdî bê binavkîrin. Filma *Gelegurg* jî ji novela nivîskar Hisên Arif ya heman navî, *Gelegurg* hatiye adaptekirin û film dikare wekî yek ji filma ewil a kurdî ya salên 1990î bête qebûlkîrin. Peydabûna van filmên berbehs li ser dîroknivîsiya sînemaya kurdî tesîrekê dike û dikare di nav berdewamiya dîroka sînemaya kurdî de bê destnîşankirin.

Bêjeyên sereke: Sînema, sînemaya kurdî, Teyfûr Bethayî, *Nan û Azadî*, *Gelegurg*.

* Xwendekarê doktorayê, Zanîngeha Mardîn Artukluyê, e-mail: ekremekoyildiz@gmail.com

Teyfur Bethayi: The Director Out of History and Importance His Cinema

Ekrem Yıldız*

Teyfur Bethayi is one of the first Kurdish directors who was born in the city of Sine in East Kurdistan. In addition to his work as a director, he was also active as an activist, sculptor, politician, author and translator. In the early 1970s, he began making short films, documentaries, and feature-length films. As a consequence of the political situation at the time, his imprisonment, and exile in Europe, some of his first films did not survive and have been lost. Although we do not have some of his films, there are several films that he made in the last stages of his life. The emergence of his films such as *Nan û Azadî* (Bread and Freedom) and *Gelegurg* (Wolf Pack) is important both for understanding his time and for the history of Kurdish cinema. Due to his political identity as an activist, his artworks are censored in Iran. At the same time, his current films have not been valuably researched and his films have not been placed in the continuity of Kurdish cinema history. This study aims to present Teyfur's artistic, political, and personal biography and to introduce and analyze his current films. *Nan û Azadî*, one of Bethayi's documentaries, deals with the poverty of the people in the East and the struggle and rebellion of the 1980s in East Kurdistan. On the other hand, this documentary can be described as a propaganda work in Kurdish. The film *Gelegurg* was based on the novel by Hisen Arif and can be seen as the first film of the 1990s. The emergence of the aforementioned films has an impact on the historiography of Kurdish cinema and can be seen in the continuity of Kurdish cinema.

Keywords: Cinema, Kurdish cinema, Teyfur Bethayi, *Nan û Azadi*, *Gelegurg*.

* PhD student, Mardin Artuklu University, e-mail: ekremekoyildiz@gmail.com

Edebîyata Devkî ya ku li Dor Rûdanên Tedîb û Tenqîlê Çêbûye: Mînaka Rojavayê Xerzan

Ayhan Yıldız*

Li herêma Xerzan dengbêj hin kilamên şînê distrên. Ev kilam têkildarî tevgerên tedîb û tenqîlê ne. Ev bû sedsalek bi ser wan rûdanên wê hingê ra derbas bûye. Agahdarîyên ji devê kesên yekem ên têkildarî wan rûdanan, tenê li cem hin pîr û kalên herêmê mane. Ew zanînen ku di hin pirtûkan da behsa wan tê kirin, hinek jê kêr û hinek jî xelet in. Heke ji devê çavkanîyên zindî, bi awayekî zanistî agahdarî nehên berhevkin û bi helwesteke etik rapora wê nehê girtin, metirsîyek derdikeve pêş ku rastî û rasteqînîya van rûdanan, ji bîr û hafizeya civakî winda bibe. Ji bo ku agahdarîyên rast bi mirina wan pîr û kalan ra winda nebe û rastîya wan rûdanan derkeve holê, me ev rewş wekî hinceta lêkolînê hesaband û dest bi xebata qadî kir. Me li ser bingeha dîroka devkî ev mijar vekola û taybetmendîyên van berhemên devkî destnîşan kir. Piştî destnîşankirina pirsgerêka lêkolînê me lêgerînek li ser lîteratura nivîskî ya têkildarî mijarê kir û me dest bi xebata qadî kir. Li gor qaydeyên metoda kalîtatîf, nûnerên populasyonê hatin tesbîtkirin, bi teknîkên mîna hevdîtî û çavdêrîya beşdarî, bi destê amadekarê lêkolînê, ji nûnerên unîverseya xebatê danyên nimûne ji çavkanîyên zindî hatin berhevkin. Di pêvajoya lêkolînê da derket holê ku di pey têkçûna tevgera 1925an da hereketa tedîb û tenqîlê li vê herêmê dest pê kirîye, eşîrên herêmê li dijî vê derketine û rûdanên trajîk qewimîne. Di pey rawestana pevçûnan da 17 serokên qebîle û eşîran ji vê herêmê hatine komkirin û birêvebirên Komara Tirkîyeyê birine li Xarpêtê bi dar ve kirine. Lewra eqrebayên wan ên îdamkirî, zêmar û lawje gerandine, dengbêjên herêmê jî ew di nav gel da strane. Bi vî awayî li dor van rûdanên ku behsa wan hat kirin, edebîyateke devkî ya kurmançî derketîye holê.

Bêjeyên sereke: Têvgerên Tedîb û tenqîlê, rûdanên 1925an, herêma Xerzan, girtîyên Bekiran. Edebîyata devkî.

* Öğr. Gör. Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, ayhanyildiz@artuklu.edu.tr

Oral Literature Developing Around the Events of Reprisals and Exiles: The Case of West Garzan

Ayhan Yıldız*

In the Garzan region, dengbêjs sing some types of laments. These laments are related to the persecution and persecution movements. Nearly a century has passed since the events of that time. First-hand information about those events is only available with some elders of the region. Some of the information about those events in some books is incomplete and some of them are wrong. Therefore, if information is not compiled from these living sources in a scientific manner and turned into a report in an ethical manner, there is a risk that the true aspects of these events will be erased from social memory. In order to ensure that this information is not lost with the death of the elders and to reveal the truth of the events, we identified this situation as a reason for research and started fieldwork. We researched this issue with the discipline of oral history. After identifying the research problem, we conducted a literature review on the subject and started the study. According to the rules of qualitative methodology, the samples of the population of the study were determined, and sample data were collected from living sources in the study population by the researcher through interview and participant observation techniques. During the research process, it was determined that after the defeat of the 1925 movement, the movement of tebdil and tenkil was initiated, the tribes opposed it and tragic events occurred. After the events subsided, the Republican authorities had 17 prominent members of the tribes and clans of the region arrested and executed in Kharpert. After that, the relatives of the executed people lamented over them and dengbêjs sang them among the people. Thus, an oral literature was formed around the aforementioned events.

Keywords: Reprisal and exiles movements, 1925 events, Garzan region, Bekiran prisoners, Kurmanji oral literature.

* Öğr. Gör. Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, ayhanyildiz@artuklu.edu.tr

Analîza Lorîkên Kurdî ji Alîyê Tema, Taybetmendî û Naverokê ve

Türkan Tosun*

Lorîk, cureyek helbestên bîmelodî yê wêjeya gelêrî ne. Ev helbest bi gelemperî ji hêla jinan ve tên gotin ku zarok negirîn, aram bibin û razên. Ji berê ve lorîk di gelek civakan de hebûne û bi navên cuda hatine binavkirin. Ew ji gelek alîyan ve li ser ruh, hiş û bedena zarokan tesîrê dîkin ku di heman demê de bîra çandî, tabetmendiyan zimanê dayikê, edet, kevneşopî, bîr û baweriyên wî gelî jî digihînin nîfşên dahatûyê. Dergûşek çawa ku dikeve malzaroka dayika xwe ji wê kêliyê pê ve di navbera dergûş û dayikê de têkiliyeke ruhî û fîzîkî dest pê dike ku giringiya lorîkan jî edî zêdetir bala dayikê dikişîne. Li gor mijarên din ên wêjeya gelêrî li ser lorîkan kêmbat hatine kirin. Ji ber gotin û melodiyê lorîk her çiqas cureyeke hêsan a wêjeya gelêrî xuya bikin jî, bi rastî ew ji hêla mijar, naverok û taybetmendiyan ve gelek kodên çand, ziman, nasname, dîrok, kevneşopî, mûzîk, bîr û baweriyê di xwe de dihevin û ev berhemên dewlemend hêjayî lêkolînê ne. Me di vê xebatê de hewl da ku balê bixşînin ser lorîkan, têkiliya dayik û dergûşê ya ku bi saya lorîkan xurt dibe destnîşan bikin û wan ji hêla taybetmendî, tema û naverokê ve analîz bikin. Di vê xebatê de derbarê têgiha lorîkan, mijar, taybetmendî û armanca wan de agahî hatin dayîn û ew bi hurgilî hatin analîzkirin. Bi vê xebatê ve me destnîşan kir ku lorîk ji ber ku alema ruhî ya dayikan derdixin holê, tesîrê li ser hiş û ruhê zarokan dîkin, bîra çandî, zimanê zikmakî, edet û kevneşopiyên civakê diparêzin, têkiliya zarok, malbat û civakê ava dîkin hêjayî lêkolînên berfirehtir in.

Bêjeyên sereke: Lorîk, zarok, lorîkên kurdî, dayik, wêjeya gelêrî.

* Dr. tosunturkan@gmail.com

Analysis of Kurdish Lullabies in Terms of Features, Themes and Content

Türkan Tosun*

Lullabies are a type of folk literature known as melodic poems. These poems are usually recited by women with the purpose of preventing children from crying, calming them down, and putting them to sleep. Lullabies have existed in many societies and have been called by different names. They affect children's souls, minds, and bodies in various ways, while also transmitting the cultural memory, mother tongue, customs, traditions, thoughts, and beliefs of the community to future generations. From the moment a child is conceived in the mother's womb, a spiritual and physical relationship begins between the mother and the child, and it is from this moment that the importance of lullabies begins to draw the mother's attention. Compared to other topics in Kurdish folk literature, very little research has been done on lullabies. Although lullabies may seem like a simple genre of folk literature due to their words and melodies, they actually contain many codes of culture, language, identity, history, tradition, music, thought, and belief in terms of theme, content, and meaning, and these rich works are worth of study. This study attempts to draw attention to lullabies, to highlight the relationship between mother and baby who is strengthened by lullabies, as well as to analyze lullabies in terms of their characteristics, themes, and content. In this study, information is provided about the concept, topics, characteristics, and purpose of lullabies, and lullabies are examined according to their themes and contents. It is determined through this study that lullabies reveal the spiritual world of mothers, influence the minds and souls of children, preserve the cultural memory, mother tongue, traditions, and customs, establish relationships between children, families, and society, and affect the minds and souls of children, so they deserve more detailed studies.

Keywords: Lullaby, Kurdish lullabies, mother, children, Kurdish folk literature.

* Dr. tosunturkan@gmail.com

Mîrasa Dengbêjiyê li Elaşgirê: Nav, Sermiyan û Danûstandin

Ömer Delikaya*

Kevneşopiya dengbêjiyê ku di çanda devkî ya kurdî de xwedî cihê girîng e, bi dewamdarî bala derdorên akademîk dikişîne. Meriv dikare eleqeya zêde ya akademîk a li ser vê çand û hunera devkî ya kurdî, di pêwenda resenbûna dengbêjiyê de binirxîne. Vegêranên cihêreng ên dîrokî, lîrîk û epîk ên dengbêjiyê ku bi sedsalan li ser bingeha têkiliya hoste-şagirt ji nifşekî derbasî nifşekî din bûne. Dengbêji, kevneşopiya zindî ya hunera devkî ya kurdî, li erdnîgariyeke berfireh bi guherîn û veguherînên cihê cihê tesîr girtiye û hebûna xwe berdewam kiriye. Bêguman herêma Serhedê yek ji wan herêman e ku di pêşketina kevneşopiya dengbêjiyê de tevkarîyeke wê ya berçav heye. Evdalê Zeyn(ik)ê ku sedsala borî nûnerê herî girîng ê vê kevneşopiya bû û bi veğerandina xwe ya herikbar û dengê xwe yê xweş Dengbêj Şakiro (1931-1996) ku di nîvê sedsala dawîn de dengbêjî ber bi girseyên mezin ve bir û gelek dengbêjên din ên ji Agiriyê (Qerekilîs), vê parêzgehê dixin yek ji navendên mîrasa çandî ya neşênber di pêwenda çanda devkî a kurdî de. Bal û dêna vê xebata berdest li ser çanda dengbêjiyê ya li navçeya Elaşgirê ya Agiriyê ye û ev xebat bi giranî pala xwe dide hevpeyvînên meydanî û nêzîkatiyeke êmîk. Di çarçoveya lêkolînê de cihê dengbêjên Elaşgirê yên di vê kevneşopiyê de, tora têkiliyên civakî û çandî yên ku afirandine û awayê teşekirina têkiliya hoste-şagirt hate vekolandin. Di xebata sehayî de li Elaşgirê gelek dengbêj hatin tespîtîkirin ku hin ji wan bi profesyonelî dengbêjî kirine û nav û dengê wan belav bûye, beramberî vê, hin ji wan tenê li navçeyê hatine zanîn û naskirin. Ev xebata ku li ser sermiyana kilamên dengbêjên Elaşgirê jî hûr dibe, hewl dide ku ji bo dengbêjiyê girîngiya xebatên qadê radixe ber çavan. Xebat ji aliyekî ve jîyan, berhemên hunerî û perwerdehiya dengbêjên ku li Elaşgirê dijiyan vedikole û ji aliyê din ve jî torên têkiliyên civakî yên tevlihev vedikole ku dengbêj bi rêya wan sermiyana xwe berfireh dikan.

Bêjeyên sereke: Dengbêj(î), Elaşgir, mîras, çanda devkî, sermiyan.

* Dr. Zanîngeha Bingolê, omerdelikayaa@gmail.com

The Legacy of Dengbêjî in Eleşkirt: Notable Figures, Repertoire, Interactions

Ömer Delikaya*

The tradition of dengbêjî, which has an important place in Kurdish oral culture, has attracted the attention of various academic circles, especially in recent years. The academic interest can be interpreted as recognition of the inherent authenticity and cultural richness of the *dengbêjî* tradition within the context of Kurdish oral culture. This tradition, which involves the transmission of diverse historical, lyrical, and epic narratives through the mentor-apprentice relationship, continues to offer numerous unexplored dimensions. Although dengbêjî, as a living tradition of Kurdish oral art, finds expression across a wide geography, it is particularly associated with the Serhat Region. Notable figures such as Evdalê Zeynikê, a prominent representative of this tradition in the last century, and Dengbêj Şakiro (1931-1996), who brought dengbêjî tradition to a broad audience through his exceptional mastery and strong voice in the latter half of the twentieth century, have origins in Ağrı. This demonstrates that within the context of the dengbêjî tradition, Ağrı plays a vital role in preserving a noteworthy intangible cultural heritage. This study employs an emic approach to examine the contributions of dengbêjs who continue to perform this art form and those who once lived in the Eleşkirt district of Ağrı Province. Within this context, the study examines the place of Eleşkirt's dengbêjs within the broader tradition, exploring the social and cultural networks they have cultivated and the dynamics shaping the mentor-apprentice relationship. Through fieldwork and interviews, this study has identified numerous dengbêjs in Eleşkirt, including those who practice this tradition professionally and others who engage in it locally but were previously unknown. Furthermore, this research delves into the lives of Eleşkirt's dengbêjs, their artistic output, and educational backgrounds.

Keywords: Dengbêj(i), Eleşkirt, legacy, oral literature, repertoire.

* Dr., Bingöl University, omerdelikayaa@gmail.com

Li Ber Pêşîra Du Dayikên Dengbêj (Zeynê û Êmê Xecê): Kilambêj "Elî Durre"

Sevim Hatun Sürücü*

Çanda devkî, bîra hevpar a civakê ye. Bi taybetî di nav wan civakan da ku nivîs pêşneketiye, veguhastin bi rêbaza devkî pêk tê. Pêdiviyên kesan ên civakî, derûnî, ramanî û giyanî bi vê rêbazê ji nîşekî derbasî nîşekî din tînin kirin. Bargirê çanda devkî dengbêj, kilambêj, sazband, aşiq û hwd. in. Bi saya wan bîra civakî ya di sedan salan da çêdibe tê parastin. Lêbelê çanda devkî di gelek merheleyan ra derbas bûye û bi van merhaleyan ra tesîr û teesura li ser vebêjan jî guheriye ku ev jî nîşan dide vebêjî (aşiq, sazband, dengbêj, kilambêj) bi awayekî dînamîk vediguhere, xwe nû dike û berdewam dike. Tê dîtin ku çanda devkî ya bi tîkiliya hoste-şagirt ve dihat birêvebirin bi berbelavbûna teknolojiyê ra an cihê xwe ji kanalên medyaya civakî, televîzyon, radyo û hwd. ra dihêle an jî digel hev dewam dike. Elî Durre jî yek ji wan sazbandên herêma Berferatê ye ku digel tradîsyona dengbêjiyê ya hoste-şagirt ji teknolojiyê jî sîd werdigire. Lewra ji aliyekê ve behsa dengbêjiya dayika xwe ji aliyê din ve jî behsa sîdwergiritina ji teknolojiyê dike.

Ev xebat hewl dide bi nêrîneke biyografîk portreya sazband û kilambêj Elî Durre xêz bike. Di vê çarçoveyê da, xebat li ser jiyana, çavkaniyên çanda devkî û afirîneriya wî hûr dibe. Bi vê armancê kilamên aidê wî û kilamên li ser daxwazên cîmaetê hatine amadekirin tînin destnîşankirin. Herwiha çend kilamên wî yê xweser, kilama "Weqasê Gundê Kiligê" ku pê navdar dibe tevî qismêke destana Dewrêşê Evdî tînin bernivîsandin. Hêviya me ev e ku nûnerên çanda devkî ku ji bo zîman û çanda Kurdî kedeke mezin didin bînin naskirin, hê ku li heyatê ne bi rêya hev dîtînen rûbirû ve biyografîyên wan bînin nivîsandin. Lewra herçiqas hinekên wan nav û dengê xwe di qadeke lokal da belav kiribin jî heta roja îro derbarê jînenîgarî û hunera wan da an xebat nehatine kirin an jî kêr hatine kirin. Bîngeha vê xebatê ew hevpeyvîn in ku digel Elî Durre hatin kirin. Xebat ji destpêk û du beşan pêk tê. Di destpêkê da bi giştî çanda devkî, geşedana çanda devkî û bandora teknolojiyê ya li ser çanda devkî, dengbêjiya Serhedê û herêma Berferatê hat vekolan. Di beşa yekê da jiyana Elî Durre hat dayin, di beşa duyem da jî taybetmendiyên hunera wî digel berhemên wî hatin lêkolînkirin.

Bêjeyên sereke: Elî Durre, kilam, çanda devkî, dijitalbûn.

* Xwendekara doktorayê ya Zîman û Wêjeya Kurdî, Enstîtuya Zîmanên Zîndî, Zanîngeha Bîngolê. sevimhatun@gmail.com

At the Breasts of Two Loud Mothers (Zeynê and Êmê Khêce): Lyricist “Eli Durre”

Sevim Hatun Sürücü*

Oral culture is the common memory of society. Especially in societies where writing is not developed, transmission is done by oral method. People’s social, mental, intellectual and spiritual needs are fulfilled in this way and are passed from one generation to another. The bearer of oral culture is singers, lyricists, composers, lovers, etc. Thanks to them, the social memory created in hundreds of years is preserved. However, the oral culture has gone through many stages and with these stages, the impact and effect on the narrations has also changed, which also shows that the narration (composer, singer, lyricist) dynamically changes, renews itself and continues. It can be seen that the oral culture with master-disciple relationship was managed by the spread of technology or its place from social media channels, television, radio and so on. leaves or continues together. Eli Durre is also one of the composers of the Berfiret region who benefits from technology along with the master-disciple vocal tradition. So, on the one hand, he talks about his mother’s voice and on the other hand, he talks about taking advantage of technology.

This work tries to draw a portrait of composer and lyricist Eli Durre from a biographical point of view. In this context, the work focuses on his life, sources of oral culture and creativity. For this purpose, the words related to him and the words prepared on the wishes of the community are determined. In addition, some of his original lyrics, the song “Waqase Gundê Kilige” which he became famous for, along with a part of Dewrêş Evdî’s epic, are written down. Our hope is that the representatives of the oral culture who do a great job for the Kurdish language and culture will be recognized, and their biographies will be written while they are still alive. Even though some of them have spread their name and voice in a local area, until today, no work has been done or very little has been done about their biography and art. The basis of this work are the interviews conducted with Eli Durre. The work consists of an introduction and two parts. In the beginning, oral culture in general, the development of oral culture and the impact of technology on oral culture, the sound of the border and the Berferat region were analyzed. In the first part, the life of Eli Durre was given, and in the second part, the characteristics of his art and his works were studied.

Keywords: Eli Durre, words, oral culture, digitization

* Dr. student of Kurdish Language and Literature, Institute of Living Languages, University of Bingol. sevimhatun@gmail.com

Jin di Kilamên Dengbêj Şakiro de

Gülbeddin Gülmez*

Yek ji hêmanên herî girîng ên pêkhatin, geşbûn û veguhestina çandî di civakê de bêguman jin e. Lewra jin bingeha jiyana civakî ye. Ev bingehbûn ji wê yekê tê ku jin ji bo berdewamiya civakê roleke bingeîn dilîze ku nîfşên nû bêyî jinê ne dikarin bîn ser rûyê dinyayê û ne ji dikarin hiş û hişmendîya nîfşên berê hîn û muhazeze bikin.

Kilam ku yek ji berhemên herî girîng ên edebiyata me ya gelêrî ne ji bo veguhestina hest û ramanên nîfş û serdema berê bo roja me bi heman şiklî roleke girîng digirin ser milên xwe. Ev berhemên edebiyata me ya gelêrî ji aliyê têgihîştin, şahidî tam û lezzeta çanda dema xwe ya ku hatine gotin ve xwedî nirxeke mezin in. Herwiha lêkolîn û analizên li ser van berheman jî giranbiha ne ku ji bo ku hizr û bawerî û terza têgihîştinên wan ên derheqê cihana derve de nîşanî me didin. Kesê ku hewl bide hizr û bîr û bawerî û nirxên civakê fam bike eger serî li berhemên edebî û nexasim yên devkî yên wê civakê bixe dê di vê riyê de qonaxeke mezin bimeşe. Ji ber ku berhema edebî li gorî tama edebî ya civakê teşe digire. Kilam kêfxweşi, xemgînî, hêvî, tirs, şahî, nexweşi û qirêjîyên mêjîyên mirovan, şer û pevçûn, çavreşi, fesadî... hwd her çî hest di takekesekî de mumkinî peydabûnê be dibe neynikek û li pêş me radixe, dibe ifşakerê hestên şexsên civakê. Yanî kilam jiyana civakê bixwe ye.

Di vê lêkolînê de li pey şopa jinên di kilamên Şakiro de meşek hatiye kirin ku bê tesbîtkirin bê ka jinên ku li jor wek bingeha veguhestina çandê hatiye binavkirin di van kilaman de bi kîjan rolan xwe didin der û bi kîjan kirasî xwe nîşanî lêkolîner didin an jî civakê kîjan kiras layiqî wan dîtiye. Dema ev taybetî hatine tesbîtkirin mînak ji kilamên Dengbêj Şakiro hatine dayîn û ev mînak hatine nirxandin ku cihê jinê di kilamên Şakiro de zelal bibe. Di encama lêkolînê de hatiye dîtin ku jin bi gelek rol û xeslet û taybetiyên xwe di nav van kilaman de cih girtiye ku di heman demê de dibe nimûneya bergeha civakê li jinê jî.

Bêjeyên Sereke: Jin, kilam, Şakiro, dengbêj.

* Xwendekarê Doktorayê, Zanîngeha Bîngolê Beşa Ziman û Edebîyata Kurdî.
ORCID: 0000-0002-3985-7015, gulbeddingulmez@gmail.com

Women in the Songs of Dengbêj Shakiro

Gülbeddin Gülmez*

One of the undoubtedly most crucial elements in the formation, development, and transmission of culture in society is women. This is because women are the foundation of social life. This foundation stems from the significant role of women in the continuity of society, the fact that new generations cannot come into a world without women, and that they cannot learn and preserve the minds and consciousness of previous generations.

Kilams (a genre that can also be called long air or lament, which describes human pain, hope, emotion, in short, human life cycle, in the form of artistic long verse stories.), one of the most important works of our folk literature, play a significant role in conveying the emotions and thoughts of previous generations and periods to the present. These works have great value in understanding the culture of the time they were sung, witnessing its flavor. Furthermore, researching and analyzing these works is valuable in showing us their thoughts, beliefs, and understandings about the external world. A person trying to understand the thoughts, beliefs, and values of society, if they turn to the literary and especially oral works of that society, will take a significant step in this direction. Because literary works shape themselves according to the literary taste of society; happiness, sadness, hope, fear, joy, the diseases and impurities of the human mind, war, conflict, jealousy, provocation, etc. become a mirror of every possible emotion that an individual can experience and lay it out before us, becoming the expression of the emotions of society members. In other words, kilams are the very essence of society's life.

In this research, a stroll has been taken in the footsteps of women in Shakiro's kilams to determine the roles women play in these kilams, how they present themselves to researchers, or what clothes society deems suitable for them, as mentioned above as the basis of cultural transmission. While identifying these characteristics, examples from Dengbêj Shakiro's kilams are provided, and by evaluating these examples, the place of women in Shakiro's kilams is clarified. As a result of the research, it was determined that women take part in these kilams with many roles and characteristics, and this is also an example of society's perspective on women.

Keywords: Woman, kilam, Shakiro, dengbêj.

* PhD Student, Bingöl University, Department of Kurdish Language and Literature.
ORCID: 0000-0002-3985-7015, gulbeddingulmez@gmail.com

Mamikên Kurdî ji Aliyê Teşeyê ve

Mehmet Yüce*

Mamik pirsên helbestkî ne û ev pirs bi rêya şibandin û dengsaziyê hatine pirsîn. Mamik taybetmendiyên helbestê yên wekî hêma, şibandin û serwayê jî di nava xwe de dihewînin. Di mamikên kurdî de ev yek bi awayekî aşkere berbiçav in. Di wêjeya devkî de di warê helbesta gelêrî de bi taybetî cihê mamikan gelek giring e. Di warê perwerdeya zarokan de jî mamik roleke giring dilîzin. Mamik di warê folklorê de wekî mîrateya hizra gel tên hesabandin. Di cîhanê de gelek lêkolîner li ser teşeya mamikan serê xwe pê êşandine. Di warê wêjeya devkî de dîroka mamikan gelek kevn e, di gelek bûyerên mîtolojîk û pirtûkên pîroz de em li mamikan rast tîn. Em vê yekê jî dikarin bi tevna wan a helbestkî ve girê bidin.

Di vî warî de gelek lêkolînerên cîhanê bi awayekî zanistî û bi rêbazên folklorê li ser pênasîya mamikan rawestiyane. Ji van lêkolîneran hinek li ser teşe û cureya mamikan, hin kes jî di çarçoveya di nava çanda gel de çawan hatine afirandin, bo çî hatine bikaranîn li ser vê mijarê lêkolînên xwe kirine. Herwekî din mamikan ji hêla mijar, naverok, li gorî hejmarê bersivan û li gorî rêzbandîya wan ve bi awayekî teşeyî ew senifandine.

Me jî xwest em di vê xebata xwe de mamikên kurdî ji hêla teşeyê ve binirxînin. Armanca me jî vê xebatê destnîşankirina teşeya mamikên kurdî ye. Ji bo vê amancê di vê meqaleyê de di bin banê serenavê “Mamikên Kurdî ji Aliyê Teşeyê ve” de, ji aliyê şiklî ve li ser dengsazî, rêzbandî, kêş, bersivdayîn, destpêk û dawîya mamikan lêkolîn hatiye kirin. Herwekî din ji aliyê îskeletê ve jî ji hêla hêmanên teswîrê ve em li ser mamikên kurdî rawestan e û ji aliyê şiklî ve ew tehlîl kirine. Wekî encameke sereke xuya bû ku piraniya mamikên kurdî li ser şiklê helbestê ava bûne û hin ji wan jî di nav demê de ji forma xwe dûr ketine, destpêk û dawîya wan ji holê rabûye û di warê serwayê de jî her çiqas kêşa ahenga wan dirust be jî hin ji wan kêşa rêzikên wan li hev nake. Dîsa di vê xebatê de me dît ku piraniya mamikên kurdî li ser heft kêşeyî ava bûne.

Bêjeyên sereke: Mamik, pirs, formul, dengsazî, şikl, rêzbandî.

* Xwendekarê Lîsansa Bilind a Bitez, Zanîngeha Mardîn Artukluşê,
membawer@hotmail.com

Kurdish Riddles From a Formal Perspective

Mehmet Yüce*

Riddles are poetic questions, and these questions are asked by analogy and harmony of sound. Riddles also contain poetic imagery, simile and rhyme. This is evident in Kurdish riddles. Riddles have an important place in folk literature. Riddles also play an important role in child education. Riddles are also recognized in folk literature as a people's way of life. Many researchers around the world have pondered on the stylistic features of riddles. The history of riddles in folk literature goes back to ancient times, we find riddles in many mythological events and sacred books. We can attribute this to its poetic nature.

Many researchers around the world have tried to define riddles scientifically and using folklore methods. Some of these researchers have conducted researches on the formal aspects and types of riddles, others on how they are formed folklorically and how they are used. In addition, they categorized riddles according to subject, content, number of questions and number of lines.

In this study, we wanted to examine Kurdish riddles formally. Our aim in this study is to show Kurdish riddles formally. With this aim, research was conducted in this article under the title "Kurdish Riddles from a Formal Perspective" In addition, stylistically, research was conducted on harmony, syntax, syllables, answers, beginning and ending formulas. In addition, analyzes were made on Kurdish riddles in terms of stylistically depictive elements. As a result, we found that the majority of Kurdish riddles were written in poetry format. It was seen that some of them moved away from the poetry form over time. We have also seen that the beginning and ending formulas of some of them have disappeared. In terms of rhyme, although the majority of them rhyme harmonically, we have seen that the meters of some riddles do not match each other. Again in this study, we have seen that the majority of Kurdish riddles are based on seven syllables.

Keywords: Riddle, question, formula, sound harmony, shape, number of lines.

* Xwendekarê Lîsansa Bilind a Bitez, Zanîngeha Mardîn Artukluşê,
membawer@hotmail.com

Şîna Lehengi: Sohrab, Sîyaweş, Rustem

Cumhur Ölmez*

Şîn, wekî berteka mirovahiyê ya li hemberî mirina kesekî, jidestdana tişteki pîroz û girîng, di nava temamiya miletan de wekî ayîn û kevneşopiyê gerdûnî û siruştî cihekî xwe heye. Ev ayîna di nava mirovahiyê de berbelav, wextê ji bo hin kesayetiyên tarîxî-mîtik, an temsîlkarên dînî-neteweyî bê kirin, ji kirasê xwe yê giştî derdikeve, bi mirina kesayet/lehengekî muşexxes dibe, dibe perçeyek ji hafizeya wî miletî û êdî vegêran û berhemên edebî-tarîxî bi awayekî berdewam wê derbasî dahatuyê dikin.

Ligel gelek çeperên hevpar, her mileteki awayekî xwe yê cuda yê tedbîqa şîne heye, di hinekan de heyf û tolhildan, di hinekan de xem û girî û zêmar, di hinekan de ligel amûrên muzîkê reqş û sema hene. Şîna ji bo hin kesayetên pêşeng, pîroz, leheng an evîndar xisûsen rîtuêlên xwe hene û bi berdewamî ji terefê endamên wê civak-miletî ve têne tedbîqkirin. Şîna ji bo Mem, Sîyaweş an legehên din ên cîhana kurdî ji wan mînan in ku bi sedan sal in di nava çanda kurdan de zindî ne. Herwiha, di edebiyata mîtik-destanî ya kurdî de kesayet û bûyerên navendî yên ku di berdewamiya tarîxê de em rastî nav û serpêhatiyên wan tîn, bûne sembola û temsîlên girîng ji bo hafizeya kolektîf. Ev navên mîtik-destanî yên navendî di nava şahnameyên kurdî de cihekî xwe yê berfireh hene. Kesayet û lehengên malbata Keyaniyan, Rustemê Zal û malbata wî, serpêhatî, serfirazî, têkçûn û mirina wan, şîna ji bo wan, di nava van berhemên de bi berfirehî têne behskirin.

Bi vê egerê, em ê di vê xebata xwe de li ser şîna ji bo Sohrab, Rustem û Sîyaweş bisekinin ku şîna ji bo wan di nava şahnameyên kurdî de cihekî xwe yê berfireh heye û di cîhana kurdî-îranî de wekî kesayet û lehengên navendî xwedî rol in, di hafizeya wan de zindî ne û bûne mijara gelek berhem, xebat û lêkolinan.

Bêjeyên Sereke: şîn, ayîn, mîtos, destan, leheng

* Xwendekarê Doktorayê, Zanîngeha Dicleyê-Ziman û Çanda Kurdî, cumhurnemir@gmail.com

Heroic Mourning: Sohrab, Siyawesh, Rustem

Cumhur Ölmez*

Mourning as a human reaction to the death of a person, the loss of something sacred and important, is found among all nations as a universal and natural ritual and tradition. This ritual is widespread in humanity. When it comes to historical-mythical figures or religious-national representatives, it returns to national borders and becomes part of the national memory through the death of a person/hero, which is transmitted into the future through narratives and literary-historical products.

Despite many common positions, each people has its own form of mourning, for some it is pity and revenge, for others mourning and weeping, for others dancing and ritual with musical instruments. The mourning of leading, holy, heroic or beloved personalities has its own rituals and is constantly treated anew by the members of the respective community/nation. The mourning of Mem, Siyawesh or the heroes of other parts of the Kurdish world are examples that have been alive in Kurdish culture for hundreds of years. In Kurdish legendary-mythical literature, there are some central figures and their adventures that have become important symbols and representations for the collective memory in the course of history. These central mythical-legendary names have a wide place among the Kurdish Shahnames. The personalities and heroes of the Keyani family, Rustem Zal and his family, their adventures, successes, failures and deaths, the mourning for them, are frequently mentioned in these products.

For this reason, in this paper we will focus on the mourning of Sohrab, Rustem and Siwayesh, for whom mourning occupies a wide place in Kurdish celebrations and plays a role in the Kurdish-Iranian world as central figures and heroes who are alive in memory and have become the subject of many products, works and researches.

Keywords: mourning, ritual, mythos, legend, hero

* Ph.D. Candidate in Dicle University, Kurdish Language and Culture Program, cumhurnemir@gmail.com

Goreyê Stith Thompsonî Tehlîlê Vistonika “Hot Birayî û Yow Wayi”

Buşra Gökalp*

Na xebate de vistonikê “Hot birayî û yow wayi” yena tehlîl kerdiş. Na vistonike mîyanê zazayan de zaf namdar a. Labelê varyasyonê na vistonike zaf ê. Zemanî dir zaf cayan de bedelîyaya û ameya heta nika. Ma na vistonike mintiqaya Çolîgî ra da arê. Xulaseyê vistonike; Hewt birayî û yew waye benê. Cînîyê nê birayan guerima/ gorima xo ra zaf teqênê. Yew plan virazenê, mar bi guerima xo danê werî. Mar pîze de beno gird. La cînî miyerdanê/ mêrdanê xo ra vanê “wayê şima nîweşa qijî ya”. Îftîra erzenê keyneke ser. Birayî bênatê xo de qerar danê ke waya xo bikişê. Birayo qij yew plan virazeno û wayê xo geno şinê berr. Qîymîş nêbeno waya xo bikişo, uca verdano û şino keye. Keyna ke vîna tena menda zewt dana birayî ro, vana “Oyy bira bira, tu şîyer bîn dow, astê mar şîyer lingê to, wa îlacê yî pê dest mi b’.” Keyna rastê yew cityerî bena. Cityer aye beno keye, weye kenê, zewijnenê, qijê kêna benê. Yew roj birayê aye yeno dewa ke a tede zewicîyaya. Semedê linga xo gêreno îlaj. Qijê keynayî nê miyerikî benê keye. Waye birayê xo şinasna. Waye teli linge ra vejena, linga birayî bena weşe. Bira waya xo, qijan û miyerdê aye gêno şinê memleketê xo. Waye uja meselaya xo vana. Birayî zî cînîyanê xo veradanê. Ma na sanikê de goreyê lîtereturê Stith Thomspônî (Stith Thompson’s Motif Index of Folk Literature) de motîfan vînenê. Goreyê destkewteyan zî mo go sanike hete mitolojik, sembolîk hem zî motîfî ra bidenasnayîş.

Kilîdçekuyî: Folklor, Zazakî, Sanik, Motîf.

* Öğr. Gör., Bingöl Üniversitesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Zaza Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, bgokalp@bingol.edu.tr.

Analysis of The Tale of Seven Brothers and a Sister According to Stith Thompson's Motif Index

Buşra Gökalp*

In this study, the tale of “seven brothers and one sister” will be analyzed. This tale is a very famous narrative among Zaza people. There are many variants of this narrative. We compiled this tale from the city of Bingöl. The summary of the tale is as follows; The wives of the seven brothers do not like their sister-in-law and they make a plan to get rid of her. They slander the girl. Brides who make a plan make their sister-in-laws eat snakes. This snake grows in the snow day by day. But the brides slander the girl and say that their sister-in-law is pregnant. They throw slander to the girl. The brothers talk to each other and decide to kill their sister. And they give this task to the youngest sibling. The brother who takes his sister to the forest cannot kill her and abandons her there and returns home. The sister, who cannot see her brother when she wakes up, curses her brother. A farmer man takes care of the girl, raises her and marries her. One day, things will change and it will be seen that the youngest brother needs the girl and the cure for his curse is in the girl's hands. Years later, the brother sees that his sister is the cure. The girl tells her brother what happened. The brother gathers his sister, wife and children and goes to his brothers. They embrace their sisters and divorce their wives. In this process, we also witness the adventure of the girl who has gone through many events. In this tale, it is aimed to find the motifs in the tale by examining it according to the motif index of Stith Thompson (Stith Thompson's Motif Index of Folk Literature). Our aim is to find and reveal the mythological, symbolic and motifs of this narrative.

Keywords: Folklore, Zaza, Motif, Tale.

* Öğr. Gör., Bingöl Üniversitesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Zaza Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı- bgokalp@bingol.edu.tr.

شروڤه كرنا چيقتو كا (دندكهنار) ل بهرپيازا مۇرفۇلۇژى يا فلادمىز پرۇپ

جهميل محمەد ئەنور، (جهميل شىلازى)*

فۆلكلور ئەو گەنجىنەيا پرى ژې و مراريان، ژ ياقويت و مەرجانان، ئەوا ھەتا نھۆ گەلەك ژى نەھاتىيە دىن و ھەلكۇلان، ئەفرۇ وەك ئەركىن سەر ملين خەخۇر و بسپۇر و ئەكادىميان خۆ ل ئىن گەنجىنا ھە بکەنە خودان، خەخۇر ملين خۆ دەر كومىر و بەلاڧكرىڧا بىەن، ئەكادىمىستى ژى قەكۆلىنن ئەكادىمى بۆ بکەن دەمى بىاڧاندا ل سەر بەھىتە قەكۆلن و خالىن ئەرىڧى و نەرىڧى تىدا بەھىتە خۆياكرن، و بزاف بەھىتە كرن فۆلكلورى مە دگەل بى بىان بەھىتە ھەقەر كرن و ھەلسەنگاندن د ترازىپەخنىدا، داكو ھىز و سەنگا وى بەھىتە زانين، كا ئايا فۆلكلورى مە چەند ل سەر بناغەكى موكوم و بەھىز ھاتىيە دانان و ئاڧاكرن؟ ئەرى فۆلكلورى مە ل ھەمبەر بى بىان د چ ئاستدايە؟ ئەرى شىايە سەنەتاتىيا خۆ بپاريزىت يان كەفتىيە بەر شالوكا دەستكارىيان؟

ئەف بابەتە ل بن ناڧى ((شروڤه كرنا چيقتو كا (دندكهنار) ل بهرپيازا مۇرفۇلۇژى يا فلادمىز پرۇپ)) بىە. ئەورپيازا كو ژ لاين قەكۆلەرىڧۇسى (فلادمىز پرۇپ) بىقە ھاتىيە دانان كو ژ (13) كاران بىكدهيت، و بىشى چەندىن قەكۆلىن گەھەشتىيە وئاستىيە كو ھەمى ئەفسانە و چيقتو كىن رۇسى ل سەر (13) كاران ھاتىيە ئاڧاكرن، و نە مەرجە ھەر (13) كار د ئىك ئەفسانن يان چيقتو كىدا ھەن، بەلكو دىت ھندەك ژ وان كاران تىدا ھەن و ل سەر ھاتىيە ئاڧاكرن. و ھەر وەك (ئەلكزاندەر كراب) دىڧىزىت: كو دوو جۆرىن چيقتو كى (الحكاية الخرافية) ھەنە، ئىك يا خۆ جھە (مخلى)، ئىك ژى يا مەشتەكتىيە (المحلة)، كو ژ مللەتەكى مەشتەتوويە دناڧ گەلەك مللەتەن دى بىن جىھاننىدا. لەوما گۇمان تىدا نىنە ئەو چيقتو كىن ھە گەلەك خالىن ھەڧىشك تىدا ھەنە، ئەڧرپيازا مۇرفۇلۇژى دى يا گۇنجاى بۆ ھەمى ئەفسانە و چيقتو كىن جىھان نەك تىن بىنرۇسى، ئەڧ چەندا دى خۆيايىت دەمى كو ئەم ئەفسانە و چيقتو كىن خۆ د ئىخىنە بن شروڤه كرنا پيازا مۇرفۇلۇژى، دى زانين كا چەند يا گۇنجاى، ئەم وئپيازى ل سەر ئەفسانە و چيقتو كىن خۆ پراكتىزەبەكەن؟ ئەرى چەند يا رەوايە ئەم ئەفسانە چيقتو كىن ل بن ئپيازا ھەر شروڤه بکەن؟

قەكۆلن ل سەر دوو پشكان ھاتىيە پارڧەكرن، پشكا ئىككى، دوو تەوەر، تەوەرئى ئىككى: ئەفسانە و چيقتو كى وەك زاراف و بىناسە و جۆر و تايەتمەندى و جۆداھى و قۇتاغىن پەيدابونو وان. تەوەرئى دوو بى: كورتىيەك ژ ژيانا (فلادمىز پرۇپ) ى و دگەل ھەر (13) كارىن پيازا وى، بىشيوەكى كورت. و پشكا دوو بى، تىكسى چيقتو كا دندكهنارى دگەل شروڤه كرنا كەسايەتەن چيقتو كى، و پاشى پراكتىزە كرنا ھەر (13) كارىن پيازا مۇرفۇلۇژى يا (فلادمىز پرۇپ) ى، دگەل ئەنجامى قەكۆلىن و لىستا ژىدەران.

پەيڧىن سەرەكى: ئەفسانە، چيقتو كى، دندكهنار، مۇرفۇلۇژى، فلادمىز پرۇپ.

* jemilshelazi@gmail.com مامۇستا، وزارەتا پەروەردى، پەروەردا ئامېدى،

Explaining (Dindikhnar's) Tale is Applied According to Russian Researcher Vladimir Propp's Morphological Method

Jameel Mohammad Anwar, (Jameel Shelazi)*

Folklore is like that rich treasure which is full of pearls, gems and precious stones, many of which have never been revealed till now. Now a day, as it is the duty of scientists and academics to protect, preserves and disseminate this treasure. Studies to be done to analyze and include the positive and negative points in all its aspects, Attempts should be done to compare and measuring it in criticism balance with foreign folklore to reveal its strength and power, was it built on a strong and powerful basis? In which level is our folklore according to foreign ones? Has it able to preserve its originality or had been changed?

This article- under the name of (explaining Dindikhnar's Tale) is applied according to Russian researcher Vladimir Propp's morphological method which consists of (31) tasks, and after lots of researches, we revealed that all Russian myths and legends are based on (31) works, and it is not required that all (31) works are in one epic or legend, but may be some of these works have been included and built upon. As (Alexander Krapp) said: there are two types of tales fairy tale), one of them is local and the other is nomad which is transferring from a nation to lots of other world nations. So there is no doubt of having common points between these legends and this morphological method will be suitable for all legends and epics, not just for the Russian ones, this will appear when we put our myths and epics under the analysis of morphological method, we will know how it is suitable to apply it on our legends and epics? How it is justified to analyze our myths and epics under this approach.

The research was divided into two parts, the first part has two sections, the first: superstition and legend as a term, definition, type and specificity, differences and stages of their appearance. The second section: A summary of Vladimir Propp's life with all of his (31) works in brief. The second part, the text of the legend of Dindekhanar with an analysis of its characters, and then the application of the 31 works of Vladimir Propp's approach on it, with the results of the research and then a list of sources.

Keywords: legend, story, Dindekhanar, morphology, Vladimir Propp.

* Teacher, Ministry of Education, Emadiyah Education, jemilshelazi@gmail.com.

Kurd di Çend Kovar û Rojnameyên Stenbolê yên Destpêka Sedsala Bîstan de

Mustafa Öncü*

Miletê Kurd xwedî dîrokek dûvdirêj e û li ser erdnîgarîyek/coxfayayek e berfireh heya roja îro hebûna xwe parastîye. Miletê Kurd gelek caran dîrok afirandîye. Bi xebat û kesayetên giranbiha xizmeta mirovatîyê kirîye. Ji ber vê yekê gelek kitêb û berheman qala Kurdan kirîye. Di destpêka sedsala bîstan de jî, ji bilî kovar û rojnameyên ku Kurdan damezrandin û weşandine, gelek kovar û rojnameyan de behsa Kurdan hatîye kirin. Ji ber ku Kurd li ser erdekî fireh dijîn, li gelek navendan derheqê Kurdan de bi gelek zimanan gotar hatine nivîsandin. Di nav van zimanan de mirov dikare zimanên wek Erebî, Farisî û Tirkî... bihejmêre. Hinek ji van kovar û rojnameyan li Stenbolê û bi zimanê Tirkî di serdema Osmanî de hatine nivîsandin. Di nav van de em dikarin kovar û rojnameyên wek *Meşweret*, *Volkan*, *Hikmet*, *Sebîlurreşad* û *İctihad* ê bihejmêrin. Kurd di van kovar û rojnameyan de bi sedemên sîyasî, aborî, asayîşî, civakî û dînî cih girtine. Di *Meşweretê* de di sala 1896an de gotarek a kurt bi navê "Kurdistan'dan" / Ji Kurdistanê hatîye nivîsandin. Di sala 1909an de di rojnameye *Volkanê* du gotar hatine nivîsîn. Nivîskarê van her du gotaran Bedîzzaman Said Kurdî ye. Di sala 1911an de di kovar a *Hikmetê* du zêber hatine nivîsîn. Di sala 1913an de di *Sebîlurreşadê* de gotarek, di sala 1913 û 1918an de di kovara *İctihadê* de du gotar hatine nivîsandin. Hinek ji van gotaran gelek dirêj, hinek jî kurt in. Di hinek gotaran de tehlîlên civakî yên giranbiha hatine kirin. Di hinekan de jî mijar ji alîyê sîyasî û asayîşî ve hatîye dîtin. Em dê di vê teblîxê de analîza van gotar û nivîsan bikin. Di vê çarçoveyê de em dê rewşa Kurdan a wê demê ji bibînin û derxin holê.

Bêjeyên Sereke: Kurd, Kovar, Rojname, Çapemenî, Stenbol, Sedsala bîstan.

* Prof. Dr., Zanîngeha Mersînê, mustafaoncu63@hotmail.com

Kurds at the Beginning of the Twentieth Century in Several Magazines and Newspapers of Istanbul

Mustafa Öncü*

The Kurdish nation has a long history and has preserved its existence on a wide geography until today. The Kurdish nation has created a lot of history many times. He has served humanity with valuable works and personalities. That is why many books and works have been written about the Kurds. At the beginning of the twentieth century, apart from magazines and newspapers founded and published by the Kurds, many magazines and newspapers mentioned the Kurds. Because the Kurds live on a large land, articles have been written about the Kurds in many languages in many centers. Among these languages, one can count languages such as Arabic, Persian and Turkish. Some of these magazines and newspapers were written in Istanbul and in the Turkish language during the Ottoman period. Among these we can count magazines and newspapers such as *Meshweret*, *Volkan*, *Hikmet*, *Sabilurreshad* and *Ijtihad*. Kurds have been featured in these magazines and newspapers for political, economic, security, social and religious reasons. A short article called "Kurdistan/From Kurdistan" was written in *Mashveret* in 1896. In 1909, two articles were written in *Volkan* newspaper. The author of these two articles is Bedizzaman Said Kurdi. In 1911, two articles were written in *Hikmet* magazine. An article was written in *Sabilurreshad* in 1913, two articles were written in 1913 and 1918 in *Ijtihad* magazine. Some of these articles are very long and some are short. In some of these articles, valuable social analysis has been done. In some cases, the issue has been seen from the political and security side. We will analyze these articles and texts in this announcement. In this context, we will see the situation of the Kurds at that time and bring it out.

Keywords: Kurds, Magazines, Newspapers, Press, Istanbul, Twentieth Century.

* Prof. Dr., Mersin University, mustafaoncu63@hotmail.com

Muadiller Arasından Kutsal Kökenle Ayrışmak: Şerefname'de Mistifike Edilmiş Hanedanlar

Ercan Gümüş*

Aşiretli siyasi yapılarda bir araya gelmiş kabileler eşitlikçi bir dayanışma ilişkisi ile hareket ederlerdi. Kürt aşiretlerinin 16. yüzyıldaki durumunu fotoğraflayan Şerefname'de aşiret lideri hanedanların efsane ve kahramanlığa dayalı köken anlatısı tarihin mistifikasyon aracı olarak kullanılmasına paha biçilmez kıymette örnekler sunmaktadır. Eserin mukaddimesinde birbiriyle eşitlik temelinde konumlanmış Kürt aşiretlerinin bu durumu birlikten ve ortak yönetimden yoksun kılınmak olarak betimlenmişti. İdris-i Bitlisî'nin de Selimşahname adlı eserinde vurguladığı bu olgu yani birbiriyle denk ve eşit olmanın aynı zamanda didişme olarak görülmesi, ancak anılan siyasi nüvelerin Osmanlı hanedanına bağlı ünlü bir lider tarafından yönetilirse bir güce dönüşeceği gibi bir mülahaza ile ele alınmış ve nihayet bu tespite yönelik bir siyaset üretilmiş, Safeviler karşısında Kürt aşiret ve ümerası Bıyıklı Mehmed Paşa adlı Osmanlı devlet adamı etrafında kenetlenmişti.

Çoğunlukla koçer/konargöçer yaşam tarzına sahip Kürt aşiretleri, aralarındaki akrabalık ilişkileri sebebiyle hiyerarşik bir düzen kurmaktan uzak yaşardı. Antropologların Eşitlikçi Soy Sistemi/Parçalı Soy Sistemi şeklinde tanımladığı bu sosyal yapılar, tabiiyet bağlarının oluştuğu ve çoğunlukla yerleşikleşmiş Konik Klan Sistemleri'ndeki ast üst ilişkilerinin belirgin olduğu karmaşık yapılardan hayli farklıydı. Koçer yaşamın getirdiği eşitlikçi anlayışla birbiriyle ilişkide bulunan Kürt aşiretlerinden birinin yekdiğeri üzerinde egemenlik kurmasının mümkün olamadığı bu siyasi bağlamda, neredeyse yöneticiliğe talip her hanedan kendisine denk gördüklerinden sıyrılacak dini bir köken inşa etme gayretine girişmişti. Nitekim Şerefname'de zikredilen hanedanların ciddi bir kısmı ürettikleri şecereler aracılığıyla İslam geleneğinde tanınmış bir soya bağlanmışlardı. Böylece Kürt hanedanların önemli kısmı soylarını Müslüman Arap fatihlerine ya da İslam peygamberine bağlayarak eşitlikçi sosyo ekonomik şartları kendi lehlerine aşmanın bir yolunu bulmuşlardı. Ancak Şeref Han kendisini bu İslami tandansın dışında tutarak kökenini İran Kisraları'na dayandırmıştı. Bu şekilde Şeref Han kendisini hitap ettiği kitlenin üstünde konumlandırmıştır. Bu olgu mezkur saikle izah edilebilir. Bu suretle mezkur hanedanlar parçası oldukları aşiret düzeninin üstünde bir mevki elde ederek dini ve mukaddes addedilecek kökenleriyle diğer aşiretlerin üstünde konumlanmış ve liderliklerini tartışılmaz bir dini meşruiyete kavuşturmuşlardır. Bu çalışma atalarına kutsiyet atfeden kimi Kürt hanedanlarının köken miti inşasına odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şerefname, Eşitlikçi Soy Sistemi, Konargöçer, Kürt Aşiretleri, Mistifikasyon.

* Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, e-mail:ercangumus@artuklu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9904-748X

Distinguished From Others by Sacred Origin: Mystified Dynasty in Sharafnama

Ercan Gümüş*

Tribes that came together in tribal political structures acted with a relationship of egalitarian solidarity. In *Sharafnama*, which photographs the situation of Kurdish tribes in the 16th century, the origin narrative of the tribal leader dynasties based on legend and heroism provides invaluable examples of the use of history as a tool of mystification. In the introduction of the work, the situation of the Kurdish tribes, which were positioned on the basis of equality with each other, was described as being deprived of unity and common administration. This phenomenon, which İdris-i Bitlisi also emphasized in his work called *Salemshahnama*, that is, being equal with each other was also seen as conflict, was handled with the idea that the mentioned political cores would turn into a power only if they were led by a famous leader affiliated with the Ottoman dynasty. Finally, a policy was produced towards this determination, and against the Safavids, the Kurdish tribe and its members came together and united around the Ottoman statesman named Bıyıklı Mehmed Pasha.

Kurdish tribes, who mostly had a nomadic lifestyle, lived far from establishing a hierarchical order due to their kinship relations. These social structures, defined by anthropologists as the Egalitarian Lineage System (Segmented Lineage System), were quite different from the complex structures in which ties of subordination were formed and superior-subordinate relations were evident in the mostly settled Conical Clan Systems. In this political context, where it was not possible for one of the Kurdish tribes, which had relations with each other with the egalitarian understanding of nomadic life, to dominate the other, almost every dynasty aspiring to rule attempted to build a religious origin that would distinguish itself from its peers. As a matter of fact, a significant part of the dynasties mentioned in *Sharafnama* were connected to a well-known lineage in the Islamic tradition through the genealogies they produced. This phenomenon must be explained with the aforementioned motive. However, Sharaf Khan excluded himself from this Islamic trend and based his origins on the Persian *Kisras*. In this way, Sharaf Khan positioned himself above the audience he addressed. This phenomenon can be explained by the aforementioned motive. In this way, the aforementioned dynasties gained a position above the tribal order of which they were a part, positioned themselves above other tribes with their religious and sacred origins, and provided their leadership with an indisputable religious legitimacy. This study focuses on the construction of the origin myth of some Kurdish dynasties that attributed sanctity to their ancestors.

Keywords: Sharafnama, Egalitarian Lineage System, Nomadic, Kurdish Tribes, Mystification.

* Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Faculty of Letters, Department of History, e-mail: ercangumus@artuklu.edu.tr; ORCID: 0000-0001-9904-748X

Meşrutiyet Dönemi Şarkî Anadolu'da ve Garbî İran'da Kıyam, Tedib ve Tenkil

Mehmet Rezan Ekinci*

19. asırdaki modern ve teknik sahadaki değişim, iktisadi hakimiyet teorilerine de belirgin biçimde aksetmiştir. Global ölçekteki bu değişim temayülleri, koşulları geriden takip eden devletleri de uyum sürecine zorlamıştır. İngiltere, emperyal hakimiyetin lokomotifliğini ve kapitalist düzenin hamisi rolünü üstlenmiştir. Aynı süreçte Osmanlı Devleti, yaşadığı toprak kayıplarıyla geleneksel hakim rolünü kaybetmiş ve denge siyaseti izlemeye başlamıştır. Topraklarını elde tutma ve düzeni muhafaza için gel-gitli bir siyaset izlediği görüntüsü verse de genel olarak İngiltere ile uzun süren bir ittifak ilişkisi geliştirmiştir. Böylece birçok devlete iktisadî tavizler vermek dahil, değişen kapitalist-iktisadi koşullara uymak durumunda kalmıştır. Tanzimat dönemi olarak temayüz eden merkezileşme süreci bu olguyla doğrudan ilişkilidir. Osmanlı Devleti'nin savaşlarla maruz kaldığı dış ve isyanlar kaynaklı toprak değişim taleplerinde İngiltere, önemli bir müttefik olarak tebarüz etmiştir. Kapitalin serbest dolaşımı, savaş veya isyan benzeri kargaşadan uzak bir sükûnete muhtaçtır. İngiltere ve Osmanlı politik simbiyotik ilişkisini bu temelde okumak sürece uygun bir görüntü çizmektedir. 19. asırda saptalara rağmen Osmanlı merkezi otoritesinin tüm çepelere taşınması, nizam ve istikrarın muhafaza gayretleri İngiliz politikasıyla uyumludur. Milliyetçilik akımı, Osmanlı Devleti'nin Şarkî Anadolu'sunda da tesirini göstermiştir. Bunlardan biri dış muharriklere mütemayil milli reflekse dayalı Ermeni Meselesi, diğeri de dış destekten yoksun Şeyh Ubeydullah hadisesi milli bir kıyam olarak ortaya çıkmıştır. Bölgede hükümet ve ocaklık gibi serbest idare tarzının mütemadi kaldırıldığı bir atmosferde, Şeyh, siyasi liderliğin yerini dinî karizmasıyla dolduran mühim bir karakter olarak tebarüz etmiştir. Şeyh, 93 harbinde hem Şarkî Anadolu'da hem Garbî İran'da birçok aşiretin desteğini alarak onları Rusya'ya karşı yönlendirmiştir. Bu tavrıyla Osmanlı halifesinin ve hükümetinin takdirini kazanmıştır. Harbin akabinde Şark'ta bozulan istikrarı değerlendiren Şeyh, milliyetçi hislerle ilk etapta İran'ın garbında İran'a karşı birkaç başarı elde etmiştir. Aradığı uluslararası ve İngiliz desteğini elde edememiş ve diğer bazı sebeplerle başarılı olamamıştır. Bölge aşiretlerinin desteklediği şeyhin hareketi, dış diplomaside "Kürd Ligi" olarak adlandırılmış ve bilahare Şarkî Anadolu'ya doğru genişlemiştir. Yoğun İngiliz muhalefeti sonucunda Osmanlı idaresinin karşı aksiyon almasıyla şeyhin hareketi bertaraf ve şeyh de nefy edilmiştir. Ardından bölgedeki kaotik atmosferin yatıştırılması için şeyhe destek verse de vermese de lider konumunda bulunan yüzü aşkın bey ve ağa tedib edilmek maksadıyla Sivas ve Halep şehirlerine tenkil edilmiştir. Bu çalışma, günümüzde unutulmuş olan mezkur hadisenin müteferrik Osmanlı arşiv vesikalarından ortaya çıkarılmış, araştırma eserleriyle desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Ubeydullah, kıyam, tedib, sürgün, bey, ağa.

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin A. Üniversitesi, Tarih Bölümü, merekinci@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3184-222X

Revolt, Punishment and Exile in the Eastern Anatolia and Western Iran During the Constitutional Monarchy Period

Mehmet Rezan Ekinci*

The modern and technical change experienced on a global scale in the 19th century forced states into a process of adaptation. Great Britain was the locomotive of imperial domination and the economic protector of this capitalist order. The Ottoman Empire suffered from territorial losses and began to follow a policy of balance. He developed a long-term alliance with England to protect his territory. England emerged as an important ally in the territorial losses the Ottoman Empire faced as a result of external wars and internal rebellions. The free movement of capital requires an environment free from turmoil such as war and rebellion. From the perspective of British imperialism, maintaining a peaceful environment in the Ottoman Empire was based on a common interest. The centralization policies of the Ottoman Empire in the provinces were compatible with the British policy. Nationalism also showed its influence in the Eastern Anatolia region of the Empire. During this period, national uprisings such as the Armenian Issue with external support and the Sheikh Ubeydullah Incident without external support emerged. Autonomous administrations in the region were gradually eliminated. The Sheikh emerged as an important character, filling the place of the destroyed political leadership with his religious charisma. In the 1877-1878 War, the Sheikh gained the support of many tribes in both Eastern Anatolia and Western Iran and directed them against Russia. With this attitude, he gained the appreciation of the Ottoman caliph and government. Taking advantage of the deterioration of stability in the East after the war, the Sheikh first mobilized the Kurds in the west of Iran against the Iranian government with nationalist feelings. He was unable to sustain his few successes against Iran for other reasons, such as the lack of international and even British support he sought. The sheikh movement supported by Kurdish tribes was referred to as the "Kurdish Union" in diplomatic documents. The rebellion then spread to Eastern Anatolia. As a result of the intense opposition of the British and the counter-movement of the Ottoman administration, the rebellion was suppressed and the sheikh was exiled. Then, in order to calm the chaotic environment in the region, more than a hundred beys and aghas who supported or did not support the sheikh were exiled to Sivas and Aleppo. This study is based on the discovery from Ottoman archive documents of an event that has been forgotten and almost left out of history.

Keywords: Sheikh Ubeydullah, revolt, punishment, exile, bey, agha.

* Dr., Mardin A. University, History Department, merekinci@gmail.com,
ORCID: 0000-0003-3184-222X

Oryantalizm, Kolonyalizm ve Sömürgecilik Bağlamında 19. Yüzyılda Kafkasya

Caner Yelbaşı*

19. yüzyılda Çarlık Rusya'sı farklı yöntemler kullanarak Kuzey Kafkasya bölgesi'ni öncelikle kontrol etmeye ardından da burada tam bir hâkimiyet kurmaya çalışmıştır. Kafkasya, Çarlık yönetimine komşu bir coğrafya olması nedeniyle, başlarda Osmanlı Yönetimi'ne ve Kırım Hanlığı'na karşı koymak amacıyla ilişkilerin geliştirilmesi gereken bir bölgeydi. Ancak Rus Çarlığı, zamanla gücünün artması buna mukabil Kırım Hanlığı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamasıyla beraber bu yaklaşımını süreç içerisinde terk etmiştir. Nitekim Ruslar, Karadeniz'de topyekûn bir hakimiyet kurarak burada kalıcı bir otorite elde etmek için mücadele etmeye başlamıştır. Bu arada Kuzey Kafkasya'daki irili ufaklı prenslikler de erken dönemlerde Rusya'yı kimi zaman Kırım Hanları'nın baskısına karşı kendi yanlarına çekmeye çalışmıştır.

Kuzey Kafkasya Bölgesi'ne yönelik Rus politikaları bölgedeki Osmanlı varlığıyla engellenmiş, Kırım Harbi'ne (1854) kadar Osmanlı yönetimi azalarak da olsa bölgedeki etkisini sürdürmeye çalışmıştır. Buna mukabil Ruslar da kaleler ve askeri birlikleri aracılığıyla Kuzey Kafkasya'da etkin bir konuma geçme siyaseti izlemiştir. Rusya'nın bölgedeki etkisinin kalıcı bir hale gelmesi, Kırım Savaşı sonrasında bölgeyi tamamen işgal etmeye karar vermesiyle gelişmiştir. Nitekim işgali müteakip Rus yönetimi, kendi varlığını Kuzey Kafkasya bölgesinde kalıcı bir hale getirmek için yerel halkı zor kullanarak bölgeden çıkarmıştır. Bu uygulama sırasında yüz binlerce insan etkilenmiş, birçoğu hayatını kaybetmiş ve etnik temizlik ve kitlesel kıyımlar gerçekleştirilmiştir.

Ruslar, yaklaşık 100 yıllık bir dönem içerisinde ilk önce sınırlı bir bilgiye sahip oldukları bu bölgeyi tanımaya başlamış ve ilerleyen dönemlerde farklı politikalar izleyerek adım adım işgal etmişlerdir. Bu arada yerleşik halkları katliama uğratmış ve katliamdan sağ kalanların büyük bir kısmını da yerlerinden sürmüştür. Geriye kalan az sayıdaki Kuzey Kafkasyalıyı da kendi belirledikleri alanlara zorunlu yerleşime tabi tutmuştur. Neticede iki milyona yakın insanın doğrudan etkilendiği bu uygulamalar sonucunda, Kuzey Kafkasya'daki yerleşik nüfusun %90'ı ya katledilmiş ya da sürgün ile yerinden edilmiştir.

Osmanlı Devleti'ne sürgün edilen Kuzey Kafkasyalılar Balkanlar'dan Anadolu'ya ve Arap Coğrafyasına kadar farklı yerlere iskân edilmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin daha merkezi bir devlet yapısı kurmayı amaçladığı ve Tanzimat reformlarını hayat geçirmeye çalıştığı bu dönemde Kürt aşiretlerinin yoğun olarak yaşadığı Mardin, Diyarbakır Muş ve Bitlis bölgelerine de Kuzey Kafkasyalılar iskân edilmiştir. Kuzey Kafkasyalı muhacirler kendilerini Osmanlı Devleti ile Kürt aşiretlerinin güç mücadelesinin ortasında bulmuşlardır.

Bu çalışmada, ilk olarak 19. yüzyılın en büyük kitlesel nüfus hareketlerinden birine yol açan Çarlık Rusya'sının oryantalizmden kolonyalizme evrilen politikaları nasıl hayata geçirdiği irdelenecek, bu politikaların uygulanması esnasında kullanılan yöntemler ve araçlar incelenecektir. İkinci olarak da sürgün sonrasında Kuzey Kafkasyalı muhacirlerin yerleştirdikleri bölgede devlet-aşiret güç mücadelesi içinde aldıkları tutum irdelenecektir.

Anahtar kelimeler: Kuzey Kafkasya, Rus Çarlığı, Osmanlı İmparatorluğu, Oryantalizm, Kolonyalizm Sömürgecilik

* Dr. Öğr. Üyesi, Caner Yelbaşı, Mardin Artuklu Üniversitesi, caneryelbasi@gmail.com

The Caucasus in the 19th Century on the Context of Orientalism, Expansionism and Colonialism

Caner Yelbaşı*

In the 19th century, Tsarist Russia tried to first control the North Caucasus region and then establish complete dominance there, using different methods. Since the Caucasus was a geography adjacent to the Tsarist administration, it was initially a region where relations needed to be developed to oppose the Ottoman Administration and the Crimean Khanate. However, the Russian Tsardom abandoned this approach over time, as its power increased, and the Crimean Khanate and the Ottoman Empire weakened. Russian policies towards the North Caucasus Region were hindered by the Ottoman presence in the region, and until the Crimean War (1854). As a matter of fact, following the occupation, the Russian administration forced the local people out of the region to make its presence permanent in the North Caucasus region. During this practice, hundreds of thousands of people were affected, many lost their lives, and ethnic cleansing and mass murders were carried out.

Over a period of approximately 100 years, the Russians first began to recognize this region, of which they had limited knowledge, and occupied it step by step, following different policies in the following periods. In the meantime, Russian forces massacred the settled people and expelled most of the survivors of the massacre. The remaining few North Caucasians were subjected to forced settlement in areas they determined. As a result of these practices, which directly affected nearly two million people, 90% of the settled population in the North Caucasus was either massacred or displaced by exile. North Caucasians who were exiled to the Ottoman Empire were settled in different places from the Balkans to Anatolia and the Arab lands. During this period, when the Ottoman Empire aimed to establish a more centralized state structure and tried to implement the Tanzimat reforms, North Caucasians were also settled in Mardin, Diyarbakır Muş and Bitlis regions, where Kurdish tribes lived densely. North Caucasian immigrants found themselves in the middle of the power struggle between the Ottoman Empire and the Kurdish tribes.

In this study, we will first examine how Tsarist Russia, which led to one of the largest mass population movements of the 19th century, implemented policies evolving from orientalism to colonialism, and the methods and tools used during the implementation of these policies will be examined. Secondly, the attitude of the North Caucasian immigrants after the exile in the state-tribal power struggle in the region where they were settled will be examined.

Keywords: North Caucasus, Tsarist Russia, Ottoman Empire, Orientalism, Expansionism, Colonialism

* Dr, Caner Yelbaşı, Mardin Artuklu University, caneryelbasi@gmail.com

Çekên di Dema Osmanîyan da Kurdan bi Karanîne û Navendên ku Ev Çek Hatine Çêkirin

Kenan Bozkurt*

Kurd di dîrokê da bi nasnameya xwe ya şervantiyê derketine pêş û hema bibêje di her pirtûkên ku li ser wan hatine nivîsandin da pesnê vê taybetmendiyên wan hatiye dayîn. Bêşik amûrên şer ên ku bi kar anîne, di danasîna wan roleke girîng lîstin. Heta sadsala 16an ku rêbaza şer a kevneşopî serdest bû, Kurdan jî weke netewên din amûrên şer ên weke şûr, xençer, tîr, rim û mertal bi kar dianîn. Di şer da ji bo parastina laşê xwe jî, wan zirxên hûnandî li xwe dikirin, ku di cîhana Îslamê da pirr dihat bikaranîn. Ev alavana, bi kevneşopî li bajarên ku Kurd lê serdest bûn, wek Diyarbekir, Cizîr, Colemêrg, Hewlêr û Bedlîsê dihatin çêkirin. Ji bilî van bajaran çekên ku li cihên wekî Şam, Heleb, Bexda û Stenbolê dihatin çêkirin jî ji aliyê Kurdan ve dihatin bikaranîn. Lê piştî sedsala 14an bikaranîna çekên biagir û belavbûna wan di sedsalên paşerojê da, ji bo feodalên ku xwedî çavkanî û derfetên teknolojîk kêmtir in, bû destpêka serdemeke dijwar. Ji ber ku hikûmetên navendî bi alîkariya van çekan xwediyê artêşek bihêztir û wêranker bûn, ev yek bû sedem ku li hember eşîr û mîrekîyên ku bi çekên kevneşopî hatine çekdarkirin, pêvajoya şer-an biguhere. Bi taybetî neteweyên ku dewleteke wan a navendî tune, wek Kurdan, ji ber ku destên wan da çekên nûjen û giran tunebûn, nikaribûn pêkhatiyên xwe yên kevneşopî biparêzin û ev avahî ji aliyê desthilatdariya navendî ya bihêz ve ji holê hatin rakirin. Muhammed Paşayê Kor û Mîr Bedirxan ev rola çekan di şeran da dîtin. Ji bo ku girêdana xwe ya derve kêmtir bikin û artêşeke xurt ava bikin, bi mûçeyên bilind ji hosteyên çekan xwestin ku top û tivingan çêkin. Lêbelê hewldanên wan têra avakirina artêşeke xurt nekir û mîrekîyên wan di dawiyê da ji aliyê Osmanîyan ve ji holê hatin rakirin. Di vê lêkolînê da em dê li ser çekên kevneşopî û nûjen ên ku Kurdan di serdema Osmanîyan da bi kar anîne, bajarên Kurdan ên ku ev çek lê hatine çêkirin û navendên çêkirina çekan ên wekî Cizîr, Revandûz, Silêmanî di serdema nûjen da rawestin.

Bêjeyên sereke: Serdema Osmanî, Kurd, çekên kevneşop, çek, çêkirina çekan.

* Doç. Dr., Zanîngeha Êlihê, Fakulteya Zanist û Edebiyatê, Beşa Ziman û Wêjeya Tirkî. Mail: kenan.bozkurt@batman.edu.tr

Weapons Used by Kurds During the Ottoman Period and the Centers Where These Weapons Were Produced

Kenan Bozkurt*

Kurds have stood out with their warrior identity throughout history, and these features have been praised in almost every book written about them. Undoubtedly, the war equipment they used played an important role in making them stand out with these features. Until the 16th century, when the traditional method of warfare dominated, Kurds, like other nations, used war tools such as swords, daggers, arrows, spears and shields. To protect their bodies in battle, they wore knitted armor, which was widely used in the Islamic world. These tools and equipment were traditionally produced in cities where Kurds dominated, such as Diyarbakır, Cizre, Hakkari, Erbil and Bitlis. In addition to these cities, weapons produced in places such as Damascus, Aleppo, Baghdad and Istanbul were also used by the Kurds. However, with the use of firearms after the 14th century and their spread in the following centuries, it was the beginning of a difficult period for the feudal lords who had limited resources and technological opportunities. Because the central governments had a stronger and more destructive army with the help of firearms. This caused the course of wars to change against the tribes and principalities armed with traditional weapons. Especially nations that lack a central state, such as the Kurds, could not preserve their traditional structures because they did not have modern and heavy weapons, and these structures were eliminated by the strong central government. Blind Muhammed Pasha and Mir Bedirxan, realizing the role of firearms in wars, attracted gunsmiths with high wages and asked them to produce cannons and rifles in order to reduce foreign dependency and create a strong army. However, their efforts were not enough to establish a strong army and their principalities were eventually eliminated by the Ottoman Empire. In this study, we will focus on the traditional weapons used by the Kurds during the Ottoman period, the Kurdish cities where these weapons were produced, and the weapon production centers such as Cizre, Revanduz, Suleymaniye in the modern age.

Keywords: Ottoman period, Kurds, traditional weapons, firearms, weapon production.

* Doç. Dr., Batman University, Faculty of Science and Letters, Department of Turkish Language and Literature. Email: kenan.bozkurt@batman.edu.tr

Multidimensional Voicelessness, Visible Invisibility - Articulation of Experiences of Racism by Kurds in Germany

Çinur Ghaderi*

Kurds in Germany experience discrimination and racism in various contexts. These experiences are not only personal, but are linked to institutional, historical and current political conditions. The speaker will present the results of a qualitative study on the manifestations of anti-Kurdish racism, which has hardly been addressed in the science and practice of psychosocial work and anti-racist education. This dethematisation contributes to ignorance and reinforces the recourse to everyday knowledge of discrimination. It normalises indifference and inequality towards “Kurds” - a heterogeneous group of about 1.3 million people in Germany. One facet of the effects of generationally stratified experiences of inequality is their visible invisibility, which is linked to a multidimensional speechlessness.

The interviewees thus consistently address the question of their (in) visibility as Kurds: Where and how do I “come out” as a Kurd? Where do I make myself visible – and where invisible – as a Kurd? What reactions does that provoke in my respective private or professional context? They address the issue that Kurds are also “rendered invisible” in statistics and media reports. Their experiences of discrimination have hitherto been invisible, since they have hardly been considered at all, even by anti-discrimination bodies. Likewise, programmes on anti-Kurdish racism are rare in political education.

Interviewees experience how, in various professional contexts, their Kurdish identity is de-thematised out of fear that “complicatedness” or a “politically sensitive situation” might arise. This not only leads to the life situation of Kurds becoming invisible. De-thematising also ties in to the history of Kurds, who have experienced discrimination and bans on their language in their countries of origin. For instance, some families have parents who do not speak Kurdish or do not speak it well since their socialisation dates from times when it was prohibited or they avoided teaching their children Kurdish in order to protect them. As a result, the children in turn have a sense of anger or shame and try to catch up on learning the language as adults. Their speechlessness is predominant, not only with regard to their own language, but also in relation to their own history. The younger generation reports being aware of this history of violence without knowing exactly what form it takes. A further aspect of this speechlessness lies in psycho-traumatological

* Prof. Dr. Evh Bochum - Protestant University of Applied Sciences, Germany, ghaderi@ evh-bochum.de

consequences that lead to inhibited verbalisation of experiences. Multidimensional speechlessness has various facets that can be found on an individual, institutional, political, and historical level. Particularly at the historical level, it is important to note that language policy in the form of epistemic violence had a fundamental role to play in the history of colonisation with the aim of securing the privileges of the dominant culture.

Keywords: Kurds, Germany, racism, voicelessness, epistemic violence

Electoral politics in Batman: agas, sheik and Edip Solmaz

Joost Jongerden*

The securitization of Kurdish political action in Turkey is indicative of a democratic deficit. This is manifested in Kurdish representational and electoral politics. While much of the literature on Kurdish electoral and representative politics focuses on the 1990s and 2000s, when mass political parties emerged advocating for Kurdish citizenship rights, Kurdish participation in such politics has a largely forgotten history dating back to the 1970s. During this period, independent candidates representing illegal Kurdish parties won municipal elections across south-eastern Turkey and endeavored to address the country's unequal citizenship regime. Despite being underexplored in academic literature, this era is crucial for understanding the escalation of the struggle for equal rights into an insurgency.

This contribution will examine the candidacy of independent candidate Edip Solmaz in the city of Batman. Situated between Diyarbakir and Siirt, Batman was merely a village (named 'Iluh') with a population of just 319 inhabitants in 1935. The village experienced rapid growth after 1950, with the local population doubling during the 1970s, reaching 86,000 by 1980. The primary reason for this rapid urbanization was the discovery of oil in the region, leading to the establishment of a thriving oil industry. The demand for laborers transformed the area, attracting migrants not only from neighboring villages and towns but also from across Turkey. In 1955, the town was designated as a municipality (belediye), with an elected mayor and local council authorized to provide public services as part of the central state's modernization program. For more than 20 years, the municipality and its resources had been under the control of one tribe, the Raman. However, in 1979, independent candidate Edip Solmaz was elected. He positioned himself as the people's candidate, in direct opposition to the local exploitative power holders, while also challenging the restricted citizenship regime in which Kurds were deemed non-citizens. Although Solmaz was assassinated by unknown assailants after just 28 days in office, his challenge to Turkey's unequal citizenship regime marks a significant turning point in the country's political history. This presentation will explore the significance of Solmaz's brief tenure in office.

Keywords: Batman, electoral politics, citizenship, Edip Solmaz.

* Associate Professor, Rural Sociology, Wageningen University, the Netherlands

The Role of A University in the Context of Institutional Academic Consultancy for Regional Development; The Case of Mardin Chambers/Bourses

Mehmet Behzat Ekinci*, Metin Sert**, Ömer Doru***

Consultancy services have a special importance among the expectations of Chambers of Commerce and Commodity Exchanges (Chambers/Bourses) from a university. In this context, 'Academic Consultancy Project (81 Consultants for 81 Cities)' initiated by 'The Union of Chambers of Commerce and Commodity Exchanges of Turkey (TOBB)' in collaboration with 'Economic Policies Foundation of Turkey (TEPAV)' in 2014 is one of the significant cooperation areas between public, private, and mixed sectoral institutions in Turkey and Mardin. This project is directly related to TOBB Accreditation System, established in 2001, aiming at adapting Chambers/Bourses to international standards by increasing their quality councilness, differentiating their services, and providing higher quality services. The target of Academic Consultancy Project is to increase institutional capacity, to raise service variety, to provide academic contribution to the sectors and institutions, to determine regional development agenda fall down to the fields of interest of Chambers/Bourses. For this purpose, the same collaboration is made with Mardin Artuklu University for the city of Mardin as well.

In this context, academics are executing the following activities aimed at regional development with the Chambers/Bourses in the context of Academic Consultancy: projects, training programmes-events, information support, field studies-researches, statistics-economic outlooks, and socio-cultural activities. This work investigates particularly the position of Mardin in terms of cooperation with related institutions and their outcomes on regional development. In this context, collaboration between Mardin Artuklu University as an educational institution and Chambers/Bourses as sectoral representative institutions in Mardin and its districts, are searched and their effects on regional development are analysed. Based upon a field study conducted with Secretary Generals of 5 Chambers/Bourses in Mardin in October 2021, this work reveals that the Academic Consultancy practice has obvious direct/indirect contributions to the development of a city/region by increasing cooperation between Mardin Artuklu University and Mardin Chambers/Bourses and thus increasing their institutional capacity for executing relevant activities.

Keywords: University, Academics, Academic Consultancy, Chambers, Bourses, Regional Development, Mardin.

* Prof. Dr., Economics, Faculty of Economics and Administrative Sciences (FEAS), Mardin Artuklu University, mbekinci@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8720-844X> (Corresponding Author)

** MA Student, Social Sciences Institute, Mardin Artuklu University, sertm1977@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2479-2386>

*** Assist. Prof. Dr., Economics, FEAS, Mardin Artuklu University, omerdor@artuklu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8119-4908>

Kürt Milliyetçiliğinin Tarihini Milliyetçilik Kuramları Bağlamında Değerlendirmek (1690-1918)

Orhan Örs*

Kürt tarihi üzerine yapılan çalışmalar, genel olarak, Kürt milliyetçiliği ve onun tarihsel gelişimiyle ilgili bilgiler vermektedir. Hatta çoğu çalışmada konuyla ilgili ayrı bir başlık da açılmakta ve Kürt milliyetçiliğinin tarihsel serüveni anlatılmaktadır. Bu çerçevede yazılan metinlere bakıldığında Kürt milliyetçiliğinin tarihi bazen Ehmed-ı Xané'nin çalışmalarına kadar geri götürülmekte, kimi zaman Bedirhan Bey İsyanına dek uzatılmakta bazen de Şeyh Ubeydullah İsyanı'yla başlatılmaktadır. Ancak gerekçeleri farklı olan araştırmacıların milliyetçilikten tam olarak ne anladıkları ve kavramsal düzlemde milliyetçiliğin içeriğini nasıl doldurdıkları müphem bırakılmaktadır. Konu üzerine çalışma yapan araştırmacıların bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde sebep oldukları söz konusu müphemlik esasında meselenin anlaşılmasını zorlaştırdığı gibi, milliyetçilik olgusunun Kürtler arasındaki tarihini de bulanıklaştırmaktadır. Milliyetçilik üzerine yapılmış kuramsal çalışmalardan yeterince yararlanılmaması, meselenin daha iyi anlaşılmasını sağlayacak teorik bir çerçeve çizilmeden Kürt Milliyetçiliğinin tarihsel gelişiminin ortaya konulmaya çalışılması haliyle birçok tartışmanın vuku bulmasına yol açmakta, söz konusu olgunun Kürtler arasındaki kökeninin araştırılmasını zorlaştırmaktadır.

Dolayısıyla Kürt milliyetçiliğinin tarihsel gelişiminin bağlamına oturtularak yeniden bir değerlendirmeye tabi tutulması ve milliyetçilik üzerine yapılmış teorik çalışmaların kavram setlerinden yararlanılarak söz konusu müphemliğin giderilmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede milliyetçilik üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında dört ana kuramın öne çıktığı görülmektedir: 1-) İlkçi Yaklaşım, 2-) Daimici Yaklaşım, 3-) Modernist Yaklaşım ve 4-) Etno-Sembolcü Yaklaşım. Bu çalışmada, bahsi geçen dört temel milliyetçilik kuramı esas alınarak Kürt Milliyetçiliğinin tarihsel gelişimi yeniden değerlendirilecek, Ahmed-i Xané'den başlayarak Birinci Dünya Savaşına (I.DS) kadar olan zaman diliminde söz konusu olgunun Kürt öznesinde nasıl bir yansıma oluşturduğuna bakılacak ve milliyetçilik düşüncesinin Kürtler arasında aşiret bağlılığını aşarak neşvünema bulup bulmadığı analiz edilecektir. Bu çerçevede milliyetçiliğin Kürtler arasındaki kökeni ortaya konulmaya çalışılacak, olgunun uğradığı zaman/mekanlar tespit edilip tarihsel serüvende uğradığı olaylara/kavşaklara bakılacak, var olan müphemlik olabildiğince giderilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda kuramsal çerçevenin ampirik verilerle harmanlanması Kürt Milliyetçiliğinin tarihini olabildiğince beraklaştırılacaktır. Bu noktada milliyetçilik üzerine geliştirilmiş teorilerin baz alınması bir yandan araştırmacılar tarafından oluşturulan müphemliği giderecek diğer yandan Kürt Milliyetçiliğinin tarihinin daha sağlam ve verimli bir zeminde tartışılmasına olanak sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kürtler, Aşiret, Aşiretçilik, Millet, Milliyetçilik.

* Doç. Dr. Munzur Üniversitesi, Tarih Bölümü, Tunceli, oran.ors@gmail.com.tr

Evaluating the History of Kurdish Nationalism in the Context of Nationalism Theories (1690-1918)

Orhan Örs*

Studies on Kurdish history generally gives information about Kurdish nationalism and its historical development. In fact, in most studies a separate title is opened on the subject and the historical adventure of Kurdish Nationalism is explained under this title. When the texts written in this context are examined, the history of Kurdish Nationalism was sometimes taken back to the works of Ehmed-ı Xané, sometimes extended to the Bedirhan Bey Rebellion and sometimes started with the Sheikh Ubeydullah Rebellion. However, it remains unclear what exactly researchers understand by nationalism and how they define nationalism on a conceptual level. This ambiguity, consciously or unconsciously, caused by researchers working on the subject, not only makes it difficult to understand the issue but also blurs the history of the phenomenon of nationalism among the Kurds. Not making sufficient use of theoretical studies on nationalism and trying to reveal the historical development of Kurdish nationalism without drawing a theoretical framework that will enable a better understanding of the issue leads to many debates and makes it difficult to investigate the origins of the phenomenon among the Kurds.

Therefore, it is important to re-evaluate Kurdish nationalism by placing it in the context of its historical development and to eliminate the ambiguity by making use of the concept sets of theoretical studies on nationalism. When we look at nationalism studies, we see that traditionally four main theories stand out: 1-) Primordial Approach, 2-) Perennialist Approach, 3-) Modernist Approach and 4-) Ethno-Symbolist Approach. In this study, the historical development of Kurdish nationalism will be re-evaluated based on the four basic nationalism theories mentioned, it will be examined how the phenomenon reflected on the Kurdish subject in the period from Ahmed-i Xani until World War I, and how the idea of nationalism overcomes the tribal loyalty among Kurds. It will be analyzed whether it has spread beyond its limits or not. In this context, the origin of nationalism among the Kurds will be revealed, the time/places where the phenomenon occurred will be determined, the events/junctions it has experienced in its historical adventure will be examined and the ambiguity on the subject will be eliminated as much as possible. In this context, blending the theoretical framework with empirical data will clarify the history of Kurdish nationalism as much as possible. At this point, taking nationalism theories as a basis will not only eliminate the ambiguity created by researchers, but will also allow the history of Kurdish nationalism to be discussed on a more solid and productive basis.

Keywords: Kurds, Tribe, Tribalism, Nation, Nationalism.

* Assoc. Prof., Munzur University, History Department, Tunceli, oran.ors@gmail.com.tr

Kürt-Türk Çapraz Evliliklerinde Etnik Kimlik Temelli Gündemler

Ümit Eser*

Farklı gruplar ya da kültürler arası evlilikleri tanımlamak için kullanılan çapraz evliliklerle (Akarçay, 2021; Çandır, 2019; Eser, 2023; Kalmijn, 1998; Özateşler Ülkücan, 2015) ilgili olarak Cerroni (1985) bu tarz evliliklerin dinler arası, ırklar arası ve etnik gruplar arasında gerçekleştiğini söylemiştir. Türk-Kürt çapraz evlilikleriyle ilgili alandaki mevcut çalışmalar (Gündüz-Hoşgör ve Smits, 2002; Koç, Hancıoğlu ve Çavlin, 2008; Zeyneloğlu, Civelek ve Sirkeci, 2016) daha çok nüfus ve sağlık verilerinin analizine dayanmaktadır. KONDA araştırma merkezinin 2008 yılında yürüttüğü araştırmaya göre, Türkiye’de Kürtlerle Türkler arası evliliklerin 2 milyon 600 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir (Ağırır, 2009).

Ancak alanda iki grup arası evliliklerin bireylerin kimlik etkileşimlerini nasıl ve ne yönde etkilediğiyle ilgili bir eksiklik söz konusudur. Bu araştırmada, nitel analiz ve araştırma yaklaşımlarından biri olan gömülü teori yöntemiyle (Charmaz, 2006; Glaser ve Strauss’un 1967) Kürtler ve Türkler arası çapraz evlilikler incelenerek; bu evliliklerde kimliksel ve kültürel hangi dinamikler rol almıştır, eşler çapraz evlilik ilişkilerini nasıl yönetebiliyorlar, evlilik ilişkisini etkileyen hangi dış dinamikler bulunmakta ve bütün bunlardan hareketle özelde Kürt-Türk çapraz evliliklerine dair bir model ortaya konulmak istenmiştir. Özellikle merak ettiğimiz, çapraz evlilikler ne kadar etnik kimlik temelli görülmektedir? Bu evliliği yapan bireylerin kimlik özdeşimleri evlilikle farklılaşmakta mıdır? Çapraz evlilikleri etkileyen başka hangi dinamiklerden söz edilebilir? Çapraz evlilikler daha makro düzeyde iki grup arası ilişkileri hangi şekilde etkilemektedir? Dolayısıyla çapraz evlilikler hem Türklerde hem de Kürtlerde çekirdek aile dışındaki hangi dinamikleri etkilemekte ya da çapraz evlilik ilişkileri dışındaki hangi dinamikler bu evlilikler bağlamında eşlerin gündemine gelmekte ve bütün bu dinamikler eşlerde bir kimlik dönüşümüne yol açmış mıdır, ona bakıyoruz.

Hem Türk hem de Kürt eşlerle yaptığımız bireysel görüşmelerden hareketle iki grup arası çapraz evliliklerle ilgili bir model öneriyoruz. Modelimiz, Kürt-Türk çapraz evliliklerinde evlilik kurulumunda konuşulmayan etnik kimliklerin aileler, Türk eş ve ailelerin Kürtlerle yakın temas alanları, çocuklar, eşlerin birbirlerinin kimliklerini anlamlandırma-konumlandırma bağlamında ve boşanma anlatılarında gündeme geldiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Çapraz evlilikler, Kürt, Türk, kimlik, kültür, gömülü teori.

* Dr., ASH Berlin, umiteser30@gmail.com (Yazışma yapılacak yazar)

Ethnic Identity Based Issues in Kurdish-Turkish Cross Marriages

Ümit Eser*

In relation to cross-marriages used to describe marriages between different groups or cultures (Akarçay, 2021; Çandır, 2019; Eser, 2023; Kalmijn, 1998; Öza-teşler Ülkücan, 2015), Cerroni (1985) said that such marriages took place between religions, races and ethnic groups. Current studies in the field of Turkish-Kurdish intermarriage (Gündüz-Hoşgör and Smits, 2002; Koç, Hancıoğlu and Çavlin, 2008; Zeyneloğlu, Civelek and Sirkeci, 2016) are based mostly on the analysis of population and health data. According to a study carried out by the KONDA research center in 2008, it is estimated that there are about 2 million 600 thousand marriages between Kurds and Turks in Turkey (Ağırdir, 2009).

However, there is a lack of research in the field on how and in what ways cross marriages between two groups affect individuals' identity interactions. In this study, using grounded theory (Charmaz, 2006; Glaser and Strauss 1967), one of the qualitative analysis and research approaches, cross marriages between Kurds and Turks were examined, which identity and cultural dynamics play a role in these marriages, how the spouses manage their cross marital relationships, which external dynamics affect the marital relationship, and based on all these, a model was tried to be created especially for Kurdish-Turkish cross marriages. To what extent are cross marriages based on ethnic identity? Do the identities of the individuals in these marriages differentiate with marriage? What other dynamics affect cross marriages? How do cross marriages affect relations between the two groups at a more macro level? Therefore, for both Turks and Kurds, we look at which dynamics outside the nuclear family are affected by cross marriages, or which dynamics outside of cross marital relations come to the agenda of spouses in the context of these marriages, and whether all these dynamics lead to an identity transformation in spouses.

Based on individual interviews with both Turkish and Kurdish spouses, we propose a model for cross-marriages between the two groups. Our model shows that in Kurdish-Turkish cross-marriages, ethnic identities that were not spoken before marriage come to the fore in the context of families, close contact of Turkish spouses and families with Kurds, children, spouses' understanding and positioning of each other's identities, and divorce narratives.

Keywords: Cross marriages, Kurd, Turk, identity, culture, grounded theory.

* Dr., ASH Berlin, umiteser30@gmail.com (corresponding author)

Di Tezên Psikolojîyê de Analîzeke Tematîk li ser Kurdan û Pirsgirêka Kurd

Ümit Eser*, Aydın Bayad **, Kenan Alparslan***, Ercan Şen****

Herçiqas Kurd û pirsgirêka Kurd di akademiya Tirkiyê de her tim weke ‘pirsgirêkek çaresernebûyî’ hatiye dîtin jî (Scalbert-Yücel û Ray, 2006); bi gelemperî di camîaya psikolojîyê de hatiye paşguhkirin (Göregenli, 2010) û bi gelemperî psikolojî û bi taybetî jî psikolojiya civakî, ji pirsgirêkên civakî re eleqeyek nîşan nedaye (Uluğ û Çoymak, 2017). Li Tirkiyê, rewşa awarte ya ku li bajarên ku Kurd lê dijîyan di salên 2000an de dawî bû û piştî wê jî zemînek ji bo hilberîna zanyariyên akademîk ên li ser pirsgirêka Kurd jî dest pê kir (Scalbert-Yücel û Le Ray, 2006). Ev çax, di heman demê de bû sedema hişmendiyek di warê psikolojîyê de û lêkolînên psikolojiya rexneyî de (Batur û Aslıtürk, 2006). Ji hêla din ve zêdebûna pratîkên otorîter û dûrketina ji pêvajoya Yekîtiya Ewropayê ji sala 2011an û vir ve hem li ser jiyana civakî û hem jî li ser jiyana akademîk bandoreke neyînî çêdike (Yılmaz, 2016). Di lêkolînekê de me destnîşan kir ku ev çavgirtin, bi atmosfera siyasî ve girêdayî ye (Bayad û hvl., 2022; Eser û hvl., di çapê de).

Ji bo diyarkirina berfirehbûna Kurd û pirsgirêka Kurdan di psikolojîyê de, me 33 tezên psikolojîyê yên ku bi Kurdan û meseleyên wan re têkildar in, xistin bin analîzên tematîkî (Braun û Clarke, 2006). Di analîzên ku me kirin de me dît ku ev 33 tez hem di serdema bi navê “Aşitî/Çareserî”yê de cîyekî mezin digirin û hem jî mijarên vê serdemê ji hêla naverokê ve cuda dibin. Di tezên heyî de ku rasterast an neyekser bi Kurdan re têkildar in, Kurd bi piranî li dora kategoriyên ‘Pirsgirêka Kurd’ û ‘Pênasekirina Kurdayetiyê’ têne nîqaşkirin. Kategoriya pirsgirêka Kurd jî zordariya dewletê, têkiliyên Tirk û Kurdan, pirsgirêka Kurd û pevçûn-şidet pêk tê. Di kategoriya ‘Pênasekirina Kurdayetiyê’, tê dîtin ku Kurdayetî bi wekî *Kurd*, *nasnameya subgroup*, û *neteweya etno-çandî* û *nekurdbûn* tê pênasekirin. Li gorî van tespîtan, em dikarin bibêjin ku li gorî zimanê ku di tezên psikolojîyê de bikarhatî û çarçoweya pirsgirêkên civakî yên ku ew vedibêjin, Kurd tenê bi Kurdên ji Tirkiyê yên ku di nav sînorên netew-dewleta Tirk de dijîn pêk tên û ew di warê pêkvejiyana civakî ya li Tirkiyeyê de wek pirsgirêkek tên nîşandan. Em wan encamên ku ghiştîne, li ser têkiliyên di navbera desthilat-dewlet û zanist-akademîyayê de, li ser nêrîna hegemonîk a tirkbûnê ya li Komara Tirkiyê, nîqaş dikin. |

Bêjeyên sereke: Pirsgirêka Kurd, Kurd, Tezên Psikolojîyê, Analîza Tematîk, Tirkiye.

* Dr., ASH Berlin, Elmanya umiteser30@gmail.com (Ji bo têkiliyê)

** Dr., Zanîngeha Bielefeld, Elmanya, aydinbayad@gmail.com

*** Dr., Zanîngeha Muş Alparslanê, Tirkiye, kenoalp@hotmail.com

**** Dr., Lêkolîner, Tirkiye, ercansenn@gmail.com

A Thematic Analysis on Kurds and Kurdish Issue in Psychology Theses

Ümit Eser*, Aydın Bayad **, Kenan Alparslan***, Ercan Şen****

Although Kurds and the Kurdish problem have always been seen as a question in Turkish academia (Scalbert-Yücel & Ray, 2006); it has generally been ignored in the psychology community (Göregenli, 2010) and psychology in general and social psychology in particular has not shown interest in social problems (Uluğ & Çoy-mak, 2017). In Turkey, after the state of emergency in the cities where the Kurds lived ended in the 2000s, a ground for the production of academic knowledge on the Kurdish problem began (Scalbert-Yücel and Le Ray, 2006). This period also led to an awareness in the field of psychology and critical psychology studies (Batur & Aslıtürk, 2006). On the other hand, since 2011, the increase in authoritarian practices and the departure from the European Union process negatively affects both social life and academic life (Yılmaz, 2016). In a study, we showed that this observation is related to the political atmosphere (Bayad et al., 2022; Eser et al., in press).

To determine the scope of the the Kurds and Kurdish problem in psychology, we subjected 33 psychology theses related to the Kurds and their issues to a thematic analysis (Braun & Clarke, 2006). In the analysis, we found that these 33 theses occupy a big share during the so-called “Peace/Solution” period with a diversity of topics, methods, and content. In theses that are directly or indirectly related to Kurds, Kurds are mostly discussed around the categories of ‘Kurdish problem’ and ‘Defining Kurdishness’. The Kurdish problem consists of *State Oppression/Tyranny*, *Turkish-Kurdish Relations*, *Kurdish Question/Problem* and *Conflict & Violence* themes respectively. While ‘Defining Kurdishness’ consists of *the Kurds*, *the Ignored*, *the Ethnocultural Minority* and *the Subordinate Group*. From the language used in the psychology theses and the context of the social problems they describe; we can say that the Kurds only problematize from the point of Turkey as a nation-state and as a group to be integrated into Turkey. We discuss our findings around the relationship between authority/state and knowledge/academia in light of the hegemonic discourse of Turkishness in the Turkish Republic.

Keywords: Kurdish Issue, Kurds, Psychology thesis, Thematic Analysis, Turkey.

* Dr., ASH Berlin, Germany umiteser30@gmail.com (corresponding author)

** Dr., Bielefeld University, Germany, aydinbayad@gmail.com

*** Dr., Muş Alparslan University, Turkey, kenoalp@hotmail.com

**** Dr., Researcher, Turkey, ercansenn@gmail.com

Hayka Cezayîrî, Zimanê Kurdî û Hebakirina Fersendekê

Ramazana Çeçen (Remezan Alan)*

Remzên neteweyî girîng in. Ew, bo neteweyê mahremîyetekê, hêz û xweserîyekê temsîl dikin. Di têkoşînên neteweyî de hem mêtinkar hem jî berxwedêr ji vê yekê hayedar in. Lewma heta ji wan tê yek bo jîholêrakirina wan remzan seferber dibe, yê di jî bo lipêmayîna wan li ber xwe dide. Ev rewş di navbera her du alîyan de şer û reqabeteka çandî diweliidîne. Li Cezayîrê, salên dûdirêj frensîyên mêtinkar, gelek îmkânên xwe seferber kirin da ku daxilî mahremîyeta cezayîrîyan bibin û li wê derê hêz û xweserîyên wan ên neteweyî jî holê rakin. Dijminahîya wan a li beramberî “hayk”ê, yanî çarşefa jinên cezayîrî, ji ber vê bû. Li gor wan hayk, tadrîsata rahleya li ber çokên frensîyên medenî, şikandina muqawemeta manewî ya xwecihan, guhertina adetên wan ên beredayî û helbet serîtewandina mêmên cezayîrî dijwar dikir. Frensîyan çiqas hewl da ku jinên cezayîrî vê çarşefê daynin, ji bo nezera wan xwe “tazî” bikin, ji bo texrîbatên çandî ji wan re bibin muttefîqek, jinên cezayîrî û cezayîrî bêtir li vî kincî, li remz û adetên xwe xwedî derketin û ev helwest heta sexwebûna Cezayîrê domîya. Ev çarşef bû semboleka dijmêtinkar. Di dîroka mêtinkarîya Kurdistanê de jî hin polîtîkayên manendî frensîyan hene. Ji naveroka raporên piştî serhildana 1925an xuya dike ku jina kurd ketîye nav çepê hikumeta tirkî. Lê vê carê ne ji aliyê mehremîyeta kincên xwe ve, ji aliyê “ziman” ve. Ji bo ku jina kurd ji bikaranîna vî zimanî xelas bibe û zarokên xwe pê mezin neke, tirkan jî bi qasî frensîyan hewl daye. Lê dîsa jî li Kurdistanê motîvasyonê sereke ya mêtinkaran, asîmilasyon e. Wisa dixuye ji ber mensûbîyeta hevîdî ya ku li gelek qadan hesasîyetên muştêrek çêdike dijmînahîya remzên neteweyî hêsantir bûye û yan ziman wek remzeka wisa hatiye ber çavan. Lewma di serî de li Bakurê Kurdistanê û piştê li parçeyên di, kurdî marûzî polîtîkayên zimankujîyê bûye û zimanê kurdî bi demên dirêj qadên fermî jê re hatiye qedexekirin. Herçend piştî têkoşîn û berdêlên mezin kurdî li hin deveran gihîştibe rehetîya statûyêkê (Îraq), li hinan fersendên konjektûrel bi dest xistibe (Sûrî) û li hinan jî hebûna wê de-facto hatibe qebûlîkirin jî (Tirkîye û Îran), ew hê jî ji xerentîyên qanûnî mehrûm e. Ev rewşa aktûel, di nav têkoşîna neteweyî de zimanê kurdî dike remzeka qîmetdar, çalak û beşekî girîng ê daxwazên siyaseta kurdî. Lêbelê digel vê hesasîyetê bikaranîna kurdî ya rojane çiqas tê zeif dibe, ji nav jîyanê bar dike. Ev nivîs pêşî li ber van remzên navborî, helwesta du mêtinkaran û li dijî wan pratîka du gelên berxwedêr berawird dike û piştê jî destnîşan dike ka digel fersend, potansiyel û guncawîya xwe li Bakurê Kurdistanê çima bikaranîna zimanê kurdî, mîna hayka cezayîrî roleka dijmêtinkar nelistîye.

Bêjeyên Sereke: Remzên Neteweyî, Mêtinkar, Hayk, Jinên Cezayîrî, Zimanê Kurdî.

* Dr. Zanîngeha Mardîn Artukluyê, Enstîtûya Zimanên Zindî, Beşa Ziman û Çanda Kurdî, remalan7@gmail.com

The Algerian Hayk, The Kurdish Language and Wasting an Opportunity

Ramazan Çeçen (Remezan Alan)*

National symbols are important. These symbols represent the privacy, power and specificity of the nation. In national liberation struggles, both the coloniser and the resister are aware of this. Therefore, while one side mobilises to eliminate these symbols, the other side tries to keep them alive. This triggers a culture war and competition between both sides. For many years in Algeria, the French colonialists spent many opportunities to penetrate into the privacy of the Algerians and to eliminate their strength and specificity there. This was the reason for their hostility towards the “hayk”, the chador of Algerian women. For them, the hayk made it difficult to break the education system in front of the civilised French, the moral resistance of the natives, to change their absurd customs and, of course, to enforce the obedience of Algerian men. As much as the French wanted Algerian women to abandon the local chador, to make themselves “visible” to the gaze of French officials and thus ally themselves in the destruction of culture, Algerian women and Algerians clung to that dress and other national symbols to the same extent, and this attitude continued until Algerian independence. In the colonial history of Kurdistan there are policies similar to those of the French. Judging by the content of the reports after the 1925 uprising, Kurdish women also seem to have come under the scrutiny of the Turkish government. But this time not because of the privacy of their national dress, but because of the “language” they speak. The Turks tried as hard as the French to rid Kurdish women of this language and to prevent them from raising their children in it. However, the main motivation of the colonisers in Kurdistan was still assimilation. Apparently, the common areas of sensitivity created by belonging to the same religion made it easier to be hostile to a national symbol such as language, or language was seen as such a symbol. That is why Kurdish has been subjected to linguicide policies in Northern Kurdistan and other parts of Kurdistan, and has been banned in public spaces for many years. Although Kurdish language has gained a comfortable status in some places (Iraq), gained conjunctural opportunities (Syria) and its existence has been de-facto recognised (Turkey and Iran), it is still deprived of legal guarantees. Although this current situation has turned the Kurdish language into an ever-valuable and active symbol in the national struggle and made it one of the important demands of Kurdish politics, despite this sensitivity, the daily use of the Kurdish language has gradually weakened and withdrawn from life. This article aims, firstly, to compare the practices of the two colonisers and the two peoples who resisted them in the presence of the two national symbols mentioned above, and secondly, to show why the use of Kurdish in Northern Kurdistan, despite all its opportunities, potential and suitability, has not been able to play an anti-colonialist role similar to the Algerian hayk.

Keywords: National Symbols, Coloniser, Hayk, Algerian Women, Kurdish Language

* Dr. Mardin Artuklu University, Institute of Living Languages, Kurdish Language and Culture Department, remalan7@gmail.com

Mihemed Salih Bedirxan û di Gotarên Wî da Hişmendiya Nasnameya Netewî û Pirsgirêkên Kurdan

Yasin Duran*

Mihemed Salih Bedirxan rewşenbîrekî girîng ê kurd e ku di dawiya dewleta Osmanî (19. - 20. S) da jiyaye. Di wê demê da fikra nasnameya netewî gelek berbelav bû û gelek dewletên netewî hatibûne damezirandin. Hin ji wan dewletan ji dewleta Osmanî veqetiyabûn û bibûne dewletên serbixwe. Helbet wekî milletên din fikra nasnameya neteweyî bandor li ser rewşenbîrên kurd ên wê demê jî kiribû. Di wê demê da bi taybetî li Stenbolê vejîneke rewşenbîriya kurd a micid hebû. Rewşenbîrên wê vejîne weşanên wekî Kurd Tevaun ve Terakki Gazetesi û Rojî Kurd derxistibûn. Salih Bedirxan jî bi raman û pêşniyarên xwe yê bingehîn û nivîsên xwe ve kesayetekî girîng ê wê vejîne bû. Di vê lêkolînê de armanc ew e ku jiyana rewşenbîrekî girîng ê dawiya dewleta Osmanî derxîn holê û bi çavê wî hînî pirs-girêkên kurdên dewra wî bibîn. Ev lêkolîna li bersiva pirsê “Di dewra Mihemed Salih Bedirxan de çi pirs-girêkên kurdan hebûn, rewşenbîrên kurdan pirs-girêkên kurdan çawa didîtin?” digere. Di kovarên Rojî Kurd û Yekbûnê da gelek gotarên Salih Bedirxan hatine weşandin. Di van gotaran da Salih Bedirxan ramanên xwe yê derheqê nasnameya neteweya kurd vedibêjê û li ser pirs-girêkên kurdan radiweste. Di vê lêkolînê de bi gelemperî ji bîranînên Salih Bedirxan û du gotarên wî sûd hatiye wergirtin. Lêkolîna me ji du beşan pêk tê. Di beşa yekem da em li ser jiyana Salih Bedirxan radiwestin di beşa duyem da jî bi taybetî li ser du gotarên Salih Bedirxan, “Hişyarbîn” û “Qelem Berî Şûran” disekin. Di van gotaran da Salih Bedirxan, pirs-girêkên kurdan ên wekî nasnameya netewî, perwerdehî, dîrok û ziman derdixê holê û ji bo çareseriyê van pirs-girêkan diyar dike ku divê gelê kurd jî xewê şiyar bibe û di qada ilm, dîrok, ziman û hwd. da xwe pêş ve bibe.

Bêjeyên sereke: Salih Bedirxan, Kurd, Perwerdehî, Hişyarbîn.

* Mamosteyê Erdnîgarîyê, Rêveberiya Perwerdehiyê ya Giştî,
yasinduran30@gmail.com

Mehmed Salih Bedirhan and the Understanding of National Identity and Kurdish Issues in His Articles

Yasin Duran*

Mihemed Salih Bedirhan is a prominent Kurdish figure who emerged towards the end of the Ottoman Empire (19th - 20th century). During his time, the idea of national identity gained significant momentum, and many nation-states were established. Some of these states emerged from within the Ottoman Empire and became independent nations. Like other nations, the idea of national identity had an impact on Kurdish intellectuals of his time. Particularly in Istanbul, there was a vibrant Kurdish intellectual movement. Publications like “Kurd Tevaun” and “Terakki Gazetesi” were platforms for Kurdish intellectuals to express their views. Salih Bedirhan was one of the most influential figures in this movement with his fundamental ideas and writings. This study aims to shed light on the life of an important Kurdish intellectual towards the end of the Ottoman Empire and examine how he perceived the Kurdish issues of his time. This research seeks to answer the question: “What were the Kurdish issues during the era of Mihemed Salih Bedirhan, and how did Kurdish intellectuals perceive them?” Several articles by Salih Bedirhan have been published in journals such as “Rojî Kurd” and “Yekbûn”. In these articles, Salih Bedirhan discussed his views on Kurdish national identity and addressed the Kurdish issues of his time. Our study consists of two parts. The first part examines the life of Salih Bedirhan, while the second part focuses specifically on two of his articles, “Hişyarbîn” and “Qelem Berî Şûran”. In these articles, Salih Bedirhan discusses Kurdish issues such as national identity, education, history, and language and suggests that the Kurdish people need to awaken from their slumber and take the lead in the fields of science, history, language, etc., in order to solve these issues.

Keywords: Salih Bedirhan, Kurdish, Education, Awakening.

* Geography Teacher, Ministry of National Education,
yasinduran30@gmail.com

Rola Entelektuelên Fransî di Rewşenbîriya Kurdî de

Sevda Orak Reşitoğlu*, Necat Keskin**

Şoreşa Fransî ya di 1789an de ku li ser bingehên fikrên serdema rewşenbîriyê pêk hatibû, bi xwe re gelek guherînen nû yên fikrî û civakî jî anîn ku bandor li welatên derdorê û rewşenbîrên gelên din jî kirin. Yek ji wan welatan jî Împaratoriya Osmanî bû ku gelek etnîsiteyên cuda di bin banê wê de dijiyan. Stenbol, paytexta împaratoriye, di heman demê de mekanê hevbeş ê rewşenbîrên ji van hemû nasnameyên cuda bû. Di bin bayê *azadî*, *wekhevî* û *biratiyê* de, fikrên rewşenbîriya fransî jî belav dibûn û li paytexta Osmanî dihatin nîqaşkirin. Serdema dawî ya osmanî, ango berî hilweşandina Dewleta Osmanî, ji bo gelên di bin banê împaratoriye de destpêkeke nû û dema lêgerîna çarenûsê bû. Nûner û rewşenbîrên kurdan jî di vê demê de ketin nav lêgerîne ji bo çarenûsa gelê xwe.

Rewşenbîriya kurdî ya ku di vê serdemê de -piştî Şerê Cihanê yê Yekêmin- ketibû rêyekê, bi xebatên giring û hevnasîna rewşenbîrên ji neteweyên cuda bipêşketinek pêk anibû. Rasthatin û hevnasîna rewşenbîrên fransî ligel Celadet û Kamiran Bedirxan li Şamê, herêma di bin desthilatdariya Dewleta Fransî, rewşenbîriya kurdî ber bi asteke din ve hilkişand ku bi weşana kovara *Hawarê* bi encam bû. Piştî *Hawarê* êdî rewşa kurd, kurdî, edebiyat û dîroka kurdî êdî dê ne wek berê bûya. Bê alîkarî û piştgiriya desthilatiya fransî û rewşenbîrên (?) fransî yên wê deme, ne pêkan bû encameke wisa derkeve holê. Piştî *Hawarê*, *Ronahî*, *Stêr* û *Roja Nû* dîsa bi saya van têkilî, alîkarî û piştgiriye derketin. Ev têkiliya ku wê demê dest pê kir, heya îro jî didome. Kî bûn ev rewşenbîr, çima têkiliyeke bi vî rengî danibûn û çî kiribûn? Ev pirsên me yên sereke bingeha vê lêkolîne datînin.

Armanca vê xebatê ew e ku em bi rêya rewşenbîrên wekî Roger Lescot, Pierre Rondot û Thomas Bois -yên ku dostaniyek jî bi Birayên Bedirxanî re çêkiribûn- binê van têkiliyan bikolin û li bersiva van pirsan bigerin. Rola wan a li ser van berhemên navborî çî bû û wan bi çî rengî piştgirî dabûn van xebatan, dê bibin babetên vê lêkolîne.

Bêjeyên sereke: Kurd, rewşenbîriya kurdî, rewşenbîrên fransî, netewetî, Bedirxanî.

* Dr. Arş. Gör., Zanîngeha Mêrdîn Artûklûyê, Enstîtuya Zimanên Zindî yên li Tirkîyeyê, sevdaorakresitoglu@artuklu.edu.tr

** Doç. Dr., Zanîngeha Mêrdîn Artûklûyê, Enstîtuya Zimanên Zindî yên li Tirkîyeyê, necatkeskin@artuklu.edu.tr

The Role of French Intellectuals in the Kurdish Intellectuality

Sevda Orak Reşitoğlu*, Necat Keskin**

The French Revolution in 1789, which was based on the ideas of the intellectual age, brought with it many new intellectual and social changes that affected the neighboring countries and the intellectuals of other peoples as well. One of those countries was the Ottoman Empire where many different ethnicities lived under its roof. Istanbul, the capital of the empire, was also the common place of intellectuals from all these different identities. With the wind of *freedom, equality* and *fraternity*, the ideas of French intellectuals were spreading and were discussed in the Ottoman capital. The last Ottoman period, that is, before the destruction of the Ottoman State, was a new beginning and a time of searching for destiny for the people under the roof of the empire. Kurdish representatives and intellectuals also were searching for the fate of their people at this time.

The Kurdish intellectuality, which in this period - after the First World War - had entered a path, made progress with important works and mutual acquaintance of intellectuals from different nations. The meeting and acquaintance of the French intellectuals with Celadet and Kamiran Bedirkhan in Damascus, the region under the rule of the French State, raised Kurdish intellectuality to another level, which resulted in the publication of *Hawar* magazine. After *Hawar*, the situation of Kurds, Kurdish literature and Kurdish history will no longer be the same as before. Without the help and support of the French authorities and the French intellectuals (?) of that time, such a result would not have been possible. After *Hawar*, *Ronahî*, *Stêr* and *Roja Nû* came out again thanks to these connections, help and support. This relationship that started then continues to this day. Who were these intellectuals, why did they establish such a relationship and what did they do? These are our main questions that form the basis of this study.

The purpose of this work is to explore these relationships through intellectuals such as Roger Lescot, Pierre Rondot and Thomas Bois - who also made friendships with the Bedirkhani Brothers - and seek answers to these questions. What was their role on these works and how they supported these works will be the subjects of this research.

Keywords: Kurds, Kurdish intellectuality, French intellectuals, nationality, Bedirkhani.

* Dr., Mardin Artuklu University, Institut of Living Languages in Türkiye, sevdaorakresitoglu@artuklu.edu.tr

** Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, Institut of Living Languages in Türkiye, necatkeskin@artuklu.edu.tr

Demokrasî û Axatiya Şirnexê

İrfan Yıldırım*

Şirnex, ji dêrokeke kevin de heta dema me, ji aliyê erd û rêvebiriye ve cihekî asî hatiye zanîn. Erda wî ya asî gelê vê derê jî her daîm azad hiştîye, an jî gel bi serê xwe bûye. Tu wextê jî, bi temamî bin emiriya serdestan nekiriye û bac nedaye. Navenda Şirnexê bi rêya sîstema axatiyê rêvebiriya xwe pêk aniye. Lêbelê axatiya Şirnexê, li ser bingeha hîlbijartinê bûye, an jî axa bi awayekî demokratîk hatiye bijartin. Lewma navenda Şirnexê, ji aliyê gel ve xwerû nebûye. Malbatên ji hev cûda hebûne. Nêzî deh duwazdeh malbatên bi binecihî li navendê hebûne. Her malbat, di nav xwe de, ji bo wan temsîl bike, kesekî wek 'rûspî' derxistîye. Ew kes jî di nav koma rûspîyan de, ku axa bijêrin xweyî erkekê bûye. Koma rûspîyan, di nav xwe de dişêwirin û biryara kesekî didin, ku bibe axayê Şirnexê. Dema axa hate bijartin û biryar hate dayîn, koma rûspîyan gazî axayê nû dîke û sê tiştên (Kîsik, Qelûn û Maşîk) ku nîşanên axatiyê ne, teslîmî wî dîkin. Carinan jî koma rûspîyan van sê tiştan dibin mala wî kesê hatî bijartin. Bi kurtasî, ji aliyê koma rûspîyan ve ev sê tişt, teslîmî kê bibe ev kes dibe axa. Piştî rojan heke gel ji axa razî nebe, ev yek ji koma rûspîyan re tê gotin. Rûspî dicivin û dişêwirin, paşê biryara xwe didin. Gava bixwazin axatiyê jê bistînin, kîsik, qelûn û maşîkê ji axa distînin û dema jê standin jî wî demê axatiya wî diqede. Ev sîstem, wek şewazekî demokratîk, demeke dirêj hatiye meşandin. Çavkaniyên li ser dîroka Şirnexê, mixabin zêde peyda nabin. Ev xebat jî li ser agahiyên devkî hatiye pêkanîn. Ji bo çanda Şirnexê ya dema borî, ew kesên eleqeder hatine dîtin û bi wan re hevpeyvîn hatiye çekirin. Armanca vê xebatê jî ew e ku derbarê çand û rêvebiriya Şirnexê de hinek agahiyên ku taybetî ne, bêne zanîn û nivîsandin.

Bêjeyên sereke: Demokrasî, Axa, Rûspî, Şirnex.

* Doç. Dr., Zanîngeha Şirnexê Fakulteya Zanîstên Tenduristiyê, Beşa Xebatên Civakî, yldirmirfann@gmail.com

Democracy and Agha in Şırnak

İrfan Yıldırım*

From ancient times until now, Şırnak has been known as a place subject to geographical and administrative difficulties. Due to its geographical conditions, its people generally moved freely or on their own. It has never been entirely under the command of upper management and has never paid taxes. The management of Şırnak center and its immediate surroundings was through the ağa system. However, the lordship in Şırnak operated on the basis of election or through a democratic procedure. So much so that Şırnak center did not have a demographically homogeneous structure. It consisted of different families or dynasties. A structure consisting of approximately ten to twelve large families has been found. Each dynasty appointed a person to represent itself. The relevant person had the power to determine the lord in the council of elders. The board of elders gathered and evaluated the alternatives and decided on one. When a new lord was decided, he called the newly elected person and presented him with the three signs of lordship: the purse, the pipe and the tongs. Sometimes the council of elders took these signs to the house of the person elected as the new agha. In short, the objects, which are considered the three signs of lordship, have now become that lord to whomever they were handed over. In the following period, if the people did not agree with the agha, the council of elders was notified and they reached a decision among themselves and, when necessary, the three signs were taken from them, and the ruling of the agha was terminated. This system has been continued for a long time as a style of democracy. It is a fact that there are few written sources on the history and culture of Şırnak. In this study, information was obtained through oral sources. People who were interested in the events in Şırnak's recent past were found and in-depth interviews were held with them. The aim of the study is to know and record valuable information about Şırnak's oral culture and administrative relations.

Keywords: Democracy, Agha, Council of Elders, Şırnak.

* Assoc. Dr., Şırnak University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, yldirmirfann@gmail.com

Qehwexane û Rewşenbîr: Tesîra Qehwexaneyên Kurdan ên Stenbolê li Ser Geşedana Neteweperwerîya Kurdî

Ömer Fırat Bavlı*

Qehwexane li Rojhilata Navîn ji sedsala 16emîn vir ve yek ji mekanên sereke yê jîyana civakî ne. Ev saziyên ku bi peydabûna xwe re di jîyana bajarî de guherînên berçav pêk anîn, tu car nebûn cihên jirêzê yê hevdîtinan. Zemîna ku qehwexane ava dikir ji bo rayedarên siyasî tim endîşe afirand. Wekî encameke vê endîşeyê pêrgî qedexe, astengî û cezakirinan hatin, lêbelê dîsa jî heta îro hebûna xwe domandin. Veguherînên siyasî û civakî li ser qehwexaneyan jî tesîra xwe kir, bandora wan a sînorkirî berfirehtir bû û piştî sedsala 19emîn qehwexane weke qada giştî ya herî bitesîr derket pêş. Ji nîveka sedsala 20emîn vir ve bi populerbûna têgeha qada giştî re li ser qehwexaneyê gelek xebat li lîteratura zanistên civakî zêde bûn û rola wan a li ser veguherînên civakî rawestîya. Stenbol weke peytexta Dewleta Osmanî di dawîya sedsala 19emîn de bibû wargeha entelijansîya ya modern a Kurdî. Bi Meşrûtiyeta 1908an re weke kêmîneyên din Kurd jî li Stenbolê birêxistin bûn. Sazî û weşanên Kurdî di wê atmosfera azadiyê de dest bi xebatên xwe kirin. Ligel van sazî û weşanên civakî û polîtîk, qehwexaneyên Kurdan jî weke mînakên din ên dinyayê li ser geşedana ramanên neteweyî roleke girîng leyîstin. Qehwexaneyên Stenbolê yê serdemê, wekî yekem qadên giştî yê polîtîk ên Kurdan derdikevin pêşberî me. Ev mekan bo Kurdên ku ji derveyê Stenbolê hatine vê derê hem navendên hevgerîtinê û têkiliyê hem jî bo rewşenbîrên neteweperwer qadên xwezayî yê perwerde û propagandayê bûn. Fonksiyona civakî û tesîra li ser bîrewerîyê ya van qehwexaneyan xwe di bi taybetî biranînên rewşenbîrên Kurd ên nîfşê duyem de bi awayekî zelal eşkere dike. Di vê xebatê de bi rêya vegêranên otobiyografîk yê Ekrem Cemîlpaşa, Kadri Cemîlpaşa û Nûrî Dersîmî ev tesîr dê bê analîzkirin. Fonksiyonên civakî yê qehwexaneyên Stenbolê yê serdema Osmanî, rola wan a di birêxistibûna neteweperweran de, tesîra wan a li ser veguherîna ramanî dê bê ravekirin.

Bêjeyên sereke: Neteweperwerî, qada giştî, qehwexane, rewşenbîr.

* Xwendekarê Doktorayê, Zanîngeha Mardîn Artûklûyê, e-mail: omerfiratbavli@gmail.com

Coffeeshouses and Intellectuals: The Impact of Istanbul Kurdish Coffeeshouses On the Development of Kurdish Nationalism

Ömer Firat Bavli*

Coffeeshouses are the most important places for social life in the Middle East since 16th century. These institutions, which created significant changes in urban life with their emergence, were never ordinary meeting places. The social ground created by coffeeshouses has always caused concern for the political power. As a result of this concern, coffeeshouses faced punishments, bans and obstacles, but they still continued their existence until today. Political transformations also had their impact on coffeeshouses. Their sphere of influence expanded further, and after the 19th century, coffeeshouses stood out as the most influential public space. As the concept of public space became popular in the second half of the twentieth century, many studies on coffeeshouses entered the literature and focused on their role in social changes. As the capital of the Ottoman government, Istanbul became the center of modern Kurdish intellectualism in the late 19th century. In the revolution of 1908, Kurds were organized like other minorities in Istanbul. Kurdish institutions and publications started their work in that freedom environment. In addition to these social and political institutions and publications, Kurdish coffeeshouses, like other examples in the world, played an important role in the development of nationalist ideas. Among the Istanbul coffeeshouses of the period, we see Kurdish political public spaces for the first time. These places were both places of solidarity and relationship building for Kurds coming from outside Istanbul, and natural area of education and propaganda for nationalist intellectuals. Social function and the impact on consciousness of these coffeeshouses showed itself more clearly in the second generation of Kurdish intellectuals. In this study, the influence of these coffeeshouses will be mentioned through autobiographical narratives from the lives of Ekrem Cemilpaşa, Kadri Cemilpaşa and Nuri Dersimi. Social function of Istanbul coffeeshouses in the Ottoman period, their influence on the organization of nationalists, its effects on the transformation of thoughts will be explained.

Keywords: Coffeeshouse, intellectual, nationalism, public space.

* PhD Student, Mardin Artuklu University, e-mail: omerfiratbavli@gmail.com

Medreseyan de Viraştişo Sembolîk Merasimê Îcazetî

Nurettin Beltekin*

Merdimî cematın de cuyenê. Seba cematbiyayîş zî tradisyon ve înaşayê taybet lazim ê. Coka cematî xo bi şeklanê ciya ciyan de bi hewayo paralel virazenê. Heme cematın de no xususiyet zaf eşkera yo. Rîtueli zî yew parçeyê no cuyê cematın ê. Cematê dîni zafane xo dorê ayînan de giredanê. Goreyê cematın zikir, wendiş ueb. zaf şekle ayînan estê. No qeyde hem rutînanê xo anê ca hem zî dewamîya xo şedinenê. Nê ayinî semedê kulturîzasyon zî zaf ercaye yê. Eynî wextî de seba zîyadekerdişê erjê xo û meşruîyetê xo zî înan şuxulnenê. Armanca na xebate, yew merasimê îcazetî ser ra prosesê viraştişê sembolîk yê medreseyan analizkerdiş o.

Na xebate 22.05.2022 de bi datayanê çimdaritişê (muşahade) merasimê îcazetî yê dewa Fetla yê Bismilî ameya kerdene. Her çend yew dewa dur bî zî dorê di henzarî merdim amebi pêser. Xora tîya ra zî eşkera yo ke na merasime wahaerê yew hezê manewî ya. Medreseyan de merasimê îcazetî rewin ê. Wîna fam beno ke yew tradisyon xurt virazîyo. Semedê Merasime yew cayo taybet amebi hazirkerdene. Karê ke merasime de bi şeklo mîstîk û rezilkî ameyê kerdene sey heme merasiman. Verê cû meyman ameyê cayê merasime û terefê heyetêk pêşwazî bî. Heyete de Seydayê medresayê dewa fetla, muxtarê dewe û giregire dewe bî. Badê runiştîşê meymanan qisêkerdişî dest pêkerd. Peşkeşî de qasîdexanan qasîdeyî û îlahiyî wendî. Pêşkeşkerdoxan wendekarê ke namzedê îcazetî weng da ci. Ê bi hewayo taybet û rîtueli ameyê vera kursî de cayê xo de ronîştî. Seba qisêkerdişî, dezgeyê dîni yo sîvil ra, akdemîsyen û yew zî burokrasiyê dîni ra veng dîyabi hîre tenan. Dima seydayî îcazetî wendî û bi deste meymananê giranan ameyê dayene. Îcazetnameyî terefê seydayî û sey yew kitabî yenê hedre kerdene. Dima verd ame vilakerden û reyna meymanî terefê heyetî ra ameyê rakerdene.

Rîtuela merasimê îcazetî yew nîşaneyê viraştişo sembolîk yê medreseyan a. Na merasime mojnena ke merdesa xo seke yew şeklê maddî, perwerdeyî û cematkî de viraştio eyni wext de xo yew hewayo sembolîke de zî viraştio.

Kilîdçekuyî: Viraştişo Sembolîk, Medresa, Merasim, Îcazet, Amed.

* Doç. Dr., Unîversîteya Mardîn Artukluye, nurettin.beltekin@gmail.com

Sembolik Constraction in the Madrasa Graduation Ceremony

Nurettin Beltekin *

People live in communities. To become a community, special constructions are needed. For this reason, societies build themselves in different forms and in parallel. It is a clear fact in the evrey societies. For intance rituals a part of the life of communities. The communities of religions organized around the some routin rituals. These rituals variues to communities according to their activities such as praying, reading, dance etc. By this way, they performe their routin and to ensure continuity. These seremonies are important for acculturations. In the same time it is used for, make acceptable and increase to the value of the community. In this study, it is analyzed a proces on sembolik constraction of madrasa.

It is base on the datas that observation in ceramony of the village. This study is based on the data obtained from the observation of the graduation ceremony held in Fetla village of Bismil in 22.05.2022. Even though the village was far away, about 2,000 people attended the ceremony. It is already understood from here that the ceremony has a spiritual effect. The tradition of graduation ceremonies in madrasas date back to old times. It seems that a strong tradition has been formed. The activities at the ceremony were performed sequentially and in a mystical atmosphere. First, the guests arriving at the ceremony area were welcomed by a delegation. The delegation included the seyda of the madrasa, the headman of the village and the village elders. Speeches started after the guests were seated. During the ceremony, kasidehans read hymns and qasides. The presenters invited the students who were candidates for graduation. They came in a special and ritualistic manner, and sat in front of the podium. Three people were invited for the protocol speeches: one from religious civil society, one academia and one the bureaucracy of the religion. Then the seyda read the certificates and the certificates were given to the students by respected people. The certificates are prepared by the seyda and in book form. Then the meal was eaten and the guests were sent off by the delegation.

The ceremony is an important indicator of the symbolic construction of madrasas. This ceremony shows the physical, educational and social construction of the madrasa, as well as its symbolic construction.

Keywords: Sembolik Constraction, Madrasa, Graduation, Ceremony, Amed

* Assoc. Prof., Mardin Artuklu University, nurettin.beltekin@gmail.com

Kurdolojî an “Akademiya Kurdî”?: Nirxandineke giştî li ser beş û xebatên kurdî li Tirkiyeyê

Necat Keskin*

Akademî bi giştî cihê hilberîna zanîne ye. Bi gelemperî ji bo zanîngeh û enstîtû û navendên têkildarî wan tê bikaranîn ku di bin banê wan de xwendin û lêkolînên zanistî tên kirin. Li van mekanan ji aliyekî ve ji bo pêwîstî û berdewamiya civakê perwerdehî; û ji aliyê din ve jî ji bo berdewamiya akademiya bi xwe jî xwendina bilind a master û doktorayê tê kirin. Yên ku akademiya dikin cihekî taybetî jî ev xwendina bilind a master û doktorayê û di vê çarçoveyê de jî xebat û lêkolînên zanistî ne. Akademiya ku bi navê zimanêkî an etnîsîteyekî tê bikaranîn jî ev akademî ye ku di her qadan de hilberîna zanîne bi gelemperî li ser wî zimanî û bi wî zimanî dibe. Di vê çarçoveyê de “akademiya kurdî” jî dê bê wê wateyê ku hilberîna zanîne -bi tevahî- bi kurdî ye. Ji salên 2010an û pê de li Tirkiyeyê di beşên Ziman û Çanda Kurdî yê di bin Enstîtuyên Zimanên Zindî de û herweha di beşên Ziman û Edebiyata Kurdî yê fakulteyên çend zanîngan de tecrubeyeke akademîk derket meydanê û ev yek hîna jî didome. Xebatên di çarçoveya van enstîtû û beşan de hatine kirin, xwendinên master û doktorayê, pileyên akademîk ku di vê demê de hatine wergirtin û hejmarên wan hemû berê mirov ber bi nêrîna “akademiya kurdî li Tirkiyeyê” ve dibin û berê jî ev hemû wekî diyardeya “hebûn” û “destpêka akademiya kurdî li Tirkiyeyê” hatibû nirxandin. Lê di maweya dema şeş heft salan de û herçiqasî hejmara xwendekarên “kurdî” û her weha hejmara mamosteyên xwedî pileyên akademîk zêde bûbe jî, mijar û lêkolînên hatine kirin bi “ziman û edebiyat”ê ve sînardar xuya dibin. Ev jî me ber bi pirsra “gelo li Tirkiyeyê behsa akademiya kurdî dikare be kirin?” ve dibe. Gelo ev enstîtû û xebatên kurdî anku kurdolojî yê di bin banê van saziyan de tên kirin, dikarin di çarçoveya “akademiya kurdî” de bîn nirxandin? Ev xebat, di vê çarçoveyê de dê hewl bide li bersivên van pirsan bigere û nêrîna berî niha hatibû pêşkêşkirin jî niqaş bike.

Bêjeyên sereke: Xebatên kurdî, kurdolojî, akademî, akademiya kurdî, Tirkiye.

* Doç. Dr., Zanîngeha Mardin Artuklu, Enstîtuya Zimanên Zindî, Beşa Ziman û Çanda Kurdî.
email: necatkeskin@gmail.com

Kurdology or “Kurdish Academy”?: A general assessment of Kurdish departments and studies in Turkey

Necat Keskin*

Academia is generally a place of knowledge production. It is usually used for universities and institutes and centers related to them, under which studies and scientific researches are carried out. In these places, on the one hand, education for the needs and continuity of society; and on the other hand, for the continuation of the academy itself, master’s and doctorate studies are conducted. Those who make the academy a special place are the master’s and doctorate studies and scientific research in this context. The academy that is used in the name of a language or an ethnicity is also the academy where the production of knowledge in all fields is usually based on that language and in that language. In this context, “Kurdish academy” will also mean that the production of knowledge is in Kurdish. From 2010 onwards in Turkey, an academic experience has emerged in the departments of Kurdish Language and Culture under the Institutes of Living Languages, as well as in the Departments of Kurdish Language and Literature of the faculties of several universities, and this is still ongoing. The works carried out in the framework of these institutes and departments, the master’s and doctorate studies, the academic degrees received during this time and their numbers all lead people to the view of “Kurdish academia in Turkey” and this has been assessed before as “existence” and “the beginning of the Kurdish academy in Turkey”. But in the period of six or seven years and even though the number of “Kurdish” students and also the number of scholars with academic degrees has increased, the topics and researches done seem to be limited to “language and literature”. This leads us to the question “can we talk about the Kurdish academy in Turkey?”. Can these institutes and Kurdish studies or Kurdology conducted under the auspices of these institutions be evaluated in the context of the “Kurdish academy”? This work, in this context, will try to find the answers to these questions and discuss the opinion proposed before.

Keywords: Kurdish studies, Kurdology, academy, Kurdish academy, Turkey.

* Assoc. Prof. Dr., Mardin Artuklu University, Institute of Living Languages in Turkey, Department of Kurdish Language and Culture. Email: necatkeskin@gmail.com

Rola Îzafîtiyê di Cudahîya Dabeşkirina Babetên Hevpar ên Rêzimanî di Navbera Her du Zimanên Erebi û Kurdî da

Muhammed Çiçek*

Bêguman her ziman ji bo ku rast bê bikaranîn, xwedan pergaleke yekgirtî û standard e. Ev pergal, di warê zimannasîyê da wek “Rêziman” tê binav kirin. Di navbera her du zimanên Erebi û Kurdî da gelek babetên rêzimanî hene ku ev babet, her çend di her du zimanan da bi navên cuda bèn senifandin jî, ji hêla peywirdarîya zimanî ve, heman armancan nîşan didin. Dema em bala xwe bidin hevoka Erebi ya hanê: “محمودٌ رجع إلى المدرسة” em dibînin ku hevok, bi şewaza xwe, hevokeke hevedudanî ye. Ji aliyê din ve dema em li Kurdîya vê hevokê dinêrin, em têdigihîjin ku ew hevokeke xwerû ye. Lewra di Kurdî da li hemberî hevoka têkildar, wek “Mehmûd vegeşîya dibistanê” tê pejirandin. Hêjayê gotinê ye hevok, ji hêla wateyê ve bi her du rengên xwe yê Erebi û Kurdî, xwedan haman şewazê ye. Ev cudahî, di encama îzafîtiya baweriyên zimannasan ve, pêk hatiye. Ango cudahî, girêdayî bi hişmendiyên wan yê zimanî yê cihêreng ve ye. Ev cudahî bandoreke rasterast li senifandina zimanî ya derbarê şewaza hevokê dike. Ji ber ku zimannasên Erebi, di wê baweriyê da ne ku hevokên bi vî rengî hevokên hevedudanî ne û di xwe da hevokeke duyemîn jî dihewînin. Lê zimannasên Kurd, di wê dîtinê da ne ku hevokên bi vî rengî, hevokên xwerû ne. Herweha ev cûre hevok, berevajî Erebi di xwe da tenê bikerek û pêveberek dihewînin.

Bêjeyên sereke: Zimanê Erebi, Zimanê Kurdî, Rêziman, Îzafîti

* Dr. Öğretim Üyesi, Iğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Iğdır, Türkiye, m.cicek49@gmail.com, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-3413-8107>

The Role of Relativity in the Difference in the Classifying Common Grammatical Topics Between Arabic and Kurdish Languages

Muhammed Çiçek*

Of course every language has a uniform and standard system to be used correctly. This system is called “Grammar” in linguistics. There are many grammatical topics between the Arabic and Kurdish languages that, even though they are classified with different names in both languages, they actually show the same goals in terms of linguistic tasks. When we pay attention to the following Arabic sentence: “محمودٌ رجع إلى المدرسة” we see that the sentence is a compound sentence by its structure. On the other hand, when we look at the Kurdish version of the sentence, we understand that it is a simple sentence. Therefore, in Kurdish, the equivalent of the relevant sentence, such as “Mehmûd vegeŕîya dibistanê” is accepted. The sentence has the same meaning in both its Arabic and Kurdish forms. This difference has been made as a result of linguists’ beliefs. That is, the difference is related to their different linguistic awareness. This difference has a direct impact on the linguistic classification of sentence structure. Because Arab linguists believe that sentences like this are compound sentences and contain a second sentence. But Kurdish linguists are of the opinion that sentences like this are simple sentences. In addition, this type of sentence, unlike Arabic, contains only one subject and one predicate.

Keywords: Arabic Language, Kurdish Language, Grammar, The Relativity

* Dr. Lecturer, Iğdır University, Faculty of Theology, Iğdır, Turkey,
m.cicek49@gmail.com. Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-3413-8107>

Kamran Elî Bedirxan'ın "Hedîsên Cenâbê Pêxember" Adlı Tefrikası Üzerine Bir Değerlendirme

Bayram Kanarya*

Hadislerin doğru bir şekilde sonraki kuşaklara intikali, muhaddisleri meşgul eden önemli bir konu olmuştur. Bu çerçevede gerek hadislerin sıhhat kriterlerini tespit gerekse hadislerin tedvin ve tasnif edilmesi bakımından önemli adımlar atılmış ve ciddi bir müktesebat oluşmuştur. İslam'ın kısa sürede farklı dil, kültür ve coğrafyalara yayılması ayrıca kronolojik olarak Hz. Peygamber (sav) döneminden uzaklaşılması, hadislerin anlaşılması ile ilgili bazı sorunları gündeme getirmiştir. Hadislerin doğru bir şekilde anlaşılması amacıyla Garîbü'l-Hadîs, İhtilâfû'l-Hadîs, İlelü'l-Hadîs, Fık-hü'l-Hadîs, Şerhü'l-Hadîs ile ilgili çalışmalar hız kazanmaya başlamıştır.

Hadislerin anlaşılması ile ilgili ortaya çıkan problemlerden bir diğeri de Arapça bilmeyenlere yönelik yürütülen faaliyetlerdir. Bir taraftan herkesin Arapçayı öğrenme imkânına sahip olmaması diğer taraftan hadislerin halk kitleleri ile buluşturulma ihtiyacı, hadislerin farklı dillere tercüme edilmesine zemin hazırlamıştır. Hadisleri tercüme eden kişinin kabiliyeti, yöntemi, metni kavrayıp kavramadığı, Arapça ile tercüme ettiği dili iyi bilmesi gibi faktörler, çeviri faaliyetinde önemli rol oynamaktadır. Uzmanlık, mesuliyet ve tecrübe gerektiren bu faaliyet neticesinde muhtelif Müslüman beldelerinde birçok tercüme ve şerh türünde eserler kaleme alınmıştır.

Yirminci asırda da Arapça aslından hadis çeviri ve şerh faaliyeti çeşitli dillerde devam etmiştir. Bu bağlamda İbn Mâce, Ebû Davûd ve Dârimî'nin Sünenleri şerh edilmiş, hadis usulüne dair Türkçe eserler yazılmış ve çeşitli tercüme kaleme alınmıştır. Yirminci yüzyılda yapılan çeviri çalışmalarından biri de hadislerin Kürtçeye tercüme edilmesidir. Bu çerçevede sistematik ilk Kürtçe hadis çevirisi olarak nitelendirilebilecek çalışma, bu asrın ilk yarısında Kamran Elî Bedirxan (ö. 1978) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada ise 1895 yılında İstanbul'da doğan, Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde eğitim gören Kamran Elî Bedirxan'ın 1941-1942 yılları arasında yaklaşık yedi yüz hadisi Hawar Dergisi'nde Kürtçeye çevirerek yayınladığı "Hedîsên Cenâbê Pêxember" adlı tefrikası kaynak, metot ve dil açısından incelemeye tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Peygamber, Hadis, Çeviri, Kamran Elî Bedirxan.

* Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü Hadis Anabilim Dalı, bayramkanarya@hotmail.com

An Evaluation of Kamran Elî Bedirxan's Serial Called "Hedîsên Cenâbê Pêxember"

Bayram Kanarya*

The accurate transmission of hadiths to the next generations has been an important issue that preoccupies hadith scholars. In this context, important steps have been taken in terms of both determining the authenticity criteria of hadiths and codifying and classifying hadiths, and a serious acquis has been formed. The spread of Islam to different languages, cultures and geographies in a short time, and the chronological movement away from the Prophet (pbuh) period, have brought to the agenda some problems regarding the understanding of the hadiths. In order to understand the hadiths correctly, studies on Garîbû'l-Hadîs, İhtilâfû'l-Hadîs, İlelû'l-Hadîs, Fikhû'l-Hadîs, Şerhû'l-Hadîs have begun to gain momentum.

Another problem that arises regarding the understanding of hadiths is the activities carried out for those who do not know Arabic. On the one hand, not everyone has the opportunity to learn Arabic, and on the other hand, the need to bring the hadiths to the masses has paved the way for the hadiths to be translated into different languages. Factors such as the ability of the person translating the hadiths, his method, whether he understands the text, and his good knowledge of Arabic and the language he translates, play an important role in the translation activity. As a result of this activity, which requires expertise, responsibility and experience, many works of translation and commentary have been written in various Muslim lands.

In the twentieth century, hadith translation and commentary activities from the Arabic original continued in various languages. In this context, the Sunans of Ibn Mâce, Ebû Davûd and Dârimî have been annotated, Turkish works on the hadith methodology and various translations have been written. One of the translation studies carried out in the twentieth century is the translation of hadiths into Kurdish. In this context, the work that can be described as the first systematic Kurdish hadith translation was carried out by Kamran Elî Bedirxan (d. 1978) in the first half of this century. Kamran Eli Bedirxan was born in Istanbul in 1895 and studied at Galatasaray High School and Istanbul University Faculty of Law. In this study, Bedirxan's serial titled "Hedîsên Cenâbê Pêxember", which he published by translating approximately seven hundred hadiths into Kurdish in Hawar Magazine between 1941 and 1942, will be examined in terms of source, method and language.

Keywords: The Prophet, Hadith, Translation, Kamran Eli Bedirxan.

* Assoc. Prof., Van Yuzuncu Yil University Faculty of Theology, Department of Islamic Studies Discipline of Hadith, bayramkanarya@hotmail.com

تحلیلی بر جغرافیای کردستان خراسان (کردستان شمال شرقی - کردستان - کردخانه) و ولایات کرد نشین از عصر صفویه تا پایان قاجار

علی رحمتی*

شمال خراسان از ظهور دولت صفویه محل استقرار پنج ایل کرد زعفرانلو ، شادلو ، کیوانلو ، قراچورلو و عمارلو ، تحت عنوان کنفدراسیون چشمشکرک و هفت طایفه نیمه مستقل استاجلو (چاپشلو) اردلان ، کلهر ، سیاه منصوری ، زنگنه ، چگنه و صوفیانلو بوده است که مقارن با حاکمیت صفویان توسط شاه اسماعیل اول در سال ۶۱۹ ه. ق ، شاه طهماسب اول ۰۵۹ ه. ق و شاه عباس اول در سال ۷۰۰۱ ه. ق از ایالات کردستان ، ارمنستان و آذربایجان به منظور جلوگیری از حملات ازبکان و ترکمنان به مرزهای خراسان کوچانده شدند و در شمال خراسان ساکن می شوند . با استقرار ده ها هزار خانوار کرد در ولایات خبوشان (قوچان) ، اسفراین ، بجنورد ، ایبورد (درگز) ، (رادکان) و ... بر ترکیب جمعیتی و تحولات سیاسی ، فرهنگی ، اجتماعی و اقتصادی این نواحی از جغرافیای خراسان ، تاثیر ژرفی می گذارد . آنچه مهم است آن است که از دوره صفویه و به خصوص عصر شاه عباس اول تعداد نفوس و حضور کردها در شمال خراسان آنچنان مهم شد که دوره‌ای طولانی از اواسط دولت صفویه تا پایان عهد قاجار در بسیاری از منابع تاریخی ایرانی ، خارجی ، نسخه‌های خطی و سرودهای محلی شمال خراسان را کردستان خراسان ، کردستان شمال شرقی ، کردستان و کردخانه نوشته اند و ولایات قوچان ، بجنورد ، درگز ، رادکان ، اسفراین و ... در زمره ولایات تابع آن آورده اند. در این پژوهش با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و از طریق جستجو در متون تاریخ و اسناد آرشیوی موجود در مراکز اسناد دولتی ، شخصی و خانوادگی ؛ جغرافیای کردستان خراسان و ولایات آن از عصر صفویه تا پایان قاجار بررسی و تحلیل می شود.

کلید واژگان: بجنورد ، خراسان ، چشمشکرک ، قوچان ، کرد ، کردستان .

*ali.rahmati900@gmail.com دکترای تاریخ ایران بعد از اسلام *

Analysis of the Geography of Khorasan Kurdistan (Northeastern Kurdistan-Kurdistan-Kudhaneh) and Kurdish Provinces from the Savavid Era to the End of the Qajar

Ali Rahmati*

Since the emergence of the Safavid state, the north of Khorasan has been home to five Kurdish clans, Saffronlu, Shadlu, Kivanlu, Karachurlu, and Amarlu, under the name of the Chamshagazak confederation, and seven semi-independent clans of Stajlu (Chapshlu), Ardalan, Kalhor, Siah Mansouri, Zanganeh, Chegane, and Sufianlu, which are parallel to each other. With the rule of the Safavid by Shah Ismail I in 916 AH, Shah Tahmasab I in 950 AH, and Shah Abbas I in 1007 AH, the states of Kurdistan, Armenia, and Azerbaijan migrated to the borders of Khorasan from preventing Uzbek and Turkmen attacks and settled in the north of Khorasan. With the establishment of tens of thousands of Kurdish households in the provinces of Khobushan (Quchan), Esfrain, Bojnord, Abivard (Dergaz), (Radkan), etc. It has a profound effect on the demographic composition and political, cultural, social and economic developments of these regions of the geography of Khorasan. What is important is that from the Safavid era and especially the era of Shah Abbas I, the number of people and the presence of Kurds in North Khorasan became so important that a long period from the middle of the Safavid government to the end of the Qajar era in many Iranian and foreign historical sources, manuscripts and the local hymns of North Khorasan were written by Khorasan Kurdistan, Northeast Kurdistan, Kurdistan, and Kurdkhana, and the provinces of Guchan, Bojnord, Darghz, Radkan, Esfrain, etc. are included among its subordinate provinces. This research uses descriptive-analytical methods and searching in historical texts and archival documents available in government, personal, and family document centers; The geography of Khorasan Kurdistan and its provinces from the Safavid era to the end of the Qajar period is investigated and analyzed.

Keywords: Bojnord, Khorasan, Chamshagazak, Quchan, Kurd, Kurdistan.

* Ph.D. History of Iran after Islam, ali.rahmati900@gmail.com

جعفر قلی زنگلی شاعری کورد با شعرهای چهار زبانه

دکتر یوسف متولی حقیقی*

در تاریخ ادبیات خاورمیانه شعرایی هستند که به دلایل مختلف به دو یا چند زبان شعر گفته اند. این شاعران چند زبانه در میان کوردها بیشتر به چشم می خورند. شاعران کورد به دلایلی همچون: توجه به قرآن و مسائل دینی، ارتباطات سیاسی - اجتماعی با تورک زبانان و توجه به پیوندهای مشترک تاریخی و فرهنگی با ایرانیان فارس زبان، علاوه بر زبان مادری خود، به زبان های عربی، فارسی و تورکی نیز شعر گفته اند. شیخ ملا احمد جزیری، احمد خانی، نالی، سالم و طاهر بگ جاف در زمره شاخص ترین این شاعران کوردستان هستند که به چند زبان شعر سروده اند. در میان شاعران کرد خراسان نیز چنین شاعرانی وجود دارد. برجسته ترین این شاعران جعفر قلی زنگلی متخلص به بیچاره و عندلیب است. تبیین زوایای توانایی شعری جعفر قلی زنگلی در سرودن شعر به چهار زبان موضوع اصلی این مقاله است. بررسی دیوان جعفر قلی زنگلی نشان می دهد که او از معدود شاعران کورد شمال خراسان است که استادانه به چهار زبان کوردی، فارسی، ترکی و عربی و حتی ترکمنی شعر سروده است. اگرچه بسیاری از سروده های چند زبانه این شاعر به دلیل جمع آوری نشدن از بین رفته است اما ابیات بازمانده، نشان از تسلط او به زبان های فوق دارد. جعفر قلی بر خلاف بسیاری از شعرای چند زبانه که اشعارشان را به صورت مستقل و تنها به یکی از این زبان ها سروده اند، در برخی سروده های خود هم زمان از سه یا چهار زبان استفاده کرده است. به همین دلیل جعفر قلی زنگلی را در این مورد می توان یکی از استثنائات شاعران کورد نامید.

کلید واژه: کورد، شعر و ادبیات، جعفر قلی، خراسان.

* Motavali.haghighi.yosef@gmail.com استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد

Jafar Qoli Zangali, a Kurdish Poet with Poems in Four Languages

Yosef Motavali Haghigi*

In the history of Middle Eastern literature, there are poets who wrote poems in two or more languages for various reasons. These multilingual poets are more visible among the Kurds. Kurdish poets wrote poems in Arabic, Persian and Turkish languages in addition to their mother tongue, due to reasons such as: attention to the Quran and religious issues, political-social relations with Turkic speakers, and attention to common historical and cultural ties with Persian. Sheikh Mullah Ahmad Jaziri, Ahmad Khani, Nali, Salem and Tahir Beg Jaff are among the most prominent poets of Kurdistan who wrote poetry in several languages. There are such poets among the Kurdish poets of Khorasan. The most prominent of these poets is Jafar Qoli Zangali, nicknamed Bichareh and Andalib. Explaining the angles of Jafar Qoli Zangali's poetic ability in writing poetry in four languages is the main topic of this article. The research conducted on the poems of Jafar Qoli Zangali shows that he is one of the few Kurdish poets of North Khorasan who masterfully wrote poems in four languages: Kurdish, Persian, Turkish, Arabic and even Turkmen. Although many of the multilingual poems of this poet It has been lost due to not being collected, but the surviving verses show his mastery of the above languages. Unlike many multilingual poets who wrote their poems independently and in only one of these languages, Jafar Qoli has used three or four languages at the same time in some of his poems. For this reason, Jafar Qoli Zangali can be called one of the exceptions among Kurdish poets.

Keywords: Kurdish, poetry and literature, Jafar Qoli Zangali, Khorasan.

* Assistant Professor of Islamic Azad University, Bojnord Branch

بررسی عوامل فرهنگی در طرح و نقش قالی های کردی دو ایل مستقل شادلو و قراچورلو در ولایت بجنورد

اکرم بخشی*

سرزمین خراسان که در تاریخ ایران زمین از آن به عنوان خراسان بزرگ یاد می شود در متون تاریخی نیز یکی از قلمروهای غنی فرهنگ و تمدن کهن معرفی می شود. مطالعه منابع تاریخی گواه آن است که بیشترین تغییرات مرزی - جغرافیایی در طی تاریخ، در مرزهای شمال شرقی و شمال غربی واقع شده است. از این روی، محدوده جغرافیایی این سرزمین در دوره های مختلف تاریخی همواره دستخوش تغییراتی واقع بوده است. در این راستا از آنجاییکه با تغییرات مرزی، حضور تمدن های مختلف امری بدیهی است از این روی می توان خراسان را یکی از بسترهای مهم در رابطه با حضور اقوام و تمدن های متنوع معرفی نمود. در این میان یکی از وجوه مرتبط با این موضوع، واگرایی و همگرایی قومی و فرهنگی در حوزه جغرافیایی خراسان بوده است. به گونه ای که حضور تمدن های گوناگون در این منطقه موجب ایجاد پیوندهای منسجم اجتماعی و فرهنگی و بروز آنها در بسیاری از زمینه ها از جمله دستاوردهای هنری آنها نیز شده است. در این راستا از میان تنوع اقوام ساکن در خراسان می توان به حضور ایلات گُرد گُرمناج که خود سرشاخه ای بزرگ از گُردها در در تاریخ شمال شرقی ایران هستند اشاره نمود؛ که دارای ساختار فرهنگی و اجتماعی مخصوص به خود می باشند. از این روی مساله اصلی در این پژوهش مطالعه عوامل فرهنگی در دستبافته های دو ایل مستقل شادلو و قراچورلو از میان جمعیت و ساختار اجتماعی ایلات و عشایر گُرد ساکن در خراسان است؛ که در منابع تاریخی سرزمین آنها کردستان ترکیه ذکر شده است اما پس از مهاجرت و جابجایی به خاک ایران، در دوره صفویه در مرزهای خراسان سکنی گزیدند. از آنجاییکه دستبافته ها به عنوان یکی از مهم ترین دستاوردهای جامعه عشایری در زمینه هنری معرفی می شوند و در باز نمود ارزش های فرهنگی، اجتماعی، تاریخی، مولفه های جغرافیایی و محیطی دارای نقش قابل توجهی می باشند. در این راستا هدف از پژوهش حاضر، مطالعه شاخصه های هویت فرهنگی و تمدنی در دستبافته های گُردی دو ایل شادلو و قراچورلو که در جریان مهاجرت و جابجایی در تماس با سایر نواحی فرهنگی پیرامونی قرار گرفته اند می باشد. چراکه از این راه می توان هویت طرح و نقش دستبافته های آنها را که آمیزه ای از ویژگی های فرهنگی با تمدن های مجاور است مورد بررسی قرار داد. روش انجام پژوهش حاضر از نوع توصیفی | تحلیلی بوده است؛ که برای رسیدن به این هدف، جمع آوری اطلاعات به صورت میدانی و کتابخانه ای صورت پذیرفته است. جامعه آماری نیز به صورت هدفمند انتخاب شده است از این روی مناطقی که در شمال خراسان سکونت گاه

* دانش آموخته کارشناسی ارشد طرحی فرش، دانشگاه هنر اسلامی تبریز

ایل شادلو و قَراچورلو می‌باشد با ۹ نمونه قالی کرد خراسان مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به این امر که ساختار زندگی ایل شادلو و قَراچورلو به‌عنوان دو ایل قدرتمند در امور سیاسی دوره صفویه، بر پایه زندگی ایلی بوده است و همانطور که یکی از جاذبه‌های سبک معیشت زندگی ایلی، شیوه زیست مبتنی بر کوچ‌نشینی است. این مساله موجب شده دستبافته‌های آنها ضمن حفظ مولفه‌های قومی و فرهنگی از سکونتگاه‌های اولیه خویش، در راستای تغییر محیط جغرافیایی و اجتماعی ناشی از کوچ‌نشینی، تحت تأثیر با سایر عوامل فرهنگ‌های مجاور قرار گیرد. به نحوی که با مطالعات صورت‌پذیرفته می‌توان تغییرات حاصل از جغرافیا، اجتماعات گوناگون و اختلاط‌های فرهنگی را در قالب خلاقیت‌های بصری در دستبافته‌های آنان مشاهده نمود.

واژگان کلیدی: قالی، طرح و نقش، شادلو، قَراچورلو، بجنورد.

Investigation of cultural factors in the design and role of Kurdish carpets of two independent clans of Shadlu and Qarachorlu in Bojnord province

Akram Bakhshi*

The land of Khorasan, which is referred to as Great Khorasan in the history of Iran, is also introduced in historical texts as one of the rich territories of culture and civilization. The study of historical sources proves that the most border-geographical changes throughout history are located in the northeastern and northwestern borders. Therefore, the geographical area of this land has always changed in different periods. In this regard, since the border changes, the existence of different civilizations is obvious, from this point of view, Khorasan can be introduced as one of the important platforms with the presence of various ethnicities and civilizations. In the meantime, one of the aspects related to this issue has been ethnic and cultural divergence and convergence in the geographical area of Khorasan. In such a way the presence of various civilizations in this region creates coherent social and cultural ties and makes them their works of art in many fields. In this regard, among the variety of ethnic groups living in Khorasan, I can mention the Kurds of Kormanj, which represent major branches in the history of northeastern Iran. which have their own cultural and social structure. Therefore, the main topic in this research is the investigation of cultural factors in the hands of weavers of two independent clans, Shadlu and Krachorlo, among the population and social structure of Kurdish clans and nomads living in Khorasan. Turkish Kurdistan is mentioned in the historical sources of their land, but after migrating to Iran, they settled in the borders of Khorasan during the Safavid period. They are introduced as one of the most important categories of nomadic society in the field of art and play a significant role in cultural, social, historical, geographical, and environmental representations. In this regard, the present research was conducted to investigate cultural and civilizational identity indicators in the Kurdish handlooms of Shadlu and Krachorlo clans which came into contact with other surrounding cultural areas during the movement. In this way, it is possible to check the identity of the design and the role of their handwoven, which is a mixture of cultural characteristics with neighboring civilizations. The method of conducting the present research was descriptive-analytical. To achieve this goal, information has been collected in the field and libraries. The statistical population has also been purposefully selected from

* Master's Graduated in carpet design, Islamic Art University of Tabriz.

these areas, which are in the north of Khorasan, where Il Shadlu and Qarachurlu reside, and 9 samples of Kurdish carpets from Khorasan have been investigated. The life structure of the Shadlu and Karachorlo clans, as two powerful clans in the political affairs of the Safavid period, was based on tribal life, and one of the attractions of tribal lifestyle is the nomadic way of life. These issues cause handwoven while maintaining cultural components from their original roots, in changing the geographical and social environment caused by migration, they are affected by other factors of nearby cultures. In such a way, with the studies done, it is possible to observe the changes resulting from geography, different communities, and cultural mixtures in the form of visual creations in their handwoven.

Keywords: carpet, design and pattern, Shadlu, Qarachorlu, Bojnord.

**SEMPOZYÛMA
NAVNETEWYÎ LI SER
ZIMAN EDEBÎYAT Û
ZANISTÊN CIVAKÎ -I-**

**ULUSLARARASI
DİL EDEBİYAT VE
SOSYAL BİLİMLER
SEMPOZYUMU -I-**

**INTERNATIONAL
SYMPOSIUM ON
LANGUAGE, LITERATURE
AND SOCIAL SCIENCES -I-**